100 PAGINI • 7 LEI

DILEMATECA

Anul V • nr. 54 • noiembrie 2010

SCRIERI • AUTORI • LECTURI

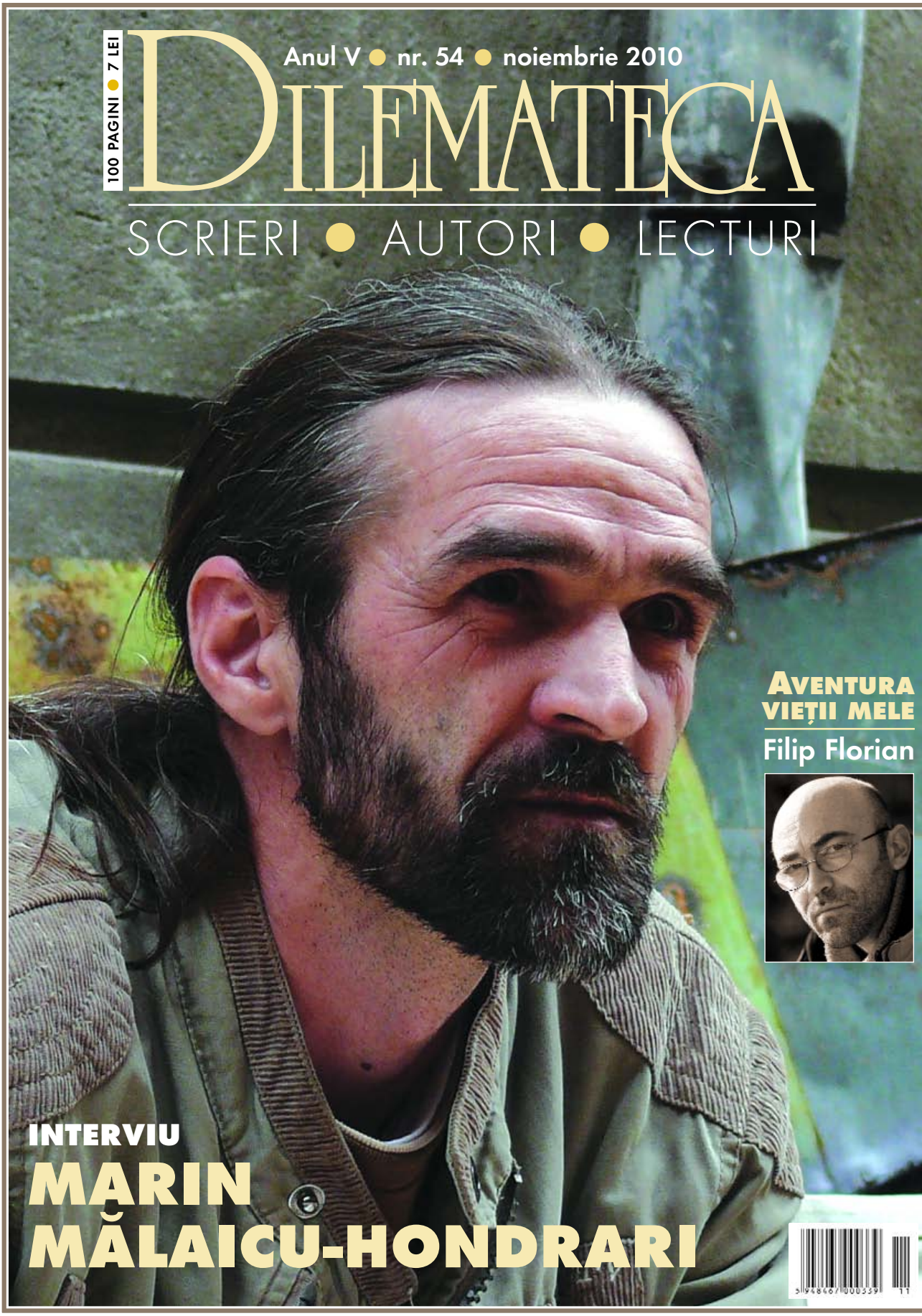

AVENTURA VIEȚII MELE

Filip Florian

INTERVIU

MARIN MĂLAICU-HONDRARI

LUMEA AFACERILOR E O JUNGLĂ.

SPRE NOROCUL UNORA.

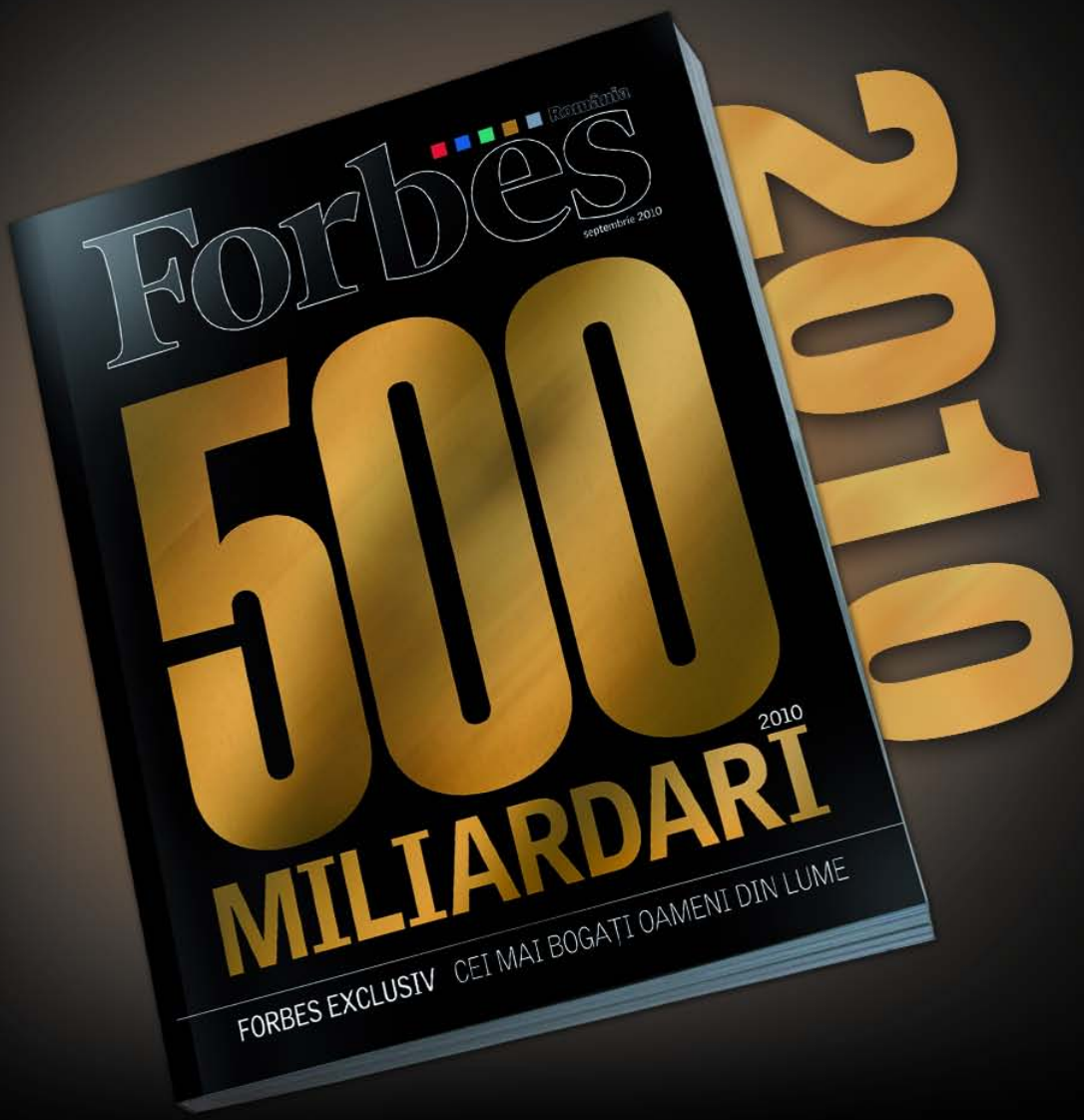

ACUM LA TOATE PUNCTELE DE DIFUZARE A PRESEI

SUMAR

INFO

5-7 *Bazar*
8-9 *3,14TECA*

DOSAR

10-19 *Zombi, vârcolaci, vampiri, fantome. De la literatură la film și înapoi*

RECENZII

20-27 *Literatură:* Paul Cernat, Codrin Liviu Cuțitaru, Gabriela Gheorghișor, Cosmin Borza, Adriana Stan, Alexandru Budac, Ștefania Mihalache, Dragoș Zetu
28 *SF:* Michael Haulică
29 *Politologie:* Bogdan Barbu
30 *Spiritualitate:* Alexander Baumgarten
31-32 *Istorie:* Bogdan Murgescu, Adrian Cioroianu
33 *Mentalități:* Alexandru Ofrim
34 *Psihologie:* Lena Ruști
35-36 *Arte:* Ioana Măgureanu, Florinela Popa

INTERVIU

48-55 Marin Mălaicu-Hondrari *„În budoar și în literatură e nevoie de exces“*

PROFIL

56-58 Tobias Elsäßer *Cîntăreț, scriitor, textier*

AVENTURA VIEȚII MELE

60-65 Filip Florian, *Norocul*

ANCHETĂ

68-74 de Marius Chivu *Supereroul favorit*

EVENIMENT

76-79 Petre Răileanu, *Vama limbilor*

MERIDIANE

80-87 Ruxandra Cesereanu Lucian Dan Teodorovici *New Orleans*

FRAGMENTE

90-98 Samuel Beckett *Opere 1. Integrala prozei scurte*

RUBRICI

37 Sanda Nițescu, *Preparate din carte*
45 Vasile Dem. Zamfirescu *Scriitori pe divan*
46 Luiza Vasiliu, *Biblioteca „Paradiso“*
47 *Poemul din noiembrie:* Anca Mizumschi
59 Daniela Zeca, *Vesta antiglonț*
67 Ioana Bot, *Cărți de plastic*
88 Constantin Vică, *Tehnodrom*
89 Ion Vianu, *Portrete interioare*

Marin Mălaicu-Hondrari (paginile 48-55)

Tobias Elsäßer (paginile 56-58)

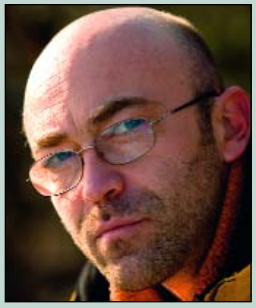

Filip Florian (paginile 60-65)

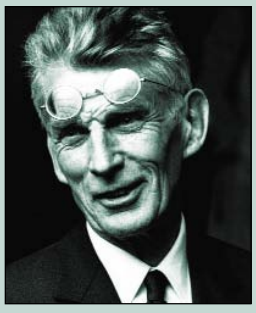

Samuel Beckett (paginile 90-98)

Scriitorul de/despre teatru

Festivalul Național de Teatru „blochează“ în fiecare toamnă sălile de teatru din București, spre bucuria pasionaților. Uneori contestat de unii reprezentanți ai breslei (ceea ce, la urma urmei, e normal – căci, în artă, orice selecție lasă ceva pe dinafară și, deci, nemulțumește), FNT are de acum o tradiție și un prestigiu. Dar el nu înseamnă doar o suită de spectacole, ci și manifestări complementare: conferințe, workshop-uri, lansări de cărți.

Din programul festivalului constatăm că, la capitolul „cărți de/despre teatru“, FNT are ce lansa (http://www.fnt.ro/ro/taxonomy_menu/1/340). Dar e limpede că nu stăm prea bine în acest domeniu. Dacă ne uităm prin librării, constatăm că dramaturgii clasici (atîția cîți avem) nu prea sînt reeditați. (Sau sînt publicați aiurea: *Titanic Vals* al lui Tudor Mușatescu e prezentat pe un site la categoria „cărți pentru copii“, iar pe altul la „carte din categoria *muzică*“). Volume ale dramaturgilor contemporani apar rar și la edituri mici, „de nișă“ – deși în ultimele două decenii s-au afirmat cîțiva autori foarte buni. Mi se va spune că, pînă nu capătă întrupare scenică, textele în sine „exprimă prea puțin“ (e o veche dispută pe tema „teatrul ca spectacol“ sau „teatrul ca text“). Dar „scriitorul de teatru“ – trebuie s-o recunoaștem – are un statut mai degrabă precar la noi: este rareori băgat în seamă (intervievat, fotografiat, lansat, „marketizat“, premiat) în afara cercurilor de specialitate. Pe ici, pe colo, mai apare cîte un volum de studii despre teatru, cîte o traducere. La FNT se lansează, de exemplu, *O călătorie prin alte spații. Teatrul lui Tadeusz Kantor* de Michal Kobialka, *50 de regizori-cheie ai secolului 20,* două cărți despre/cu Ariane Mnouchkine și alte cîteva. Editorii *„mainstream“,* foarte *business oriented* de la o vreme, zic că asemenea cărți nu se vînd, ies în pierdere. Dar n-avem nici (sau avem prea rar) cărți care cu siguranță ar merge bine: monografii/biografii ale unor mari actori români și străini. Sau cărți de convorbiri cu monștrii sacri ai scenei românești ajunși la senectute și care au cu siguranță ce povesti.

E o veche constatare că în istoriile literare românești capitolele dedicate dramaturgiei sînt subțirele. „N-avem dramaturgie“, zic istoricii literari. Față de poezie sau proză, n-avem. Dar nici nu știm să-i dăm atenție și „să ne-o construim“. Vestea bună e că publicul umple sălile de teatru. Inclusiv la FNT.

Mircea Vasilescu

Pentru abonamente sunați la
0318.200.200
Număr cu tarif normal
NON-STOP

DILEMATECA

Mircea VASILESCU (senior editor)
Simona SORA (editor coordonator)
Marius CHIVU (editor coordonator)
Claudiu CONSTANTINESCU (editor coordonator)
Matei MARTIN (editor coordonator)
Matei PLEȘU (secretar general de redacție)
Dan STANCIU (prezentare grafică)

Radu Cosașu,
Cristian Ghinea, Stela Giurgeanu,
Andrei Manolescu, Ruxandra Tudor,
Adina Popescu, Iaromira Popovici,
Ana Maria Sandu, Mădălina Șchiopu

Corectură: Ruxandra Mihăilă
DTP: Adrian Damian Foto: Rareș Avram
Foto coperta I: Ana Toma

Revistă editată de
Adevărul holding

CUI 18006758
Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 București
Telefon: 231.35.00. Fax: 230.51.07
e-mail: dilemateca@satiricon.ro

Abonamente: Gabriela Cristea
(tel. 407.54.65, 407.54.69; fax 407.54.67
e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro)

Pentru abonamente sunați la
0318.200.200
(număr cu tarif normal non-stop)

Publicitate: Dorina Petruți
(tel. 407.76.87; e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro)
ISSN 1842 – 1377

Tipărit la Tipografia MEGAPRESS

Bazar

La Paris, o premieră românească Este vorba despre o *Antologie* editată în română și franceză, ilustrînd cele cinci secole de scriere românească, de la *Scrisoarea lui Neacșu* la tinerii autori ai generației 2000. Primele două volume, semnate de Andreia Roman, au apărut de curînd la editura Non Lieu din Paris. Celelalte două, cuprinzînd literatura interbelică și respectiv contemporană, sînt prevăzute să apară în următorii doi ani. Premiera e una absolută, întrucît culegerile publicate pînă azi – puține la număr, de proporții reduse și, oricum, dispărute de mult din librării – nu prezentau decît fragmentar peisajul literar românesc. Precedată, la fiecare volum, de o panoramă a principalelor etape și curente și însoțită de prezentări critice ale fiecărui autor, *Antologia* se poate citi și ca un compendiu „ilustrat" (prin texte, dar și prin cîteva imagini) al literaturii române, demers la fel de inedit în spațiul francofon. Astfel concepută, lucrarea e menită să acopere o lacună de informație resimțită de multă vreme de toți francezii interesați de cultura noastră. Și care nu sînt puțini: numai în cele zece lectorate de română din universitățile Hexagonului se înscriu anual sute de studenți care deplîng sistematic absența unor instrumente de lucru indispensabile: manuale, dicționare, traduceri literare. Versiunea bilingvă a *Antologiei* va permite însă și celor din masiva diasporă românească să-și împrospăteze nostalgic memoria citind pagini din autori îndrăgiți cîndva, în anii de școală.

În antologie sînt prezente o seamă de traduceri nepublicate pînă acum. Cronicarii moldoveni, Ion Budai-Deleanu, Alecsandri, Filimon, Slavici, Macedonski – pentru a-i numi doar pe cîțiva autori din primele două volume – vin să completeze o vastă panoplie literară, grație unei munci colective efectuate ani de-a rîndul de studenții Institutului de Limbi și Civilizații Orientale din Paris, sub îndrumarea autoarei. Scopul lucrării este, desigur, prioritar didactic. Numai că, atunci cînd o asemenea lucrare se adresează unui public străin și neinițiat, „didactic" trebuie să rimeze obligatoriu cu „atractiv" și „accesibil", calități care lărgesc considerabil sfera de receptare a unei cărți. Aceasta a fost miza principală a recentei antologii, care s-a materializat cu sprijinul Centrului Național al Cărții din București și al INALCO din Paris.

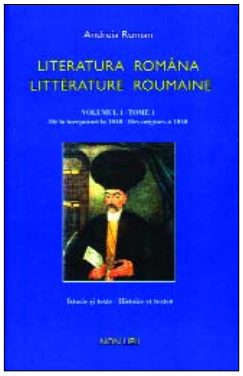

■ ***Pro lectura*** În perioada 11 octombrie 2010 – 13 mai 2011, Asociația Corint – Pro Lectura derulează, împreună cu Ministerul Educației, Culturii, Tineretului și Sportului, proiectul-concurs „O carte pentru fiecare elev". Scopul acestui concurs destinat elevilor din ciclul primar, gimnazial și liceal este „dezvoltarea abilităților de cooperare și comunicare, a gustului pentru lectură, precum și valorificarea potențialului creativ al copiilor". Eseurile cîștigătoare vor fi publicate într-un volum colectiv la Editura Corint. Detalii pe site-ul asociației: www.edituracorint.ro/prolectura.

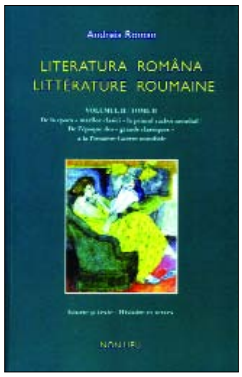

■ **Un bestseller tibetan** A apărut și în românește, la Editura Trei, *Templul din nori,* cartea unui mare călător, Patrick Woodhead. Globetrotter-ul a petrecut opt ani explorînd unele dintre cele mai îndepărtate locuri de pe planetă, de la jungla amazoniană pînă la întinderile Antarcticii, înainte de a începe să-și scrie prima carte. Bazat pe o expediție reală în Tibet, pe care Patrick Woodhead a făcut-o în 2004, *Templul din nori* este un thriller și un roman de aventuri, primul dintr-o serie inspirată de misterul celor mai înalți munți din lume. A mai scris: *Misadventures in a White Desert* (non-fiction, 2004) și *The Forbidden Temple* (2010). În 2011 va apărea și *Heart of Fire,* continuarea *Templului din nori.* Patrick Woodhead călătorește adesea în Antarctica și în alte colțuri ale lumii. Cînd nu explorează teritorii virgine, locuiește fie în Africa de Sud, fie la Londra.

Mai mult la**:** http://www.thecloudmaker.net

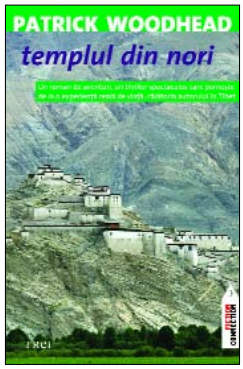

■

Bazar

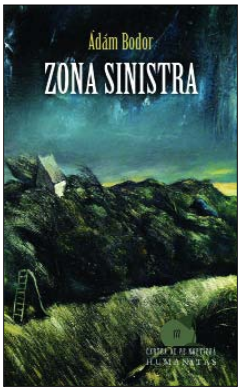

Zona sinistră S-a reeditat în românește, la Editura Humanitas, după ce ani de zile traducerea lui Marius Tabacu din 2005 n-a putut fi găsită în librării, *Zona Sinistra* de Ádám Bodor. Scriitorul maghiar s-a născut la 22 februarie 1936, la Cluj. În 1952, după terminarea studiilor liceale, a fost condamnat la doi ani de închisoare pentru complot împotriva statului. Între 1955 și 1960 a urmat cursurile Institutului Teologic Protestant, iar după absolvire a lucrat, timp de patru ani, la un birou de copiat acte. A început să publice din anul 1965, iar din 1969 a devenit liber-profesionist. În 1982 a emigrat în Ungaria, unde a fost, până la pensionare (în 1998), redactor la Editura Magvetö din Budapesta. Scrierile sale au fost traduse în 20 de limbi. A fost distins cu cele mai importante premii culturale din Ungaria. Romanul *Sinistra körzet (Zona Sinistra,* 1992) a fost tradus în 16 limbi și urmează să mai fie publicat în alte trei: finlandeză, estonă și bască. În anul 2004, a fost considerat de criticii spanioli cartea străină a anului.

■ **O poșetă pentru ultimul Booker Prize** Deși favorit era australianul Peter Carey, ultimul Man Booker Prize a fost cîștigat de Howard Jacobson pentru cel de-al unsprezecelea roman al său, *The Finkler Question.* Carte plină de umor, romanul premiat povestește prietenia a trei bărbați aflați în fața pierderii femeii vieții lor. Sir Andrew Motion, poet și președinte al juriului, și-a motivat astfel alegerea: „A cîștigat pentru că a fost cea mai bună carte. Întotdeauna ne așteptăm de la Jacobson să scrie o carte extraordinară și plină de umor – n-a făcut decît să ne confirme așteptările". Cît despre scriitorul premiat, întrebat ce va face cu cele 60.000 de lire primite odată cu Booker Prize, el a răspuns: „O să-i cumpăr o poșetă soției mele. Ați văzut cît costă una în ultima vreme?".

Dilemateca vă recomandă

■ „Limitele plăcerii nu sînt deocamdată nici cunoscute și nici fixate; nu știm cu adevărat la ce grad de delectare trupească sîntem capabili să ajungem" – cu acest motto de secol 19 din Brillat-Savarin se deschide eseul științific al lui Paul Martin: *Sex, droguri și ciocolată* (traducere de Roxana Melnicu, Editura Nemira, 2010), o carte a tuturor plăcerilor (ne)vinovate pe care le putem experimenta într-o viață de om. N-o citiți, dacă aveți prejudecăți! S-ar putea să vă scandalizeze felul în care funcționează creierul și corpul umane. (Marius Chivu)

■ *Mărinimia ta* (Editura Brumar), placheta de versuri cu care Floarea Țuțuianu rupe lunga tăcere editorială în care s-a închis după publicarea primelor sale volume. Cea care debuta fulminant în 1996, cu *Femeia pește,* și stupefia prin splendorile indecenței din *Libresse oblige* (1998), avea să stupefieze încă o dată prin radicala schimbare de direcție din *Leul Marcu* (2000), unde senzualitatea se întîlnea cu patimile dăruirii prin cuvînt și cu trăirea religioasă. Acum, după 10 ani de muțenie, vocea poetei Floarea Țuțuianu se face din nou auzită, cu aceste 33 de poeme din *Mărinimia ta,* în care veți găsi un singur vers *libressian* („De plictiseală sînii mei cască și mestecă gumă"), tot restul căutînd, în jocurile textului de-a viața și de-a moartea, o umbră de înger sau un soi de rost al ofrandei. „Din depărtare poezia îmi flutură pielea pe băț" – cam acesta pare să fie versul-cheie al noului volum. Cineva care cîștigase nu știu ce loc la „un concurs de poezie creștină" se declara, pe un blog, șocat de premiul pe care îl primise el atunci: un exemplar din *Libresse oblige!* Acum, cu *Mărinimia ta,* premiul ar fi perfect. (Claudiu Constantinescu)

■ O descoperire a lunii octombrie – caricaturistul polonez Andrzej Mleczko, într-un supliment al lui *22* (nr. 305) intitulat: „Din Polonia cu umor". Cu cîteva mutre ale banalității mondiale, fără sofisticărie în desen, poante la zi, pe înțeles și de interes universal. Doi polițiști contemplă un tip care scrie pe un zid: „Idioții-s la putere!". Unul din ei reflectează: „Să-l arestăm pentru ofensă adusă autorității sau pentru trădarea secretului de stat?". Un radioreporter către o personalitate: „Pentru început, am să vă întreb care este sensul vieții, iar apoi vom trece la subiecte mai dificile". Și altele, de-o aceeași inteligență a surîsului. O rază de soare în mohorîta noastră publicistică. (Radu Cosașu) ■

Bazar

B.A.S. la Ierusalim Bogdan-Alexandru Stănescu, director editorial Polirom, este primul editor român acceptat să participe la Fellowship-ul de la Ierusalim, cel mai important program de pregătire profesională dedicat editorilor și agenților literari din întreaga lume. Pe durata stagiului (18-25 februarie 2011), coordonatorul colecției „Biblioteca Polirom“ va participa la seminarii și întîlniri cu autori prestigioși și cu profesioniști de la cele mai importante edituri din Statele Unite, Marea Britanie, Germania și Franța. Fellowship-ul va avea loc în perioada desfășurării celei de-a 25-a ediții a Tîrgului de Carte de la Ierusalim (20-25 februarie). Pe lista participanților la edițiile anterioare se află nume importante ale industriei editoriale, precum Jamie Byng (patronul Canongate Books), Jean Mattern (coordonatorul colecției „Du Monde Entier“ de la Gallimard), Beata Stasinska (una dintre patroanele prestigioase edituri poloneze WAB) sau scriitoarea Zeruya Shalev.

■ **Ultima vară cu Cortázar a lui Mario Muchnik** La începutul lunii noiembrie, va conferenția, la București și Timișoara, Mario Muchnik, cunoscut editor și scriitor argentinian. Mario Muchnik (n. Buenos Aires, 1931) a fost inițial fizician în Italia, apoi fotograf și editor în domeniul audiovizual la Londra, director la Editura Robert Laffont (Paris), fondatorul Muchnik Editores în 1973, director general al Editurii Seix Barral (Barcelona, 1982-1983), director general al grupului editorial Anaya & Mario Muchnik (1991-1997) la Madrid, autor al cărților *Miguel Ángel de cerca (Michelangelo văzut de aproape), Un bárbaro en París (Un barbar la Paris), Mundo judío, Einstein y los libros de memorias (Lumea evreilor, Einstein și cărțile de memorii), Lo peor no son los autores (Nu autorii sînt cei mai răi)* și *Banco de pruebas (Banc de probe),* fiind în prezent propietar, director și administrator unic al Atelierului Mario Muchnik, de la Madrid. Înzestrat cu o memorie extraordinară, Mario Muchnik continuă să scrie despre propria-i viață. Conferința care va avea loc la Librăria Cărturești (București) pe 3 noiembrie se va intitula *Ultima mea vară cu Cortázar*.

De asemenea, va avea loc inaugurarea unei expoziții de fotografie intitulate *Portrete literare* – o primă parte a proiectului fotografic „Instantes robados / Clipe furate“ realizat de Mario Muchnik, cuprinzînd 34 de fotografii alb-negru ale unor scriitori celebri, printre care Francisco Ayala, Ana María Matute, Jorge Luis Borges, Carmen Martín Gaite, Julio Cortázar sau Gabriel García Márquez. ■

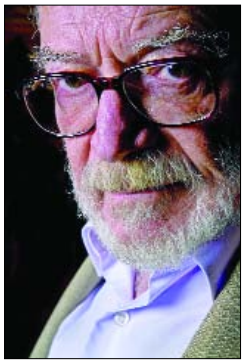

Mario Muchnik

radiofranceinternationale
Franța 10+
Ascultă RFI România sau intră pe www.rfi.ro şi poţi câştiga
excursii de weekend în cele mai cunoscute 10 oraşe ale Franţei:
Montpellier,Toulouse, Bordeaux, Nisa, Nantes,
Paris, Lyon, Strasbourg, Marsilia, Lille.
Transport cu avionul, cazare în cameră dublă cu mic dejun inclus,
plecare vineri, întoarcere duminică, totul pentru 2 persoane.
rfi
românia
www.rfi.ro
Bucureşti 93.5 fm, Iaşi 97.9 fm, Craiova 94 fm, Cluj 91.7 fm, Chişinău 107.3 fm

3,14TECA

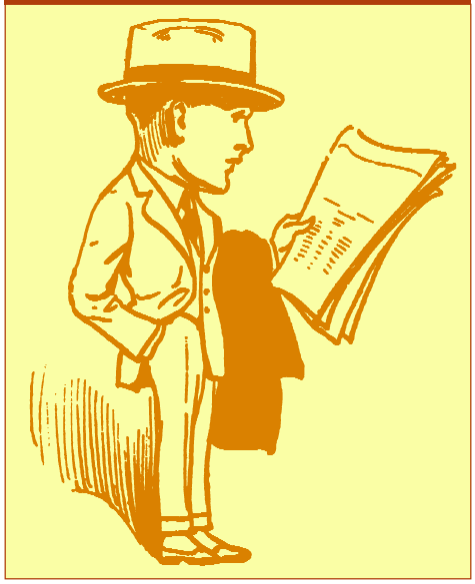

■ Pe lîngă miturile românești consacrate (Mioriţa, Meşterul Manole, Zburătorul), am descoperit la o emisiune a TVR *(Spune-mi ce te doare)* unul modern. Cică, afirmă prezentatoarea, este un „mit pur românesc“ faptul că lămîia produce aciditate în stomac. Existenţa pastorală, estetica şi eroticul au pălit astfel toate în faţa nou revelatului pansament gastric, intrat acum, prin media, direct în mitologia neaoşă. **S. G.**

■ *The Guardian* i-a pus pe scriitorii invitaţi la Festivalul Hay să-şi adreseze singuri întrebări pe care jurnaliştii nu li le-au pus niciodată. Iată cîte una de la fiecare: „Aţi fi preferat să vă fi născut bărbat?“ (Nadine Gordimer), „Care este fructul dvs. favorit?“ (William Boyd), „Cum aţi comite crima perfectă?“ (Ian Rankin), „Cum o chema pe prima dvs. secretară?“ (Rose Tremain), „Scrieţi vreodată gol?“ (Chang-rae Lee), „Ce actor aţi vrea să joace rolul dvs. într-un film biografic?“ (Jonathan Coe), „S-a întîmplat vreodată să vă mănînce cîinele manuscrisul?“ (Sarah Dunant), „Cine vă credeţi?“ (John Banville), „Dvs. chiar purtaţi corset şi tocuri înalte în timp ce biciuiţi bărbaţi legaţi fedeleş, aşa cum aţi apărut odată într-o caricatură?“ (Margaret Atwood), „Cum vă influenţează starea sănătăţii felul în care scrieţi?“ (Barbara Trapido), „Sînteţi o persoană haioasă în vacanţe?“ (Andrew O'Hagan), „Aţi întîlnit dragostea adevărată?“ (Jeanette Winterson), „Auziţi mai bine de cînd vederea v-a slăbit?“ (Sue Townsend), „Vă iubeşte soţia?“ (Roddy Doyle), „Vă place să daţi interviuri?“ (Antonia Fraser). Bineînţeles că scriitori au şi răspuns la aceste întrebări. **M. C.**

■ În *Jurnalul naţional* de marţi, 12 octombrie 2010, sub titlul „Tehnici de evitare a Apocalipsei. Profesorul Gheorghe a descoperit că Limba Primordială opreşte inversarea polilor magnetici ai Pămîntului“, a apărut (sub semnătura Luizei Moldovan) o prezentare a teoriilor profesorului (mai exact, Ing. Dipl. Prof. Cpt. Av. R.) Călin Gheorghe. Iată un fragment, în care este decodificat cuvîntul „potop“: „Acest cuvînt, asemenea majorităţii cuvintelor create în limba iniţială (fireşte, româna – n.m., D.S.), este codificat în conformitate cu legile Fizicii, ale Astronomiei, avînd cod-ul în poziţia literelor din alfabet. Litera «P» vine de la «Pămînt», unde va avea loc evenimentul, iar «O» vine de la ocean, de unde vor năvăli apele, în timpul Rost-O-Golirii teritoriului, litera a treia din cuvîntul «potop», «t», corespunzător literei «r», a treia literă din cuvîntul «teritoriu», ne aminteşte de cele trei mişcări care încep cu litera «r» şi anume «rotaţia» în jurul axei N-S, «revoluţia» în jurul Soarelui şi a treia, pe care o putem evita prin aplicarea Legilor permutării Polilor Pămîntului, adică prin amplasarea a aproximativ 450 de reactoare în Alaska, respectiv în Antarctica, putem corecta poziţia spaţială a planetei pentru oprirea «Rostogolirii» Pămîntului. Degetele de la mînă corespund celor cinci litere ale cuvîntului «potop»“. **D. S.**

■ Exact în ziua în care de la Stockholm se anunţa că Mario Vargas Llosa e laureatul de anul acesta al Premiului Nobel pentru literatură, Gabriel García Márquez a ţinut să precizeze că urmează să publice un nou volum. E o carte care s-a cam lăsat aşteptată, de vreme ce autorul n-a mai publicat nimic din 2004. Nu e un roman, nici un volum de nuvele, ci o culegere de

discursuri (despre globalizare, ecologie, viitorul țărilor latino-americane, misiunea tineretului etc.). Probabil că volumul cuprinde și discursul rostit în 1982, la Stockholm, cînd a primit Premiul Nobel pentru literatură. **M. M.**

■ Uneori, din lucruri rămîne doar așa, cîte o vorbă. Mi-a demonstrat-o zilele astea o doamnă, pe stradă, care-i spunea cuiva, la telefonul mobil, un splendid anacronism de genul: „Abia atunci mi-a picat fisa…“. Cîndva, în negura timpului, existau, într-adevăr, niște telefoane publice (!) care funcționau cu monede (!!). A rămas din ele doar vorba asta, pe care o poți spune astăzi din mers, la telefoane care seamănă tot mai mult cu telecomenzile… Potrivit unor profeții, vor veni – mai devreme sau mai tîrziu – și vremurile fără cărți. Pesemne că atunci, stînd în fața computerului, se vor găsi unii care să textueze pe monitoare cîte un splendid anacronism de genul: „Păi, atunci, întoarcem foaia…“. **C. C.**

■ Statul Fidji a anunțat că s-a pierdut actul prin care a fost proclamată independența sa. N-o fi ceva putred și în Fidji? **R. C.**

■ Într-un document din secolul al XIX-lea, marele vistier Al. Villara are cîteva propuneri legate de modernizarea orașului Brăila, printre care: „Pe fiecare an, să se deosibească o sumă de bani hotărîtă pentru facerea unui port cum se cade la schela Brăilei. Cu acest capital să se pregătească din vreme materialurile trebuincioase și, după plan meșteșugit și doveditor de un simțitor folos al Statului, în curgere de vreo cîțiva ani să se săvîrșească portul, întru aceeași asemănare cu alte porturi europinești“. Habar n-am cîți bani s-au strîns și dacă au fost într-adevăr în folosul statului, însă, la aproape 200 de ani de atunci, portul, pe jumătate în paragină, numai „europinesc“ nu arată. **A. P.**

■ Odată cu reforma modernizatoare a Imperiului Otoman din secolul al XIX-lea, limba turcă a preluat, prin transcriere fonetică, mii de neologisme franceze. Multe dintre ele sînt folosite și în limba de azi. Cîteva exemple: *bagaj, bandaj, mesaj, detay* (fr. *détail), direksiyon, asansör, otobüs, aksesuar* (fr. *accessoire), egzersiz, șampiyon, rejisör, kuaför, popüler, basen* (fr. *bassin), lenf* (fr. *lymphe), over* (fr. *ovaire), otorite* (fr. *autorité), solüsyon, konsantrasyon, konsolidasyon, korelasyon, provokasyon, mutasyon, randîman* (fr. *rendement), enteresan* etc. Cele mai haioase rămîn însă: *prensip, șövalye, enflamasyon, halüsinasyon.* Sună a „furculision“, dar nu sînt. **M. P.**

■ Am văzut un spot foarte ingenios pe un blog spaniol: http://leerestademoda.com. Face reclamă cărții, pastișînd modul în care se face publicitate diverselor dispozitive electronice: cartea este „un dispozitiv de cunoaștere bio-optic“, este compactă și ușor de transportat, nu are nevoie de cablu și de conexiune, paginile pot fi date printr-o simplă atingere cu degetul arătător, fiecare pagină este scanată optic, făcînd ca informația să se stocheze în memorie etc. Trebuia să ajungem la ditamai stadiul de dezvoltare tehnologică pentru a (re)descoperi că suportul cel mai bun și rezistent de „stocare a informației“ rămîne tot bătrîna carte. **M. V.**

■ *1974,* primul volum al tetralogiei *Red riding quartet* a britanicului David Peace (n. 1967), a avut deja succes în Spania, *Babelia* a recomandat-o călduros și i-a făcut o cronică suficient de evazivă ca să atragă multă lume: nu e nici roman polițist, nici satiră de moravuri, nici melodramă, nici thriller, nici… nici. Poate o idee bună ar fi fost să i se schimbe titlul, cam lipsit de imaginație și trimițînd, fără acoperire, la *1984.* Dar mai avem o șansă cu traducerea în românește care n-are cum să întîrzie. **S. S.**

Aron Biro

Zombi, vîrcolaci, vampiri, fantome

de la literatură la film și înapoi

colaje de Dan Stanciu

DOSAR

Începînd cu anul 2010, luna mai a fost declarată The Zombie Awareness Month, *în semn de considerație pentru numeroasele filme din istoria cinematografiei care descriu invazii zombie desfășurate în luna florilor. Hotărîrea a fost promulgată de* Zombie Research Society *(www.zombieresearch.org), prima organizație nonprofit (mă rog, sectă internațională) dedicată pregătirii omenirii pentru improbabila nenorocire. Inspirată de romanul-documentar-farsă* World War Z *al lui Max Brooks (fiul lui Mel Brooks, aşchia nu sare departe...) și anexa acestuia,* The Zombie Survival Guide, *societatea și-a luat în serios misiunea dificilă de a asigura dăinuirea unuia din cele mai respectate și longevive simboluri ale culturii populare, relativ marginalizat, dar mereu la pîndă, încă de pe vremea Lazărului biblic. Societatea păstrează o evidență a incidentelor istorice ce ar putea fi puse pe seama zombilor și acordă anual premii pentru contribuții deosebite la propășirea credinței.*

Cel mai recent premiu a fost acordat primului articol științific pe această temă, publicat într-o revistă respectabilă, de un grup de matematicieni de la Universitatea Ottawa (printre care și un român): *„Mathematical Modelling of an Outbreak of Zombie Infection"* (www.mathstat.uottawa.ca/Ărsmith/Zombies.pdf). Ideea a fost salutată de *New York Times* drept o direcție de cercetare inovatoare și așteptăm ca bugetul de cercetare al României să se alinieze la aceste priorități (pe jumătate în glumă, dar și pe jumătate în serios, modelul fiind aplicabil, zice-se, într-un context epidemiologic mai larg).

În acel segment al culturii populare numit „de groază", s-au consacrat și revin ciclic în atenția industriei divertismentului patru tipologii de anti-eroi de sorginte supranaturală: vampirii, vîrcolacii, fantomele și zombii (voi încadra aici și mumia, diferențele fiind irelevante). Fiecare dintre aceștia sînt deopotrivă personificarea unor fobii și expresia unor năzuințe profund umane deviate pe o șină lipsită de control uman. Deși considerați din perspective superficiale produși ai Hollywood-ului, cei patru monștri au avut mereu, într-o formă sau alta, un loc clar definit în conștiința colectivă, atît în *über*cultură *(O mie și una de nopți, Epopeea lui Gilgamesh,* diverse personaje mitologice, Luceafărul eminescian, Lazărul biblic, mitul/crezul creștin al învierii) cît și în *ünter*cultură (proza gotică victoriană și post-victoriană, de la originile industriei divertismentului). Unii autori – E.A. Poe, H.P. Lovecraft, Charles Dickens – au reușit să mențină fragilul echilibru de a fi apreciați în ambele cercuri culturale, poate și datorită faptului că au spus ce aveau de spus

Aron Biro este jurnalist freelancer și are blogul de critică și promovare a culturii populare *The Deleted Scenes* – http://aronbiro.blogspot.com.

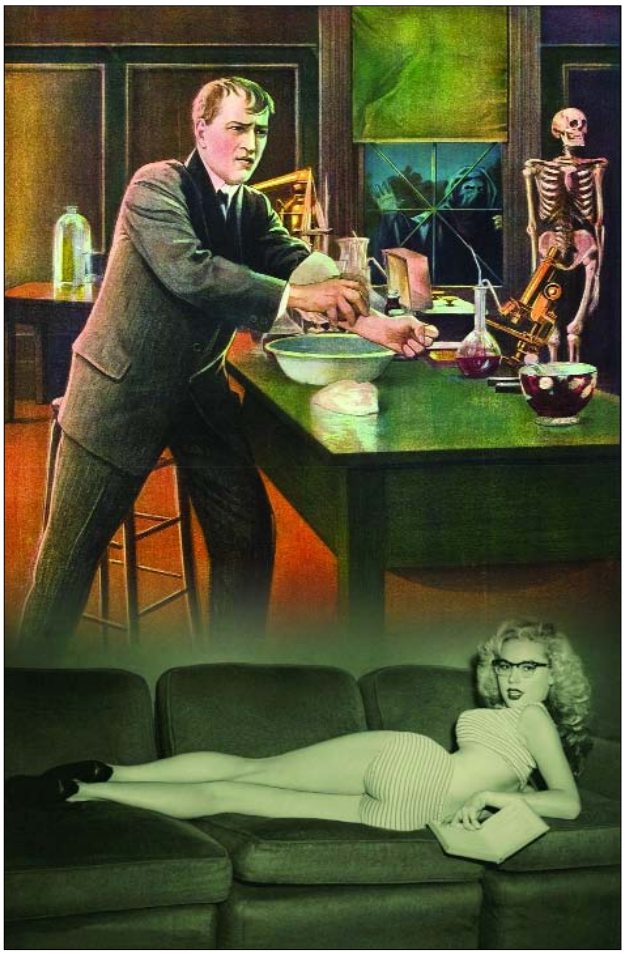

într-o perioadă în care schisma între aristocrația culturii de înaltă ținută și divertismentul de joasă demnitate nu fusese încă definită. Mai exact, se mula pe diferența de clasă – ceea ce azi numim horror are rădăcini clar definite în cultura folclorică a vulgului de altădată, în care accentul cădea pe expresie și senzație, mai degrabă decît pe tehnic, arhitectural, analitic. Iar folclorul are, la rîndul său, rădăcini în experiența personală, fie ea și psihedelică.

La origini, zombii sînt expresia spaimei feudale (poate chiar sclavagiste) de a fi silit să muncești și după ce mori. În orînduiri economice exploatative, moartea e văzută adesea ca eliberare, odihnă, pace ultimă. Mitologia zombi se bazează pe negarea acestei păci – monstrul e trezit din morți, să pună mîna pe lopată. Aspectul își păstrează relevanța și în zilele noastre, pe măsură ce, în România cel puțin, vîrsta de pensionare tinde să depășească speranța medie de viață a cetățeanului. Apucăturile canibale au fost inventate mult mai tîrziu, odată cu seria filmelor lui George Romero (începînd cu anii '60, prin producția *Night of the Living Dead),* din dorința de a impregna simbolului un plus de violență, acțiune și oroare, de parcă groaza de a lucra fără salariu, chiar și pe lumea cealaltă, nu era suficientă. Între cele două perspective mai există una, ceva mai subtilă, ce implică și vampirismul: nefirescul, perversiunea întoarcerii din morți.

Văzută ca moarte neîmplinită (în cazul fantomelor), ca speranță cu încărcătură motivațională (în creștinism și mitologii înrudite), ca triumf științific (în cazul Frankenstein) ori pur și simplu ca perversiune sexuală (în vampirism), întoarcerea din morți rămîne o dilemă veche care n-are șanse să se rezolve prea curînd, astfel că, pînă una alta, e ideal ca subiect de speculație – științifică, literară, dogmatică.

De la voodoo la Hollywood

Originile terminologice ale zombificării se găsesc în zona Caraibelor, venind pe filieră sclavagistă dinspre riturile voodoo africane, probabil odată cu blues-ul. Primul martor/exeget al fenomenului, exploratorul W.B. Seabrook observa comportamentul mecanic, dezumanizat, al muncitorilor de pe plantații, pus de bîrfele locale pe seama pierderii sufletului (echivalat din perspectivă creștină cu moartea). Observațiile au fost confirmate de investigații ulterioare privind resetarea personalității cu ajutorul unor droguri cu efect comparabil cu al comei insulinice, droguri ce s-au consacrat ca instrument de management pe plantațiile din Caraibe într-o perioadă în care nu se punea mare preț pe contractele de muncă. Primul roman cu zombi „bazat pe fapte adevărate", *The Serpent and the Rainbow* (ecranizat în 1988 de regizorul Wes Craven) documentează o astfel de investigație, prin prisma experienței personale a etnobotanistului Wade Davis care în anii '80 cerceta zona Caraibelor în căutarea unui anestetic natural și

a originilor folclorului zombi.

Adoptarea conceptului zombi (nu și a termenului) în zona divertismentului este pusă pe seama romanului lui Mary Shelley – *Frankenstein* (1818), într-o lumină semnificativ diferită, a debutului epocii tehnologice și a primelor ambiții intuitive în ce privește potențialul științei medicale. Ulterior, aspectul științific s-a disipat și începuturile Hollywood-ului au asimilat ideea încă de pe vremea lui Bela Lugosi și Boris Karloff, primele superstaruri horror din istoria cinematografiei americane. Pînă la filmele lui George Romero din anii '60, rolul de agent violent și infecțios al zombiilor a fost neglijabil, miza căzînd pe nefirescul morții ratate și pe raportul dintre omul occidental și stranietatea ocultismului răsăritean/colonist.

Sub îndrumarea lui Romero și profitînd de liberalizarea formelor de expresie din anii '70, mitul zombi și-a recuperat componenta socio-politică: iobagul de altădată a devenit proletar, situație ce a plasat zombii în mod convenabil pe o poziție conflictuală cu vampirul aristocrat. Ocazional, poziția proletară a fost preluată în mod forțat și de vîrcolaci, însă zombii sînt cei care rămîn simbolul social autentic în horror. Vîrcolacii, oarecum defavorizați în industria horror, au rareori parte de propriile francize/filme/romane, fiind pare-se preferabil ca aceștia să apară în contrapondere cu un alt tip de monstru *(Twilight*, *Underworld*, *Wolfman* vs cutare). Vîrcolacul nu are nimic din mistica *post-mortem,* nici din erotism și nici din comentariul social, fiind mai degrabă o expresie proto-ecologistă, naturalistă, a relației omului cu magia biosferei.

În anii '90, filmul horror (și implicit filmul zombi) a intrat în umbră, din perspectiva fanilor, și a ieșit la lumină, din perspectiva marelui public. Prin implicarea unor nume precum Francis Ford Coppola *(Dracula,* 1992), Brannagh și de Niro *(Frankenstein,* 1994) sau Jack Nicholson *(Wolf,* 1994) s-a încercat fără prea mare succes integrarea motivelor horror fundamentale în cinematografia serioasă, în timp ce numele lui Romero și întreaga școală șaptezecistă dispăruse de pe firmament cu zombi cu tot. *Tăcerea mieilor* (1991) aducea primul Os-

car pentru un film horror de la *Exorcistul* (1973), Spielberg lua și el Oscarul cu un film nepermis de serios pentru fanii săi, care erau convinși că toate acestea sînt semne de trădare a genului, un furt intelectual din partea păturilor culturale care îl ridiculizaseră cu insistență, ani la rînd. S-a afirmat chiar că horror-ul are o evoluție ciclică, sincronizată cu cea a guvernării americane – cele mai „adevărate" filme de gen au fost lansate sub republicani (cu precădere Nixon, Reagan și Bush Jr.) iar cele mai secetoase perioade din istoria horror au fost administrațiile Clinton și JFK. Și nici cu Obama nu stau prea roz lucrurile, cel puțin pe segmentul american (dominant).

A fost nevoie de japonezi ca apetitul pentru sînge și filmele zombi să fie redescoperite și recuperate pe o cale lăturalnică (dinspre industria jocurilor video, vezi *Resident Evil)* pentru o nouă generație, odată cu încheierea administrației lui Clinton. La scurt timp, Romero însuși a fost solicitat să facă primul său film de buget industrial, *Land of the Dead* (2005), precedentele fiind mai degrabă proiecte de vanitate personală. Din păcate, creatorul unei întregi școli cinematografice n-a făcut față concurenței – tinerii săi epigoni au propus în paralel producții superioare, ducînd fenomenul pe o nouă treaptă. Dintre aceștia s-au remarcat cu precădere britanicii și spaniolii.

Primii s-au axat pe comedia horror *(Shaun of the Dead, Lesbian Vampire Killers* etc.), preluînd rețeta optzecistă extravagantă a tînărului (pe atunci) Peter Jackson, autorul recentelor blockbustere *Lord of the Rings*. În anii '80, Jackson filma *Bad Taste* (1987) și *Braindead* (1992) și nimeni nu părea să-i acorde vreo șansă în a fi vreodată difuzat într-un cinematograf normal. Spaniolii au avut o abordare mult mai realistă și psihologică prin nume ca Jaume Balagueró și Paco Plaza, crescuți sub îndrumarea unor cineaști horror americani ai anilor '80 (Stuart Gordon, Brian Yuzna) rejectați la Hollywood și mutați în Spania, teren fertilizat cu ajutorul festivalului de film horror de la Sitges, plus ceva suport din partea mexicană (Guillermo del Toro). Clădită cu presiune mică dar constantă, școala hispanică de horror a acordat o atenție echitabil distribuită fantomelor *(The Others*, regia Alejandro Amenábar, 2001), zombilor *([Rec]*, regia Jaume Balagueró, 2007), vîrcolacilor *(Romasanta*, regia Paco Plaza, 2004) și fantomelor *(Fragile*, regia Jaume Balagueró, 2005). În acest timp japonezii reinventau, mai întîi în plan literar, apoi prin transpuneri cinematografice, povestea cu fantome (seriile *Ring* și *Grudge)* și o exploatau pînă la desecare.

Francize victoriene

În industria de carte monștrii au fost aproape întotdeauna alocați zonei underground, cu excepția clasicilor pe care istoria i-a ridicat din vîltoarea catalogărilor (Bram Stoker, E.A. Poe, H.P. Lovecraft, Ray Bradbury). Recent, best-seller-ul lui Max Brooks *World War Z* (2006) și

Top 10 filme horror

Topul propus aici este mercantil și nerecunoscător. În general, topurile de acest gen conțin filmele care au schimbat fața și mersul lucrurilor, caz în care trei sferturi din pozițiile topului ar fi ocupate de George Romero, Bela Lugosi și regizori italieni ai anilor '70. Am preferat să las la o parte nostalgia și relevanța istorică și să propun un top bazat pe calități tehnice și de divertisment de actualitate, chiar dacă unele dintre titluri sînt epigoni ai unor mari absenți.

- *Planet Terror* (regia Robert Rodriguez, SUA, 2007)
- *Les Revenants / They Came Back* (regia Robin Campillo, Franța, 2004)
- *28 Days Later* (regia Danny Boyle, Anglia, 2002)
- *Dawn of the Dead* (regia George Romero, SUA, 1978, cu remake la fel de bun de Zack Snyder, SUA, 2004)
- *I, Zombie* (regia Andrew Parkinson, Anglia, 1998)
- *Dellamorte Dellamore / Cemetery Man* (regia Michele Soavi, Italia, 1993)
- *Undead* (regia Spierig Brothers, Australia, 2003)
- *[Rec]* (regia Jaume Balaguero & Paco Plaza, Spania, 2007, cu remake identic de John Erick Dowdle, SUA, 2008)
- *La Horde / The Horde* (regia Yannick Dahan & Benjamin Rocher, Franța, 2009)
- *The Homecoming* (regia Joe Dante, SUA, 2005, ca episod al antologiei TV *Masters of Horror)*

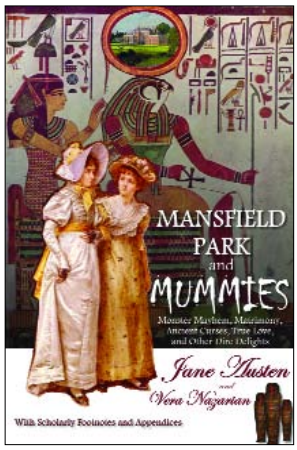

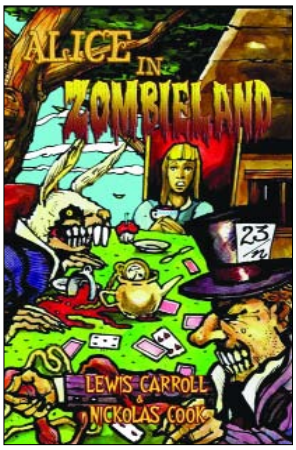

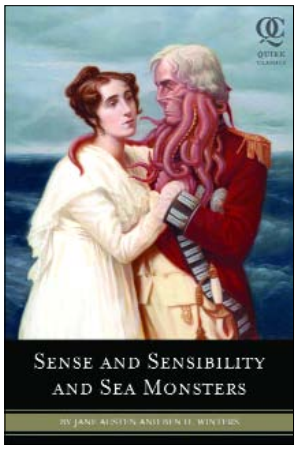

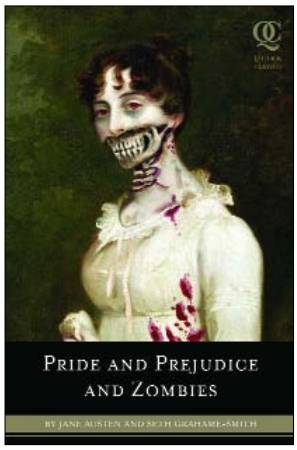

noua tendință a vampirismului romantic au schimbat starea lucrurilor.

Una din modele recente este recuperarea romanului clasic, în general victorian, într-un context horror, profitînd de disiparea drepturilor de autor și asimilarea unor titluri clasice celebre în domeniul public. Editura Quirk a avut succes de răsunet cu prelucrări după Jane Austen *(Pride and Prejudice and Zombies*, *Sense and Sensibility and Sea Monsters*, *Emma and the Werewolves*, *Mansfield Park and Mummies)*. Au urmat *Abraham Lincoln – Vampire Hunter*, *The Adventures of Huckleberry Finn and Zombie Jim*, ori *Alice in Zombieland*. Majoritatea lucrărilor includ romanele originale și le extind, printr-o metodologie de colaj, cu dialoguri și scene ce modifică brutal semnificația textului original, într-o direcție deopotrivă horror și hilară care au transformat-o peste noapte pe Jane Austen într-unul din cei mai reputați (co)autori de horror din istorie.

Dacă astfel de demersuri sînt scuzate de efectul umoristic, de partea vampirilor lucrurile stau însă destul de grav. Librăriile românești s-au aliniat deja la isteria vampirică produsă de francizele *True Blood, Twilight, Vampire Diaries*. Scrise exclusiv de autoare de sex feminin (fiecare erijîndu-se în moștenitoare ale unor Anne Rice sau Shirley Jackson), romanul (și filmul) vampiric își dă în sfîrșit arama pe față și se dezvăluie drept ceea ce fusese de fapt dintotdeauna (încă de pe vremea cînd vampirul se numea Zburător sau Luceafăr) – o formă puțin pervertită de romanță. Au apărut pînă și autorii-fantomă (autoarele, mai exact), care publică sub pseudonime alcătuite din două inițiale și un nume ușor de ținut minte – J.R. Ward, P.C. Cast, L.J. Smith, J.R. Rain, J.D. Robb etc. –, cu coperți mustind de erotism uleios ce amintesc de vremurile uitate ale romanțelor Harlequin (ori, pe la noi, ale Sandrei Brown).

Un paragraf separat în această istorie îl merită un alt tip de monstru, clar separat de sfera morților vii, extraterestrul. Amatorii de science fiction ar putea susține că aici tema se rupe, se trece de la horror la SF, două genuri relativ rivale care, în ciuda suprapunerilor evidente, au încercat în plan critic să ia distanță unul față de celălalt. Fanii SF invocă valențele anticipației și năzuinței pentru progres științific, simbolizate de idealiști ca Jules Verne, ridiculizînd genul horror care prin chiar denumire se propune ca un atentat la bunăstarea spirituală a cititorului. Fanii horror acuză faptul că cea mai mare parte din SF e *Iliada* povestită cu nave spațiale în loc de corăbii și că SF-ul e stigmatizat de naivitate și ambiția neîmplinită a unor specialiști în științe exacte de a-și încerca mîna cu umanioanele, în speță literatura. În realitate, extraterestrul a intrat în literatură (și în film) ca un soi aparte de monstru. Probabil autorul la care se sesizează cel mai bine acest aspect este H.P. Lovecraft, un individ care s-a raportat în modul cel mai intim și mai realist la contactul străin – prin *alien*are, nebunie și oroarea de a conștientiza o noțiune cu un impact similar cu zguduirea spirituală

produsă de heliocentrism la apusul Inchiziției.

În vremurile recente, sentimentul față de problemă e cam același, și dă curs unui nou tip de misticism care a explodat prin părțile noastre imediat după Revoluție, prin avalanșa de emisiuni senzaționale descriind diverse „incursiuni în paranormal“ (cu concursul promotorilor SF ai vremii). Dincolo de cauze locale precum liberalizarea gîndirii postcomuniste, mai era și farsa de la Roswell, succesul *X-Files,* iar la Cluj isteria de la Pădurea Hoia unde, încă din anii ’70, UFO-filii sesizaseră fenomene dubioase puse ba pe seama OZN-urilor, ba a fantomelor. Confuzia lovecraftiană dintre ocult și științific s-a instalat rapid și nici pînă în ziua de azi clujenii nu s-au lămurit dacă problema e de competența BOR, OTV sau a oamenilor de știință clujeni care au publicat cu zel pe tema respectivă. Pînă una alta, pădurea e gazda Festivalului tehno Delahoya și senzaționalul s-a potolit vreme de o decadă, dar criza economică, cu concursul OTV, pare să producă un reviriment al acestui tip de ocultism alimentat de speculația științifică și de obsesiile escatologice date de finalul de mileniu, anul 2012 și experimentele de la CERN. Oameni de vîrsta a doua, care n-au nici o afinitate cu literatura de gen, mă abordează să le explic, în calitate de „specialist“, cum e cu particula lui Dumnezeu, exorcistul de la Turda, moroiul de lîngă Săpînța ori dialogul dintre vrăjitoarea Ildiko și spiritul lui Ceaușescu.

Astronomul și autorul de știință popularizată Carl Sagan a publicat în anii ’90 *The Demon-haunted World,* o istorie savuros comentată a misticii horror și a felului în care motivele folclorului demonologic au migrat spre misticismul cvasiștiințific, pe fondul emancipării societății. În calitate de admirator și exeget involuntar al literaturii horror și SF, nu pot decît să mă bucur că aceste genuri capătă mai multă atenție decît altădată, pe toate palierele, de la arta de înaltă ținută pînă la *soap opera,* de la NASA la OTV. Din păcate, această translație nu vine pe fondul unei preocupări scolastice pentru reînnodarea țelor dintre cultura populară și cea cultă, ci mai degrabă pe fondul unei deficiențe de imunitate spirituală, poate chiar mintală, a omenirii postmoderne.

Michael Hăulică

Nu există viață pentru morți

S-ar zice că, în țara asta, nici morții n-o duc prea bine. Sau, cu alte cuvinte, nu există viață pentru morți. Nu știu de ce, dar scriitorii români de gen (adică SF, fantasy, horror) nu s-au prea înghesuit să scrie povești cu zombi. Poate n-au simțit nevoia. Poate n-au simțit că există un public pentru așa ceva. Deocamdată de-abia se formează publicul pentru vampiri... Dar zombi? Hm! Nu prea.

Din cîte știu, există pasionați de literatură horror în România, unul dintre ei și-a făcut chiar o editură și a început să publice horror, dar scris de americani. În limba engleză, pentru piața anglo-saxonă.

Dar să scormonim totuși după zombi prin cimitirele de hîrtie.

Primul cimitir e calculatorul propriu și personal, în care – culmea! – chiar găsesc o povestire cu zombi, pe care mi-a trimis-o Aurel Cărășel și pe care n-am apucat s-o public pe undeva (și uite-așa aflăm și unul dintre motivele pentru care „nu există" povești românești cu zombi). Povestioara este intitulată „Cine ucide un zombi?" și în ea apare ca personaj unul dintre marii scriitori de SF ai lumii, Frederik Pohl, care află că este, de fapt, mort, că murise în urmă cu douăzeci de ani într-un accident provocat de limuzina prezidențială, astfel încît se hotărăște să se răzbune pentru că, nu?, „nimeni nu-l putea opri. Cine ar fi putut omorî un zombi?". Povestea e cu poantă și eu spoileresc, știu.

Unde să mai caut în altă parte? M-am gîndit, evident, la Liviu Radu, care a scris de toate, de la SF la fantasy și horror, la istorie alternativă și cyberpunk, și mergînd pe ideea că nu putea rata personajul, măcar un zombi și tot ar trebui să fie prin cărțile lui, l-am găsit: Miron Mironeanu, strigoiul-vampir din cel de-al treilea romanț cu Waldemar, *O după-amiază cu bere și zîne* (Editura Tritonic, 2009). Încă nu e foarte clar dacă acest Mironeanu este un zombi sau dacă este (va fi) vampir, pentru că Liviu Radu are o concepție mai aparte despre vampiri. Așa că, deocamdată, îl trecem la zombi.

Prin anii '90, în *Jurnalul SF,* publica niște texte horror un tip pe numele lui Liviu Surugiu. Nu mai știu ce s-a întîmplat cu el, dar poveștile i-au rămas. Și așa am găsit povestirea „Daniel" în *JSF* nr.115, în care personaju-i mort, dar mîna vie. Adică un fel zombi *part-time. Part-body.*

Or mai fi fost și altele, pentru că *Jurnalul SF* cultiva ceea ce se cheamă literatură horror, ceea ce nu li s-a mai întîmplat revistelor de gen românești. Poate de aceea nici scriitorii n-au mai comis-o decît accidental. Că s-or fi dat și ei cu legea cererii și ofertei, scriind doar lucruri pentru care există cerere.

Dar din toate întîmplările mai mult sau mai puțin horror ale fandomului românesc, probabil că fiecare cititor de *JSF* are în memorie (unii mai mult, alții – ca mine – mai puțin) miniromanul *Cadavre de lux* al lui Ovidiu Bufnilă, publicat în serial în cîteva numere din *JSF*, apoi în format electronic (2002, Societatea Culturală Noesis). *Cadavre de lux* este un regal narativ, în care încă din prima pagină avem parte de un fulger cosmic care desferecă mormintele, lăsînd cadavrele să ia cu asalt orașul... Fifi Baston, cea arsă cu aparatul de sudură pe față de Romică Spintecătoru, Balthazar Balthazarian, comisvoiajorul otrăvit de-o vrăjitare, avocatul Luigi, demonizatul, domnișoara Margareta, care și-a tăiat singură gîtul cu un cuțit de bucătărie, judecătorul Leon, căruia i-a supt sîngele un vampir etc. fac distribuția. La „sindrofie" mai participă Mefisto și doctorul Moreau. Poate cîndva s-o găsi și un editor dornic să tipărească acest roman de un haz nebun. De unde se vede că nici horrorul nu-l luăm în serios.

■

Matei Martin

De ce atîta vărsare de sînge?

La Tîrgul de Carte de la Frankfurt, unul dintre paviloanele cele mai aglomerate este cel destinat literaturii pentru tineri. Un etaj este dominat de literatura „serioasă“, de editurile care se încăpățînează să scoată cărți educative sau măcar povești scrise cu responsabilitate. Celălalt etaj – nu vă recomand să vă aventurați acolo fără un crucifix, un buchet de busuioc sau măcar o căpățînă de usturoi – e destinat seriilor de romane cu vampiri. În weekend, cînd tîrgul este deschis publicului larg, de abia dacă poți să te mai strecori printre atîția mascați: puști de 16 ani purtînd coroane aurite, ghiuluri și fel de fel de pandantive, îmbrăcați în cape de mătase neagră, puștioaice în ciorapi mulați, conduri și bustiere argintii – cu toții au mîinile pătate de ketchup și rînjesc, arătîndu-le trecătorilor nevinovați (falșii) dinți de vampir. Vorbesc codificat – și-și fac semne numai de ei (și de autorul cărților preferate) știute. Identificarea cu personajul în variantă extremă! *Hype* la maximum.

Am încercat să caut cîteva explicații sociologico-literare (dacă această alăturare îmi este permisă) pentru fenomen. Prima ține chiar de piața de carte, tot mai aglomerată și, prin urmare, tot mai competitivă. Ca să poți concura pe o piață, trebuie mai întîi să-ți găsești un public specific, să-ți formezi o identitate. Acum vreo douăzeci de ani, dacă o editură de prestigiu – cum e Suhrkamp, de pildă – ar fi inițiat o serie de romane polițiste, s-ar fi găsit nenumărați intelectuali publici care s-o critice și sute de cititori care să-i boicoteze inclusiv colecțiile serioase, doar pentru că a abdicat de la imperativul calității, doar pentru că a acceptat compromisul comercial. Acum nu se mai miră nimeni că în Germania orice editură mare – chiar și Suhrkamp – are serii întregi dedicate subgenurilor thriller, polițist, fantasy etc. Cererea este, în acest caz, încurajată de ofertă și susținută de produsele conexe – gadgeturi inspirate de personajele de roman (există cel puțin două reviste lunare despre romanele cu vampiri și nenumărate bloguri și magazine online care susțin această industrie).

Pe de altă parte, există și o evidentă deschidere a publicului pentru povești de groază. Romanele cu vampiri sînt de fapt niște povești (aproape) clasice, niște thrillere ușurele care acoperă deopotrivă nevoia de adrenalină și înclinația spre romantismul soft. Ele propun personaje romantice adaptate, de regulă, contextului urban, basme palpitante pentru oamenii de azi. Sînt, de fapt, o descriere în formă edulcorată a violenței cotidiene. Alteori, romanele cu vampiri oferă o alternativă: lumi paralele, fantastice, în care personajele centrale – atrăgătoare și periculoase – îți abat atenția, de la mizeria de fiecare zi, cu mîrșăvii drăgălașe.

Nu e literatură mare? E prea comercială? Cele mai multe romane cu vampiri se inspiră din literatura clasică și dezvoltă teme din folclor. Sînt scheme simplisime, cu eroi și antieroi, ușor de montat și de demontat. În plus, cele mai multe romane sînt seriale: odată ce și-a demonstrat puterea de seducție, subiectul este folosit, pînă la epuizare, în cărțile următoare. Pe cît de captivantă e această literatură pentru publicul larg pe atît de detestată e de critica literară. Dar nici ignorată nu mai poate fi, de vreme ce a paralizat deja piețe de carte din Europa Occidentală. O nouă disciplină paraliterară e pe cale să se nască: vampirologia.

Una dintre concluziile unui bloger-vampirolog german e că 70% dintre vampirii literari sînt aristocrați. Iată încă un semn că lupta de clasă a lăsat urme și în literatură…

„Cititorii cer vampiri“

3 întrebări pentru Evelina Bidea

De ce o colecție în mod specific cu vampiri?

Seriile cu vampiri vin ca o reacție la cererea publicului. Apetența pentru *fantasy* pare a fi într-o continuă creștere. Din acest motiv, pe lîngă autorii faimoși precum Gene Wolfe, Lian Hearn sau Tracy Harding, am adăugat și aceste colecții de *fantasy* cu vampiri. Nici o editură nu poate supraviețui pe piață dacă ignoră faptul că există mai multe tipuri de cititori, cu gusturi și dorințe diferite. Vorbim aici despre o nouă generație de cititori, numeroasă, a cărei dinamică este total diferită, căci aceștia își fac cunoscute părerile și cererile pe blogul Editurii Leda (www.ledabooks.ro/blog). Putem constata faptul că această modă americană – unde autori precum Charlaine Harris sînt permanent în topul listei de bestseller-uri a *New York Times,* uneori chiar cu mai multe titluri simultan –, care s-a extins apoi către Europa Occidentală, începe acum să prindă rădăcini și în spațiul românesc.

Care ar fi explicația acestei mode?

Faptul că majoritatea acestor cărți au fost și ecranizate reprezintă un factor care influențează și întreține moda. Dar depinde și de perspectiva din care o privim. Putem constata că majoritatea cititorilor de *fantasy* fac lectură de identificare. Studiile de piață ne arată că acest gen este preferat de un public tînăr, de preadolescenți și adolescenți, dar care ajunge pînă la cititori în jurul vîrstei de 30 de ani. Nu mi se pare o afirmație riscantă aceea că acest tip de literatură a înlocuit basmele tradiționale. Conflictul este stereotipic, iar funcția moralizatoare este evidentă. Diferențele apar la nivelul *pattern*-ului comportamental, adecvat structurii sociale contemporane, și la nivelul întinderii textului, care poate fi justificat de rațiuni financiare.

Din punctul de vedere al producției de carte, fenomenul poate fi explicat prin schimbările de înțelegere ale dinamicii literare ce au loc la începutul perioadei postmoderne, cînd se instaurează un proiect sistematic de reabilitare a speciilor minore. Există diferențe de miză și de stil între textele *fantasy* ale primilor postmoderni și cele de acum, dar acestea pot fi justificate prin mai noua posibilitate de specializare și în cadrul acestor paradigme îndelung ignorate.

Cum alegeți titlurile și cîte ați tradus pînă acum?

Deciziile de achiziționare au în vedere două criterii esențiale: dorința de a le oferi cititorilor textele pe care și le doresc, iar, în acest sens, analizăm periodic vînzările de carte, pentru a putea cuantifica titlurile care au cea mai mare priză la public, și dorința de a fi permanent competitivi, alegînd autori al căror condei este exersat. Un fenomen extrem de interesant este cel al interrelaționării cu publicul cititor care nu numai că este la curent cu toate aparițiile de *fantasy* din străinătate, dar dorește să se și implice în procesul editorial: împărtășește impresii, dar și sugerează titluri și autori pe care ar vrea să-i citească în ediții românești.

Pînă acum, la Editura Leda au apărut 7 serii cu vampiri: Charlaine Harris, *Vampirii Sudului,* L.J. Smith, *Jurnalele Vampirilor,* Richelle Mead, Seria *Georgina Kincaid,* Richelle Mead, *Academia Vampirilor,* Rachel Caine, *Vampirii din Morganville,* Kelley Armstrong, *Forțele Răului Absolut* și Tanya Huff, *Cărțile sîngelui,* fiecare dintre ele însumînd un număr cuprins între 3 și 10 volume, precum și romanul lui Heather Davis, *Nu plînge sub clar de lună*. În total, am putea vorbi despre 24 de titluri de *fantasy* cu vampiri, toate avînd un succes extraordinar, lucru care ne-a determinat să contractăm și alte titluri pentru portofoliul editorial.

■

a consemnat Marius Chivu

Evelina Bidea
este PR Manager al Grupului Editorial Corint.

LITERATURĂ

Corporalități și sinapse

Pia Brînzeu
Bodysong
Editura Brumar, 2010

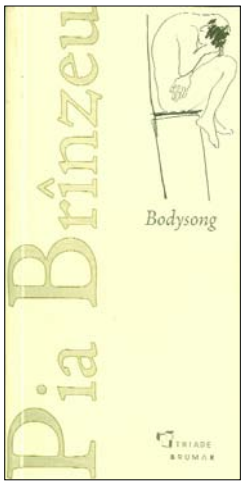

preț neprecizat

șapte desene de Andrei Medinski

postfață de Adriana Babeți

Semioticiana și anglista timișoreană Pia Brînzeu a reunit într-un volum elegant peste 60 de tablete ale rubricii *„Bodysong“* ținute în revista *Orizont* care, de cîteva decenii, îi oferă un punct de stabilitate acestei autoare umblate pe toate meridianele... Textele sînt scurte și concentrate, ca orice tablete (cca 3000 de semne fiecare) și împreună „țes“ o rețea arahnoidă de semnificații în jurul temei corpului și a corporalității. Temă mult-exploatată, despre care – cum spune Adriana Babeți în prefață – s-au scris în lume biblioteci întregi. Cu un caracter marcat eseistic, de o relaxată rigoare conținută, și cu un duct confesiv bine temperat, volumul de față pare să se înscrie într-o serie timișoreană de opuri coerente alcătuite, „minimalist“, din fărîme (mă gîndesc la *Prozac*-ul Adrianei Babeți, la *Cometa Hale-Bopp* a lui Daniel Vighi și la altele încă). El atrage atenția, înainte de orice, prin diversitatea de caleidoscop „cosmopolit“ a subiectelor abordate, de care autoarea se apropie cu o vădită grație a scriiturii și cu o cuceritoare mobilitate a spiritului. Nu atît „tema“ este însă importantă aici, cît „variațiunile“ pe marginea ei, amintind de *Mitologiile* lui Barthes. De la referințele mitologice la artele contemporane, pictură, iconografie, fotografie, film, literatură, design, vestimentație, cyborgi, clone, body-language, body-building, body-art, corpuri spiritualizate, despiritualizate, reificate sau reflectate, de la separația carteziană între trup și suflet/spirit la fuziunea lor, sîntem trecuți pe nesimțite – cu exemple/pretexte de tot felul – printr-o întreagă problematică filozofică, antropologică, estetică ș.a.m.d., al cărei „macrocosmos“ se reflectă în „microcosmul“ secvențelor componente ale cărții. Concretețea exemplelor se îmbină cu abstracțiunea reflecției teoretice, sensibilizînd-o, iar semiotica se transformă în hibrid literar. Următorul pasaj, profund autoreflexiv, pare să o confirme: „...oare de ce visele noastre de oameni moderni nu ne mai încurajează să ne transformăm din cînd în cînd în hibrizi? Dacă trupul este oglinda gînditoare a universului și dacă universul conține toate trupurile, de ce nu ar putea și corpul nostru să conțină un univers mai larg?“. Senzația de autenticitate a acestui *Bodysong* e, oricum, pregnantă. Nu-i de mirare, întrucît preocupările „corporaliste“ ale autoarei au și o (mărturisită) semnificație genealogică, strict personală: Pia Brînzeu e – să nu uităm – fiica reputatului chirurg bănățean Pius Brînzeu... Nu în ultimul rînd, ar fi de remarcat moralismul subtil și ludic al acestor tablete semiotice, diseminat pretutindeni. Sau, dacă vreți, mica „lecție de înțelepciune“ a corpului... Un exemplu, între atîtea altele posibile: „Asemănări, pe lumea aceasta, se pot stabili între lucrurile cele mai neașteptate. Prin urmare, nu îmi este greu să leg corpul uman sau o parte a acestuia de bancnote, sigilii și medalii comemorative. Nu mă refer aici la felul în care poți face bani cu ajutorul corpului, nici la designul unei bancnote care trebuie să încînte ochiul sau la maniera în care este imprimat corpul pe o medalie comemorativă. Voi cugeta doar la ochiul înțelepciunii lui Dumnezeu, acel ochi plasat într-un triunghi deasupra unei piramide, aflat pe bancnota de un dolar american și pe Marele Sigiliu al Statelor Unite“.

Fără a avea intenția să fiu răutăcios, nu mă pot împiedica să constat că textele *Bodysong*-ului se așază mai bine între coperte de carte decît în paginile de revistă. În ceea ce mă privește, recunosc, le-am descoperit abia acum adevărata savoare (inclusiv de la *savoir!),* odată cu corespondențele ce se țes între ele ca niște vase de sînge sau ca niște sinapse.

Paul Cernat

LITERATURĂ

O experiență dantescă

Nichita Danilov
Ambasadorul invizibil
Colecția „Fiction Ltd.“,
Editura Polirom, 2010

39,95 lei

De cîte ori mă aflu în preajma lui Nichita Danilov îmi vine în minte, negreșit, o cunoscută expresie americană: *„A penny for your thoughts“*. Adică, în traducere liberă: „Ce n-aș da să știu ce gîndești“. Fizionomia mai degrabă impenetrabilă a omului generează o astfel de reacție. Cu fața străbătută de o seninătate inextricabilă, înveselită în răstimpuri de cogitațiuni secrete (chiar și atunci cînd merge pe stradă), Nichita Danilov pare conectat în permanență la un motor intelectual producător de revelații, ce funcționează după regulile utopice ale unui veritabil *perpetuum mobile* renascentist. Abstras, extrem de parcimonios cu vorbele (pînă la limita experimentului taciturn), niciodată grăbit sau agitat, laboriosul poet al „arlechinilor“ scrie – prezumtiv – neîncetat, pînă și în momentele în care dialoghează banalități cu amicii. Are un aer gogolian, de individ egal cu sine, complet impasibil la ritualurile de superficialitate ale lumii care îl înconjoară. Propriile-i meditațiuni îi țin loc și de spectacol diurn, devenind adevărata lui *materia mundi.*

În forul său interior, Nichita Danilov are structură de prozator și mă bucur că ultimii ani au scos la iveală, și pe piața cărții, acest mister al scriitorului, rezervat în trecut numai privirilor exegetice exigente, dispuse să-l descifreze dincolo de complicatele arhitecturi de semiotică lirică. Descopăr în noua apariție de la Polirom, *Ambasadorul invizibil,* un roman monumental, cu extraordinare incursiuni în istoria mondială, de dată recentă ori îndepărtată. Nichita Danilov are o perspectivă dantescă asupra diacroniei, mitologizînd durata, scoțînd evenimentele din matca lor concretă (nespectaculoasă) și proiectîndu-le în ficțional (spectaculos). Nu întîmplător m-am gîndit la *Divina Comedia* a lui Dante (fiecare capitol al cărții pare un „cronotop“ inițiatic, asemănător cu cele articulate de scriitorul renascentist, iar ideea *Purgatoriului*, unde eroii – reali în istorie sau doar inventați de Danilov – își caută izbăvirea, trimite la el într-un mod inevitabil!). Există un Infern interior al tuturor indivizilor, ce poate fi exorcizat prin autoscopie – transformată astfel în semnul alegoric al „purificării“. Ideea – foarte subtil explorată în roman (mai ales în tribulațiile eroului-narator) – constituie miza fundamentală a cărții.

Aici trebuie căutată și semnificația *Purgatoriului* creat, simbolic, de Nichita Danilov prin lumea personajelor sale. Romanul („literatura“) trăiește în sine, stabilindu-și filiații proprii cu istoria/realitatea din care se inspiră și comunicînd, totodată, *sui generis* cu interpretul său, lectorul (profesionist sau nu). Faptul se datorează exclusiv dispariției autorului însuși, anihilat de către textul său. Individul creator „moare“, vocea sa căpătînd tonalități „impersonale“, asemenea „celei a unui preot sau șaman, prin care vorbește întotdeauna *„impersonalitatea divină“,* după cum constata Roland Barthes undeva (descriindu-l pe *scriitor* ca pe un „reflector“ al epocii sale!). Teoretizările excesive nu sînt însă utile în hermeneutica literaturii lui Danilov. El scrie o „proză de poet“, ca să spun așa, însă în sensul cel mai pozitiv cu putință al termenului, „cărtărescian“ dacă doriți. O proză „psihedelică“, parabolică, cu excursii frecvente în transcendent, în halucinant sau în subliminal. O proză fabuloasă, mitologică, onirică, mulată pe un univers paralel, imperceptibil ochiului liber. Citind *Ambasadorul invizibil,* acest sentiment ajunge să fie covîrșitor. Poți crede, la un moment dat, că te afli într-o pictură a lui Bosch, unde monștrii te privesc cu o naturalețe suspectă. Am convingerea că romanul lui Nichita Danilov constituie o piesă narativă remarcabilă din literatura contemporană, meritînd întreaga atenție a criticilor literari.

Codrin Liviu Cuțitaru

LITERATURĂ

Nebunia din scrisori

Dan C. Mihăilescu
Despre Cioran și fascinația nebuniei
Editura Humanitas, 2010

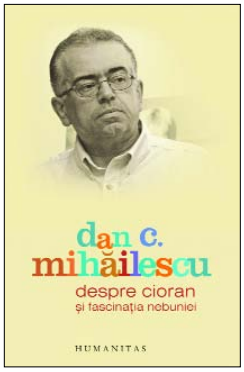

19 lei

Cîndva, Dan C. Mihăilescu visa să scrie o istorie a Generației '27. „N-a fost să fie", ar fi zis Cioran, care folosea expresia ca definiție concentrată a „destinului valah". În schimb, D.C.M. a publicat, de-a lungul vremii, numeroase articole și eseuri pe marginea subiectului, file prețioase, inconturnabile, din „dosarul" furioșilor, „frumoșilor nebuni" interbelici. „Cioranomania" nu s-a materializat nici ea într-un volum consistent despre autorul *Schimbării la față a României.* Iar din proiectul unui studiu asupra literaturii epistolare românești s-au ales fărîmele, niște cărțulii fără corset catedratic, eseistic-spumoase, serie inaugurată cu *Despre omul din scrisori. Mihai Eminescu* și continuată cu *Despre Cioran și fascinația nebuniei.* Oglinda sintezelor virtuale s-a spart într-o ploaie de cioburi sclipitoare. „Despre Dan C. Mihăilescu și voluptatea risipirii" ar putea fi titlul unei incitante exegeze...

Valorificate fulgurant de Livius Ciocârlie și sistematic de Mircea A. Diaconu (în *Cui i-e frică de Emil Cioran?),* scrisorile lui Cioran – „cea mai spectaculoasă *nebunie* din literatura română" – reprezintă pentru D.C.M. un puternic revelator al sciziunii provocate de cezura (și autocenzura) exilului. Dincolo de temele obsedante (eul și România), comentatorul urmărește evoluția de la „fluvialul confesiv" al tînărului Cioran la „șuvoiul de lavă pietrificată" al „maturizatului" parizian. Adică de la „năvala instinctuală, imprudența magnanimă, apetitul pentru enormitatea hohotitoare sau ricanarea cinică, pentru contradicțiile stupefiante și jubilația provocatoare" la „laconismul prudent al epistolarului aforistic", „coregrafic" (adecvarea, adesea interesată, la profilul destinatarilor), „echilibru, distanța abil cultivată, sicitatea tendențioasă, resemnarea autopersiflantă, *mocqueria* mai mult sau mai puțin acidă". Cititorul nu va descoperi însă aici un Cioran necunoscut, ci ebluisanta ființă ciclotimică, egofilă, monomaniacală, despletită în antinomii și palinodii, dar de o luciditate biciuitoare: o fîntînă arteziană, de flăcări dansante pe un pat de gheață. Un interes special prezintă totuși corespondența picantă cu Friedgard Thoma, stimulatorul senzualității crepusculare a septuagenarului. D.C.M. vede în această experiență erotică de bătrînețe o explozie a vitalității comparabilă cu extazul delirant la întîlnirea, din junețe, cu Germania nazistă. Analogie surprinzătoare, perfect justificată: Friedgard devine, astfel, un Adolf Hitler al resuscitării unei energii scandaloase. „Am înțeles dependența mea senzuală de Dumneavoastră în toată claritatea ei abia după ce v-am mărturisit la telefon că aș vrea să-mi îngrop capul pentru totdeauna sub fusta Dumneavoastră" – da *(horribile dictu!),* iată-l pe îndrăgostitul Cioran, un „personaj" deopotrivă atașant și involuntar comic. Important, în ordine spirituală, se dovedește epistolarul (parțial restituit) cu Armel Guerne, poet francez de origine elvețiană, puțin sau deloc familiar publicului român, fiindcă acolo – ne previne autorul – se regăsește problema spinoasă a (ne)credinței și (ne)religiozității lui Cioran.

Despre „metoda" criticului din *Despre Cioran și fascinația nebuniei* n-ar fi prea multe de spus. În viziunea lui D.C.M., interpretul operei cioraniene (reunind „cuvinte esențiale, definitive") este condamnat la condiția ancilarității: „Cioran trebuie citit și citat. Comentariul trebuie să se rezume la funcția de ligament, de articulare în puzzle". Nimic de reproșat: articulații ferme, cîrlige subiectiv-evocative, glose – atîtea cîte sînt – pertinente, stil strălucitor. Și concluzia peremptorie, strecurată în prima parte a cărții: „În fond, toată viața lui Cioran este o horă, un dans al ielelor, împrejurul Nebuniei".

Gabriela Gheorghișor

LITERATURĂ

Exuvii douămiiste

m. duțescu
și toată bucuria acelor ani triști
Editura Cartea Românească, 2010

Primul text care ar trebui citit din volumul lui m. duțescu îi aparține, de fapt, lui a. urmanov. Fără a parcurge prezentarea de pe coperta a IV-a, cititorul s-ar putea să renunțe după doar cîteva pagini la a-și satisface curiozitatea de a afla de ce *și toată bucuria acelor ani triști* a cîștigat premiul pentru poezie la Concursul național de debut al Editurii Cartea Românească, 2009. Poemul de deschidere e promițător (anunțînd o configurare inedită a relației tată-fiu), însă textele care urmează creează impresia unor amintiri din copilărie insipide, forțate să ia forma unor versuri ce relatează întîmplări comune prin intermediul unor imagini-clișeu. Tocmai de aceea, dincolo de tonalitatea tezist-profetică (duțescu ar impune „mainstream-ul șpoeticț de mîine"), grila de lectură propusă de urmanov devine salvatoare. Acesta sugerează că volumul merită valorizat ca un experiment literar format din patru cicluri și din tot atîtea registre poetice menite să surprindă metamorfozele unui „om oarecare" într-un univers lipsit de orice sens. Cu alte cuvinte, macrostructura cărții și intuițiile ideatice ale autorului ar pune sub ratură eventualele deficiențe stilistice ori fundamentarea modestă a imaginarului poetic.

Abordat astfel, *și toată bucuria acelor ani triști* își dezvăluie osatura narativă cel puțin intrigantă, luminînd totodată cele cîteva insule de poeticitate. Secțiunea inițială cuprinde mai ales rememorări din ultimul deceniu al comunismului, cînd protagonistul e capabil să reducă întreaga lume la ceea ce vede, aude sau atinge. De aici se naște prima formă a oximoronului marcat chiar din titlu: întîmplările cotidiene emană un aer escapist, iar idilismul e contaminat de o amenințare imposibil de conceptualizat. Pentru băiatul crescut la bunici, evenimentele capitale sînt reprezentate de ritualul întîlnirii de la final de săptămînă cu părinții frumoși și parfumați, de vederea întîmplătoare a sexului tatălui, de prima masturbare ori de scrierea pomelnicului la înmormîntarea bunicului. Interiorizarea e imposibilă la acel moment și doar decesul tatălui din 2002 conferă perioadei respective fondul de semnificație necesar consemnării.

Copilăria atît de banală fusese marcată de complexul perfecțiunii paterne, iar figura castratoare a acestuia devine obsedantă în anii adolescenței și ai tinereții (ciclurile 2 și 3), cînd rupturile/tensiunile interioare, amoroase sau sociale ating punctul culminant. Incapacitatea de a-și manifesta dragostea la priveghi ori la parastas (unde totul se desfășoară mecanic și placid) va constitui un handicap ce se va repercuta și asupra relațiilor erotice, generînd nenumărate puseuri autodistructive: „mă extenuez controlat / sistematic / pînă îmi confund mîinile […] ochii mei capătă o paloare cenușie / iar buzele mi se albesc reci și uscate" („postcard # 2"). Nu întîmplător, ultimul ciclu aduce o cinică și parodică împăcare cu sine. Acum, modelul existențial e oferit de corporatistul Corneliu, „omul nou" al postcomunismului, compus urmuzian exclusiv din haine de firmă, gadgeturi hi-tech și limbaj/comportament „business". Protagonistul începe să recupereze acea vîrstă a inconștienței fericite în care contactul cu lumea și cu propriul eu se desfășura doar epidermic, evitîndu-se prin urmare traumele ori fluctuațiile destabilizatoare.

Lui m. duțescu îi reușesc astfel de secvențe cvasipoetice în care apatia și absurdul oferă simulacre de bucurie ce pot atenua tristețea lipsei de substanță a lumii. Totuși, e greu de decis dacă senzația de vid existențial din *și toată bucuria acelor ani triști* e rezultatul proiectului artistic al autorului sau rămîne un efect al penuriei de mijloace poetice. Cel puțin în cazul ciclurilor mediane, înclin pentru a doua variantă.

■

Cosmin Borza

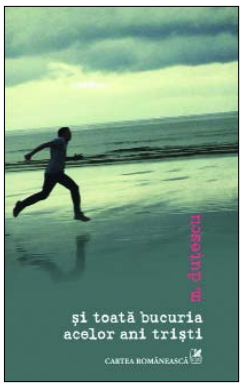

22,95 lei

LITERATURĂ

Consens la cîrcoteală

Mihai Găinușă
Scîndura de frizerie
Editura Polirom, 2010

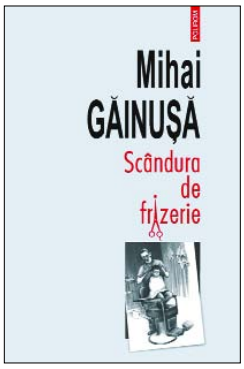

22,95 lei

La vîrsta „clasicizării“ sale, umorul românesc de mainstream arată destul de trist. Departe de cruzimea sclipitoare și naturaleţea învigorantă a primei vîrste a Divertișilor, Cațavencilor sau Cîrcotașilor, pamfletul – scris și televizat – s-a rutinat pe niște ținte deja căzute din prea multă uzură sau și-a umplut (cazul emisiunilor) pauzele de inspirație cu puneri în scenă tot mai fumigene, invitați & efecte speciale etc. Brandurile umoristice se istoricizează destul de repede, în general; la noi însă, intrate în alertă de rating, acestea caută să-și prelungească speranța de viață instituțională fie și prin rabaturi calitative în genul Vacanța Mare.

Dacă Șerban Huidu prezintă – pe lîngă *Cronică...* – topuri muzicale, Mihai Găinușă face, cu cinci cărți la activ, pași decișiși ca voce „civică“. Povestirile și „romanul“ său se subsumează, cu toate hainele decent beletristice, literaturii pamfletare, asezonînd comentariul subiectului fierbinte sau clișeului la zi, cu un oarecare gust personal al fantasticului și absurdului. Versat în vodevilul caragialesc din mass-media sau „politichie“, Mihai Găinușă nu se arată cîtuși de puțin sictirit de gura lumii pe care o purică de ani buni. Candoarea sinceră a unui privitor ce nu pregetă să se mire că „Mare e grădina Ta...“ răbufnește molipsitor, justificînd „marele succes de public“ al volumelor sale. Agresat de știri, fandoseli televizate sau grobianism cotidian, M.G. își joacă, și în noua culegere de schițe, fandacsia pe portativ de scenetă și pe twist de calambur. Desigur că ofurile sale sociologice le împărtășește numeroasă lume cu mintea la cap, diferența fiind că aceasta se complace totuși cu telecomanda și tabloidele. Autorul e, de pildă, gînd la gînd cu un larg tronson de public românesc dacă se ia de Boc sau blonde siliconate, dacă maimuțărește „otevizarea“ sau moda de la pagina 5. Sînt subiecte deja hîrșite de băşcălie, ca bancurile cu Bulă, și n-aș zice c-ar mai fi aici de admirat ineditul sau curajul de opinie, ci eventual de simpatizat energia hărțuielii de care Găinușă nu se dezminte. În esență, hazul său nu răstoarnă, ci confirmă și bifează clișee. Imaginativ însă, talentul scenaristic al autorului iese la rampă chiar și doar pentru a compila aceste clișee. M.G. poate fi și un parodist original cînd rescrie *Moromeții* în era Internetului sau *Căldură mare* cu premierul pe post de „fecior idiot“. Savuroase deschideri literare au, pe de altă parte, schițele cu cetățeni *simplicitas:* aridul contabil Pafnutie ce se visează noaptea supererou sau pensionarul Dobrescu care dă anunțuri fictive, din lipsă de ocupație. Omul inocent intoxicat de mediu pare, de fapt, o temă subtextuală a paginilor de față.

Ajung astfel la problema care nu stă în scriitura vivace a umoristului, în calitatea beletristică OK sau în vulgaritățile cu măsură, ci în concepția sa dintre rînduri. Că debandada morală a României s-ar trage, epidemiologic, de la politicienii, mass-media și cele cîteva „modele“ vedetistice care-i virusează „bunul-simț tradițional“ – e o ipoteză facilă și nu lipsită de un naționalism etalat spre aplauzele galeriei. Mihai Găinușă se poate întreba, cu aplombul unui Puric sau Vadim, de ce „înainte ne păzeam odoarele să nu le fure țiganii“, iar „astăzi, puii fug singuri în țigănia media“. Însă glumițele sale nu vor zgîndări astfel, ca orice umor autentic, inerții de gîndire, ci vor gîdila, într-o apă călduță, prejudecățile automăgulitoare ale unui „popor“ ce se știe de cînd lumea pur, dar stricat/persecutat de alții. *Cronica Cârcotașilor* își construise o binemeritată faimă de tribună subversivă la adresa puterii – politice și spectaculare, împungînd fițele respective cu o floretă inteligentă și imbatabilă. Din păcate, atît emisiunea, cît și creierul său, astăzi autor de public, au capotat într-un conformism de opinie ce n-are cum fi decît... pe placul tuturor.

Adriana Stan

LITERATURĂ

Ruda săracă a doctorului Frankenstein

Carlos Ruiz Zafón
Marina
Colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2010

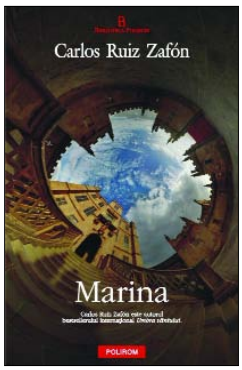

29,50 lei

traducere din limba spaniolă și note de Ileana Scipione

Lui Óscar Drai, elev la un liceu iezuit din Barcelona, îi place să viseze în timpul orelor de curs și să se plimbe pe străzile labirintice ale orașului. Într-o după-amiază, urmărește un motan cenușiu prin grădina unei case cu zidurile ascunse de vegetație ruderală. Dinăuntru aude, precum Ulise la poarta Circei, o melodie cîntată cu voce ademenitoare. Pătrunde într-o încăpere luminată doar de lumînări și dominată de portretul unei femei cu ochi triști, se sperie cumplit de bărbatul cu păr lung și alb ce se ridică pe neașteptate dintr-un jilț aflat în penuămbră și, înainte să o zbughească pe ușă, înhață un antic, dar arătos ceas de buzunar stricat. Grație acestui ceas, Óscar o va întîlni pe Marina. Fata e blondă, poartă o rochie albă și merge bine pe bicicletă. Așadar, emoția masculină se justifică: „Am rămas ca un imbecil lovit de paralizie“. Cei doi se plac numaidecît. Marina îl duce pe băiatul cleptoman înapoi la casa misterioasă, unde locuiește împreună cu tatăl ei (un pictor genial prăbușit sub o nenorocire despre care nu aflăm încă nimic) și cu motanul cenușiu botezat Kafka. În scurt timp, Óscar devine un obișnuit al casei, iar Marina nu se va mai sfii să-i arate jocul ei preferat în cimitir: spionarea unei doamne cu pelerină și voal negre. Necunoscuta obișnuiește să lase trandafiri pe un mormînt ce are pe lespede nu un nume, ci un fluture la fel de întunecat ca hainele îndoliate. „Vrei s-o urmărim?“, întreabă Óscar. „Parcă voiai acțiune“, răspunde Marina. Și astfel, cititorului i se oferă acțiune pe străzile unei Barcelone unde ploaia și fulgerele nu contenesc, iezuiții nu pun întrebări privitoare la absența elevilor peste noapte, iar vizitii cu aspect de cioclu mînă voinicește trăsurile pe străzi fără automobile și fără poliție, deși ni se spune că sîntem la finele anilor ’70. Un soi de doctor Frankenstein slav, pasionat de fluturi, dar cu aspectul lui Doc Octopus din *Spider-Man,* o nefericită pasată între tați nebuni, pe nume María Shelley, un comisar cu mintea zdruncinată, un afacerist malefic gata să se confeseze primei persoane care-i bate la ușă, niște gemeni șarlatani și violenți ce ies și intră în scenă așa încît să țină cusătura finală și o hoardă de morți vii (sau *cyborgs?)* tolomaci se calcă în picioare pentru a condimenta acțiunea promisă. *Marina* este prezentat drept roman gotic. Nu numai că nu are legătură cu genul gotic, dar nu e nici măcar roman.

Desigur, o asemenea poveste nu trebuie să fie verosimilă, dar trebuie să funcționeze conform regulilor pe care pretinde că le elaborează. Lui Carlos Ruiz Zafón îi lipsesc însă atît fantezia, cît și stilul. În loc să-și imagineze răul dezlănțuit, el se mulțumește să plaseze întîmplările în Cartierul Gotic. Nu găsești nicăieri un decor demn de reținut, o arătare diferită de caraghioslîcurile zombificate din filmele de serie B, iar despre atmosferă nici nu are rost să pomenim. Vocabularul autorului se reduce la cîteva cuvinte. Totul este „straniu“, „sinistru“, „ciudat“, „funebru“, „infernal“. Pretutindeni numai „tenebre“, „beznă“ și „abis“. Comparațiilor prăfuite („negru ca tăciunele“) și pletorei de pronume nehotărîte („ceva se tîra...“) li se adaugă personaje plate, nemotivate, capabile doar să monologheze inept, ca și cum ar cita din Paulo Coelho. „Nimeni nu poate pricepe nimic din viață pînă ce nu înțelege moartea“, filozofează Marina. „Timpul face din trup ceea ce prostia face din suflet“, sună o altă cugetare. Așa-zisa acțiune etalează niște sincope logice numai bune să dea frîu liber umorului involuntar. Pe scurt, cînd își închipuie că scrie literatură gotică, Carlos Ruiz Zafón procedează precum acele persoane ridicole care-și inventează rude aristocrate, în ciuda faptului că opincile li se văd la fiecare pas.

Alexandru Budac

LITERATURĂ

Cearta cu psihanaliza

Erica Jong
Teama de zbor
Colecția „Eroscop", Editura Trei, 2010

45 lei

traducere din limba engleză și note de Monica Vlad

O femeie caută sexul fără opreliști. Este căsătorită, dar are în stomac un „ghiont de pofte" care nu-i dau pace. Scrie poeme erotice și are fantezii cu bărbații necunoscuți din trenuri. Se teme de poftele ei, așa cum se teme de zborul cu avionul. Dar nu se teme să și le recunoască, ceea ce, în America anilor '70, împreună cu identitatea sa de evreică, iscă o mare vîlvă. Numele ei este Isadora Wing, numele scriitoarei care a inventat-o este Erica Jong, iar cartea – *Teama de zbor* – a devenit celebră în lume pentru felul, șocant de deschis, în care a abordat problema sexualității feminine și a tuturor celoralte tabuuri ale relațiilor dintre bărbați și femei. Maniera francă și radicală (pentru perioada în cauză) a discursului îl convinge pe John Updike și, mai mult, pe însuși maestrul sexului în literatură, Henry Miller, s-o promoveze.

După cum prevestește și numele, Isadora Zelda Wing pare sortită unei cariere de artistă. Asta dacă nu ar fi femeie – fapt care presupune că la un moment dat va trebui să aleagă între a avea un copil sau a fi artistă –, dacă nu ar fi copleșită de imaginea și predicamentele mamei sale (o pictoriță ratată, peste ale cărei pînze moderniste obișnuia să picteze, în stil tradițional, tatăl ei), dacă nu ar trebui să facă față maternității furibunde a surorilor ei, Randy și Chloe, și dacă ar găsi puterea „să se ridice de pe canapea" (să se elibereze de povestea primului soț, schizofrenic, și de echilibrul cuminte pe care i-l oferă cel de-al doilea soț, psihiatru). Aflată la bordul unui avion care aduce psihiatrii la Viena pentru un congres, Isadora nu bănuiește că se află la începutul călătoriei ce o va învăța să descîlcească toate acestea. Și, mai ales, să scape de sentimentul-umbrelă care le ocrotește: vina.

În acest context, eroina își întîlnește antieroul, pe Adrian Goodlove, psihiatru și el. Dacă în vîrtejul argumentațiilor protagonistei urmărim mai multe siluete masculine – tatăl, nebunul, vindecătorul, soțul, amantul misterios – și „bărbatul de sub pat"– care le însumează pe toate, adică idealul –, Adrian este bărbatul imposibil de categorisit. În el, bineînțeles, Isadora vede o eliberare, pînă cînd va învăța că eliberarea vine odată cu vindecarea dependenței de bărbați și cu puterea de a fi singură. O singură cheie îi va livra Adrian, amintidu-i că are scrisul ei.

Dacă tribulațiile în linia feminismului pot părea astăzi clasice, farmecul cărții stă în sinceritatea și prospețimea vocii feminine care este un barometru extrem de fin al schimbării protagonistei, astfel încît, de fapt, este adevărata creatoare de intrigă. Vocea îl poartă pe cititor pe un parcurs sinuos și frămîntat de silogisme, într-o spumoasă tensiune de argumente și contraargumente, toate instrumente care deschid uși ale copilăriei, ale fostelor relații, ale relației cu părinții și cu surorile, ale descoperirilor sexuale. Încercînd să se ridice de pe canapelele multor psihanaliști care au tratat-o fără succes, protagonista se psihanalizează, de fapt, singură, forînd și sondînd întruna. Dar nu cu seriozitatea și răceala psihanalizei, ci cu propriile arme, dintre care nu lipsește deloc umorul. În timp ce călătorește cu peste o sută de psihiatri la Viena, înmărmurită de teama de zbor, Isadora are de partea ei, deși încă nu știe, căldura, umanitatea și chiar lucidiatea pe care psihanaliza (bogat ironizată la tot pasul) pare să și le fi pierdut în jargon.

La finalul cărții, o nouă surpriză: vocea creatoarei Isadorei, treizeci de ani mai tîrziu. Erica Jong e pregătită să arate că emanciparea de psihanaliză (și nu numai) a făcut-o pe Isadora o figură clasică a scrierilor „furiei feminine" (Anne Sexton, Sylvia Plath) a anilor '70. Nu că ar fi fost necesar să aflăm finalul, căci ceea ce contează este, nu-i așa, drumul pînă acolo.

Ștefania Mihalache

LITERATURĂ

Alienare și delir

Nick Cave
Și a văzut asina pe înger
Colecția „Biblioteca Polirom“,
Editura Polirom, 2010

La aproape un an de la lansarea volumului *Moartea lui Bunny Munro,* Editura Polirom publică romanul de debut al muzicianului australian Nick Cave, intitulat *Și a văzut asina pe înger.* Pentru cei familiarizați cu muzica lui Nick Cave și a trupei sale The Bad Seeds, atmosfera acestei cărți nu este surprinzătoare. E o continuare firească a lumii întunecate din cîntecele sale, o lume populată de criminali, vagabonzi, prostituate, psihopați, alcoolici, habotnici ipocriți, izolați cu toții undeva la marginea societății, singuri și neînțeleși.

Figura centrală este Euchrid Euchrow, un bărbat mut și atins de demență, născut într-o familie disfuncțională, dintr-o mamă alcoolică și un tată obsedat de construirea capcanelor pentru animale, care la rîndu-i provenea dintr-o familie în care incestul și crima erau practici cotidiene. Deși romanul prezintă numeroase schimbări de perspectivă narativă, el este în cea mai mare parte narat de însuși Euchrid, care privește, interpretează și încearcă să comunice cu semenii săi, locuitorii văii Ukulore, într-o manieră bizară, dictată de propria incapacitate de a vorbi. Nefiind capabil să interacționeze cu oamenii din jur, Euchrid își construiește o lume paralelă în care singurul său interlocutor este Dumnezeu. El proiectează pe divinitate atît relația cu tatăl său, cît și cu întreaga lume care îi este ostilă. Rezultatul este un Dumnezeu fals, sadic, lipsit de milă, care îl îndeamnă să comită acte de violență sau să își construiască o adevărată cetate din lemn și fier vechi, denumită Cap-de-cîine, nu întîmplător apărată de cîinii mutilați de capcanele tatălui său. Euchrid „vorbește“ cititorului din această lume imaginară, dominată de viziuni angelice, creaturi bizare și discursuri divine. Dar inabilitatea sa de a socializa devine cauza principală a unei frustrări chinuitoare, care duce treptat la nebunie.

Romanul explorează felul în care locuitorii văii Ukulore contribuie în mod direct la alienarea personajului principal. Din cauza originii sale și mai ales a handicapului său, Euchrid este marginalizat, ironizat și umilit de locuitorii orașului. El este astfel obligat să trăiască la periferie, în tovărășia a doi vagabonzi și a prostituatei orașului. Nick Cave asociază cele două lumi aparent opuse – orașul (centrul) și Euchrid (marginea) – cu scopul vădit de a demasca similaritatea lor. Misiunea obscură a personajului este marcată de același fanatism religios vizibil și la semenii săi, care dau dovadă de o ipocrizie teribilă cînd încearcă să justifice orice act de cruzime prin referiri iscusite la anumite versete biblice.

Pe măsură ce nebunia pune stăpînire pe proscris, scenele devin din ce în ce mai brute, viziunile divine se întețesc și narațiunea capătă o aură barocă. Euchrid o urmărește în ascuns pe Beth, o tînără pe care toți o credeau sfîntă pentru că s-a născut în ziua în care s-a încheiat ploaia ce le-a marcat tuturor existența timp de trei ani. Pustnicul dement este în aceeași măsură atras și intimidat de frumoasa fecioară care, la rîndul ei, molipsindu-se de nebunia vizitatorului misterios, crede că îl are în față pe însuși Dumnezeu, venit la geamul ei cu scopul de a-i răsplăti virtuțile.

Sîntem invitați astfel să fim martorii degradării spirituale și morale a unei lumi bazate pe acțiuni arbitrare, credințe false și practici oculte, și ai procesului de dezumanizare a sinelui. Dincolo de avalanșa de imagini suprarealiste, de o anumită obscuritate a exprimării și de structura inegală, *Și a văzut asina pe înger* are meritul de a analiza felul în care un destin poate fi distrus încă de la naștere, ca urmare a lipsei dragostei, a abuzurilor părinților și a traumelor din copilărie, iar mai apoi ca un rezultat firesc al influenței nefaste a societății formaliste, intolerante și fariseice.

Dragoș Zetu

29,95 lei

traducere din limba engleză și note de Alexandra Coliban

SF

Revoluția oului cu maioneză

Benoît Duteurtre
Întoarcerea generalului
Colecția „Globus", Editura Univers, 2010

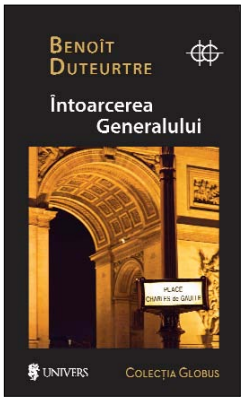

16,90 lei

traducere din limba franceză de Irinel Antoniu

În luna martie a acestui an apărea în Franța un roman al lui Benoît Duteurtre, care, în iunie, la Bookfest, avea să fie lansat și în românește (în renăscuta colecție „Globus"), în prezența autorului.

Cam 2030 e anul poveștii, la un moment dat, după ce toate cele narate vor fi trecut. 2030, cînd un moș le povestește unor puberi despre o lume în care pulpele de pui de la KFC aveau pene și alergau prin jurul caselor, o lume în care se mîncau pești sălbatici prinși pe fundul mărilor, iar cotletele trăiau în grajduri. În 2030 Uniunea Europeană a triumfat și în locul statelor există doar 50 de regiuni autonome. Nu mai există țări, nu mai există națiuni (dar există poliția firmelor) și toate lucrurile sînt reglementate (sau interzise).

Povestea din carte începe de fapt ceva mai devreme, într-o Franță stat-membru al UE, cu toate binefacerile care decurg de aici. Și vorbim despre poliția audio-vizuală, vorbim despre poliția care te apără de toți și de toate, inclusiv de tine însuți și de apucăturile tale – cum ar fi aceea de a trece strada, acțiune în care ai putea fi rănit etc. Ușor-ușor Parisul european se transformă în ceea ce l-a făcut apartenența la UE, iar UE, în viziunea lui Duteurtre, este un ținut distopic în care se poate întîmpla orice. Și „orice" chiar se întîmplă, sub forma revenirii generalului De Gaulle. Mai întîi ca emisie televizată, apoi în carne și oase.

Ipotezele se lansează imediat: cea a congelării (sau Hibernatus, după celebrul film cu Louis de Funès), cea a înscenării morții în 1970 (m-am retras pentru că îmi făcusem treaba, țara mergea într-o direcție bună – zice în primul interviu, după cea de-a patra apariție televizată) etc. Cert este că, de la revoluția oului cu maioneză din primul capitol – generată de revolta unui scriitor (narator al unor capitole) împotriva directivei europene de conservare a sosurilor, ceea ce are ca efect scoaterea de pe piață a maionezei tradiționale – la Noua Revoluție Franceză nu e decît un pas, care, după înființarea Partidului cu Adevărat Gaullist și cîștigarea algerilor, chiar se înfăptuiește. Și tot ce a propovăduit generalul – recîștigarea Franței de către francezi, redobîndirea limbii și a istoriei, a tradițiilor – se realizează, și nimeni, nimeni nu-i poate sta împotrivă.

Numai UE și intriganții americani nu se împacă deloc cu ideea. Iar calea de atac este tineretul, care va fi manipulat insinuîndu-se prin presă ideea că americanii vor lansa pe piață Freeweb, o rețea globală gratuită, mai puțin francezilor, al căror acces le este interzis de noul președinte De Gaulle. Totul pînă la Internet, nu?! Lucrurile revin la normal – generalul își dă demisia (consideră periculoasă direcția pe care se merge, dar nu vrea să stea în calea voinței populare) –, care „normal" este acela de vi-l spusei la început.

Ciudată poveste ne spune scriitorul francez, născut în 1960, cîștigător, printre altele, al Premiului Medicis și al Premiului Academiei Franceze. O poveste ce îi va atrage mai degrabă pe cititorii lui Orwell sau Huxley și îi va dezamăgi pe reprezentanții nucleului pur și dur din armata sefiștilor, care nu vor găsi în paginile miniromanului nici o acțiune palpitantă, nici o galerie largă de personaje, nici cine știe ce ipoteze mai mult sau mai puțin științifice.

Romanul seamănă mai mult cu un eseu, dialoguri sînt puține, dar cercetarea ipotezelor de lucru e multă, disecarea acestora (despicarea firului în patru) este multă, croșetarea pe seama acestor ipoteze, pe seama viitorului spre care ne îndreptăm dacă o vom ține neabătut pe calea pe care am luat-o...

Este, în același timp, o satiră bine țintită, cu mult umor, cu multe subtilități aruncate ici, colo, cu trimiteri spre... cum se zicea? A, da: oameni, fapte, întîmplări...

Pentru francezi, probabil e și mai savuros. Cam ca un ou cu maioneză, dacă mi se permite...

Michael Haulică

POLITOLOGIE

Internalizarea controlului

Jakob Schrenk
Arta exploatării de sine
sau minunata lume nouă a muncii
Colecția „Spații publice“,
Editura Humanitas, 2010

25 lei

traducere din limba germană de Dana Gheorghe

Șeful e un tip de gașcă. E politicos, săritor la nevoie, știe să îți descrețească fruntea cu o glumă. Nu e tipul zbir, nu stă cu ochii pe ceas să îți calculeze minutele de întîrziere, ba chiar îți dă de înțeles că nu e o problemă dacă mai întîrzii din cînd în cînd. Colegii sînt cool, te simți bine cu ei, muncești relaxat. E un mediu propice performanței profesionale. Aproape că nu știi cînd trec orele de program. Și orele suplimentare. Tot mai multe. Așa de multe că, atunci cînd ajungi acasă, nu îți mai rămîne decît să dormi. Pentru a fi în formă a doua zi, la serviciu. Povestea sună cunoscut multor angajați de companie modernă. Epoca pontajului și a șefului care îți urmărește fiecare mișcare a apus – ne spune Jakob Schrenk, jurnalist și sociolog german din „noul val“ (născut în 1977). Controlul din exterior al angajatului, pilon al teoriilor exploatării omului de către om, nu mai e necesar într-o lume în care el este exercitat tot mai mult în interiorul individului.

Ce-i face pe oameni să muncească cu atîta sîrg, deși nu îi obligă nimeni? În primul rînd, teama – crede Schrenk. Teama că vor pierde jobul și, implicit, cadența în cursa spre prosperitate, dreptul de a se bucura de plăcerile consumismului. Că vor ajunge niște ratați, în comparație cu colegii de generație. Această teamă endemică afectează puternic structura psihică a individului și ajunge să îi guverneze întreaga viață – spune autorul. Tot ceea ce face, la serviciu sau în afara lui, ajunge să servească unui singur țel: acela de a deveni mai competitiv profesional, pentru a putea rămîne în cursa succesului. Amenințările sînt multe: competiția pentru joburile bine plătite e acum globală, volatilitatea slujbelor și a competențelor crește, criza economică își spune cuvîntul. Singura șansă a angajatului este să fie mereu în priză, să alerge în continuu.

Și dacă tot am ajuns la alergat, merită menționată imaginea sălii de fitness, prezentată ca un fel de reminiscență a halei industriale, în care oamenii își solicită mușchii, diferența fiind că acum nu o mai fac din obligația de a îndeplini norma, ci din aceea de a fi într-o bună formă fizică, cheie a succesului profesional în noua lume a muncii. Banda de producție în serie – care ne duce cu gîndul la Chaplin în *Timpuri noi* – se transformă în banda din sala de fitness, pe care angajatul zilelor noastre aleargă în gol, la infinit.

Noua lume a muncii aduce cu sine personaje și situații sociale noi. În opoziție față de „workaholicul“ menționat în primul paragraf, care își petrece aproape toată viața la birou, Schrenk îl prezintă pe „jetrosexual“, angajatul caracterizat de o mobilitate maximă, aflat mereu în avion. Obsedații de operații estetice și dependenții de pastile și substanțe anti-oboseală și anti-stres întregesc un tablou uman bizar, dar care devine pe zi ce trece tot mai familiar multora dintre noi. Lipsa prietenilor din cauza lipsei timpului și dragostea la distanță sînt doar două dintre multele exemple de realități sociale generate de noile relații de muncă.

Se mai poate scăpa din această junglă? Autorul este optimist, considerînd că există strategii în acest sens experimentate deja cu succes. Cea mai celebră este așa-numita *downshifting*, „coborîrea cu un nivel mai jos“, practicată de oameni cu cariere de succes care se hotărăsc să renunțe, de bună voie, la autoexploatare și aleg să trăiască o viață cu ceva mai puține satisfacții materiale, dar mai plină de sens, dincolo de serviciu. Schrenk recunoaște că noul mediu economic, caracterizat de incertitudine și de teama pierderii jobului, îngreunează efortul multora de a ieși din malaxor, dar îi încurajează să conștientizeze măcar problema și să fie pregătiți să lupte pentru dreptul la un pic mai multă viață personală. ■

Bogdan Barbu

SPIRITUALITATE

Asta mă interesează

Jacob Taubes
Teologia după revoluția copernicană
Editura Tact, 2010

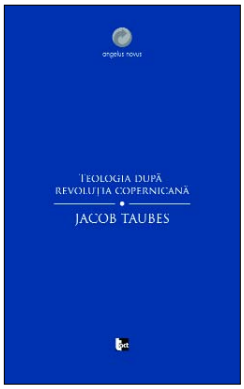

17 lei

traducere de Andrei și George State ediție îngrijită și prefață de Claudiu Vereș

Cînd am încheiat lectura traducerii *Teologiei după revoluția copernicană* a lui Jacob Taubes, realizată de Andrei și George State în 2010 la Editura Tact din Cluj, am închis cu grijă volumașul între palme și mi-am spus: „Asta mă interesează foarte mult“. Am reflectat apoi asupra motivului acestui interes și l-am văzut ca pe unul foarte general și lipsit de orice subiectivitate: el vorbește și despre teologia supusă modernității, și despre teologia care a născut modernitatea, și despre teologia care indică ieșirea din modernitate. În fond, sînt cinci studii publicate între anii 1949 și 1955 în reviste și reunite la Wilhelm Fink Verlag în 1996 (2007) sub titlul, încă și mai sugestiv, *Vom Kult zur Kultur. Bausteine zu einer Kritik der historischen Vernunft.* Studiile vin dintr-o reflecție deschisă și lucidă a rabinului Taubes față de teologia catolică și protestantă de după Hegel și angajează în subsol trei fluvii tematice pe care le-am menționat mai sus. Studiile sînt dedicate, pe rînd, unei ipoteze explicative privind nașterea teologiei moderne a dialogului nemediat între om și Dumnezeu în care unul se manifestă în celălalt, între Hegel și Feuerbach; apoi modului în care Karl Barth conduce, prin teologia sa dialectică, la o formă de imanentism tipică modernității posthegeliene, fără a se desprinde complet din ea; despre felul în care Paul Tillich reconstruiește o teologie existențială ca semn al crizei imanentismului *logos*-ului de origine ioanică, imanentism obținut de înțelegerea substanței divine drept o funcție coborîtă în spiritul creat; despre interpretarea ontologică a teologiei, interpretare văzută ca sursă de oscilație a statutului teologului ca voce a Bisericii și spirit solitar și reflexiv, pneumatic și implicit disident pe portița deschisă de foarte mult timp de Origene. În fine, despre teologia politică, o reflecție asupra modului în care tema majoră a modernității politice – echilibrul – este replică a ierarhiilor medievale, are rădăcini în gnozele medievale și transpare mai puțin în texte, și mai degrabă în iconografie: cum să nu citesc cu sufletul la gură o carte în care aflu că *Grădinile plăcerii* ale lui Hieronymus Bosch pot fi interpretate drept visul gnostic al unei lumi eliberate de iad, de biserică și de boieri?

Dar există o teză centrală a acestor studii. Prima ei parte e o temă comună unei biblioteci întregi: că modernitatea s-a născut din prăbușirea ideii medievale de ierarhie a lumii. A doua ei parte e proprie lui Taubes: că prăbușirea s-a datorat teologiei lui Ioachim din Fiore, prin refuzul teologiei augustiniene a istoriei (care vedea secularul drept un loc strict al mîntuirii individuale, prin Fiu și Biserică, dar fără milenarismul care dă un sens și o măsură trecerii timpului) și prin adoptarea unei teologii a istoriei în care Spiritul îl înlocuiește pe Fiu și instituie astfel o nouă înțelegere, secular și la îndemîna laicului, fără prelați, a sensului divin al creației: aceasta, firește, prin Hegel și pînă la tema morții nietzscheene a lui Dumnezeu.

Cărțile citite pasional sînt cele la care abia ai timp să citești atent, în vreme ce îți potolești reacțiile explicațiilor alternative. Repede am notat pe marginea paginilor: dar cum se face că tocmai catolicismul a detronat, intelectualicește, ierarhia în documentul lui Etienne Tempier de la 1277? Sau de ce Bonaventura, ca șef al franciscanilor, a ars versiunile neortodoxe ale Vieții lui Francisc, pentru a păstra forme subtile de structuri ternare proprii proiectate asupra istoriei? Sau cum se face că mistica renană proclamă unitatea intelectuală a sinelui cu Dumnezeu, fără a se reclama vreodată de la Ioachim? Deschiderea amplă a acestor întrebări conturează evident și alt chip al modernității, venit dinăuntrul tradiției mărturisirii. ■

Alexander Baumgarten

ISTORIE

Muncitorul postsocialist

David A. Kideckel
România postsocialistă. Munca, trupul și cultura clasei muncitoare
Editura Polirom, 2010

„Viața muncitorilor este un subiect stînjenitor în Europa Centrală și de Est astăzi, iar corpurile muncitorilor sînt *terra incognita.* (...) În doar cîțiva ani, muncitorii din industrie au devenit, din modele de excelență ale virtuții socialiste, aproape niște paria ai incertitudinilor postsocialiste. (...) Muncitorii sînt vizibili doar cînd amenință sau protestează. Altfel, sînt ignorați sau arătați cu degetul ca simboluri ale eșecului socialismului."

Pornind de la această constatare, profesorul David Kideckel de la Central Connecticut State University din New Britain, antropolog ca formație, autor al unei importante monografii despre societatea rurală din Țara Făgărașului, investighează felul de adaptare al muncitorilor industriali la realitățile de după 1989. Pentru aceasta, el îmbină luciditatea analitică bazată pe o solidă cunoaștere de ansamblu a tranziției postcomuniste cu sensibilitatea față de detaliile vieții concrete ale muncitorilor, vizibilă în felul în care conduce interviurile din cadrul anchetelor antropologice desfășurate în două zone reprezentative pentru problemele muncitorimii postsocialiste din România: Valea Jiului și regiunea Făgăraș. După ce discută geneza și evoluția muncii industriale în aceste două regiuni, modul în care muncitorii se raportează la problemele mai generale ale perioadei socialiste și ale transformărilor postsocialiste, precum și pierderea capitalului simbolic al muncitorimii după 1989, profesorul Kideckel abordează teme precum evoluția relațiilor și a proceselor de muncă, raportarea la corpul propriu și la diversele suferințe fizice, viața de familie și gospodăria muncitorilor, relațiile dintre sexe și reacțiile muncitorilor la problemele de sănătate și la stresul dat de instabilitatea vieții și de nesiguranța materială. Deși surprinde multe elemente comune ansamblului muncitorimii industriale, David Kideckel evidențiază și numeroase diferențieri regionale, care atestă complexitatea istoriei sociale a României contemporane. Astfel, el insistă asupra echilibrului superior al raporturilor dintre bărbați și femei în regiunea Făgărașului, precum și asupra legăturii organice cu satele din care provine o mare parte a muncitorilor industriali din această regiune. Totodată, el evidențiază lipsa de acoperire a multora dintre stereotipurile referitoare la viața sexuală a minerilor din Valea Jiului și surprinde, de asemenea, deosebirile de comportament dintre indivizii stabiliți în vale, de mai multă vreme, și cei sosiți după 1977.

Anchetele de teren care au stat la baza acestei cărți au fost efectuate între anii 1997-2002. De aceea, unele dintre mărturii reflectă starea de criză acută din ultimii ani ai mileniului al doilea. În prefața la ediția românească, redactată în februarie 2010, autorul discută succint evoluțiile ulterioare, inclusiv implicațiile migrației la muncă în străinătate și ale relativei îmbunătățiri a situației economice din anii 2000-2008 asupra situației comunităților muncitorești studiate, acceptînd chiar că progresele din acești ani „fac, oarecum, din această carte un anacronism". Pe de altă parte, el avertizează însă și asupra faptului că problemele de fond ale economiei și societății românești sînt departe de a fi rezolvate, astfel încît, în condițiile noii crize economice mondiale, „această normalitate a ultimilor ani poate reprezenta doar o culme situată între două depresiuni, cea a anilor '90 și criza globală de astăzi". Simțul istoric, îmbinat cu acuitatea analizei antropologice dă substanță cărții lui David Kideckel, referință esențială pentru toți cei interesați de istoria recentă a României.

Bogdan Murgescu

29,95 lei

traducere din limba engleză de Șerban Văetiși

ISTORIE

Fiul emigrantului și istoria (recentă) a CIA

George J. Tenet
(în colaborare cu Bill Harlow)
În mijlocul furtunii. Anii mei la CIA
Editura Scripta, 2010

38 lei

traducere și prefață de Sebastian Huluban

Probabil că numai în America fiul unor emigranți greci – tatăl din Grecia, mama din Albania – poate ajunge directorul celei mai celebre agenții de informații din lume, CIA. Este ceea ce i s-a întîmplat lui George J. Tenet, șef al CIA între 1997 și 2004. „Omul potrivit la locul potrivit" – s-ar spune, doar că momentul era atipic: Tenet preia conducerea Agenției în momentul în care SUA – și CIA, implicit – se găseau în situația de a lupta cu o altă organizație cu pretenții globale, ale cărei ramificații se întindeau, la sfîrșitul secolului trecut, în circa 70 de țări ale lumii. Mă refer aici nu la inamicul tradițional al CIA pe nume KGB, ci la un inamic de ultimă oră (la scara istoriei), anume Al-Qaeda.

Momentul era atipic și pentru că, după sfîrșitul Războiului Rece și dezmembrarea Uniunii Sovietice, comunitatea serviciilor de informații americane (inclusiv CIA) intrase într-o fază de relaxare: atît la nivelul finanțării (prin scăderea bugetului federal), cît și la nivelul resurselor umane, reduse cu aproape 25%. În plus, presiunea politicului se face și ea simțită, chiar dacă miza era, aparent, mai mică. În context, amenințările la adresa SUA erau așteptate din interior – și mai puțin din afară. La nivelul anului 1997 – spune Tenet –, „FBI avea pe raza orașului New York mai mulți agenți și informatori decît avea CIA ofițeri acoperiți în întreaga lume". În consecință, activitatea Agenției suferea sincope: pe la conducerea ei treceau patru directori în doar cinci ani, iar alte două nominalizări fuseseră respinse pe fondul competiției politice interne.

Amenințarea ce avea să reactiveze după 2001 comunitatea americană de informații era, la începutul acestui secol, difuză. În timp ce CIA pregătea anual promoții de cîteva duzini de ofițeri, undeva, în tabere de antrenament camuflate în Afganistan, Sudan ș.cl., Al-Qaeda instruia mii de potențiali teroriști. Iar detonatorul conflictului dintre teroriștii arabi și oamenii lui Tenet nu se afla în praful deșertului, ci pe marea scenă a politicii: în conflictul aparent etern, mai mocnit sau mai aprins, dintre israelieni și palestinieni.

Memoriile lui Tenet reprezintă un adevărat exemplu al literaturii de gen. Respectat de subordonații săi din Agenție, apreciat atît de democratul Clinton, cît și de republicanul G.W. Bush (pe ambii i-a „servit", în fruntea CIA, vreme de cîte un mandat), Tenet n-a fost scutit de atacurile presei & politicienilor, mai ales după decizia controversată a administrației Bush de a ataca Irakul, în 2003. Cartea de față nu-i o disculpare, ci o explicație, plauzibilă, a mecanismului ce pune, în fiecare dimineață, o informare globală, completă și concisă pe masa președintelui SUA. Trama din pagini nu se rezumă la conflictul israeliano-palestinian sau la problematica luptei antiteroriste. Nu numai palestinianul Arafat cel încăpățînat și evreul Bibi Netanyahu cel belicos animă paginile (din fericire). De la programul de zi (sau de noapte) al directorului CIA și pînă la enigmele programului nuclear indian, de la suspiciunea remanentă a Rusiei și pînă la glumele cu miez ale serviciului secret al Chinei, de la Bin Laden la Ayman al-Zawahiri & Co., aceste memorii sînt uimitoare de-a dreptul – în primul rînd pentru că vorbesc despre istoria cea mai recentă pe care ne-o putem imagina.

Sinteza prezidențială pregătită pentru Clinton în ziua de 4 decembrie 1998 purta titlul „Bin Laden pregătește deturnarea de avioane civile americane și alte atacuri". Puteau SUA evita atacurile de la 11 septembrie 2001? Tenet crede că da, dacă... Dar să nu anticipăm, pentru că istoria acestui conflict merge mai departe. ■

Adrian Cioroianu

MENTALITĂȚI

Cine au fost fraţii Manakia?

Marian Ţuţui
Fraţii Manakia şi imaginea Balcanilor
Editura Noi Media Print, 2010

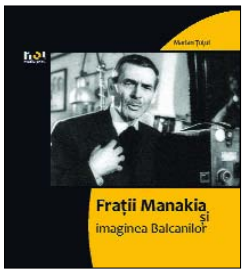

25 lei

Într-un număr din 1996 al revistei *Secolul 20,* Irina Nicolau făcea o evocare a fraţilor Manakia. Aflam atunci că primii cineaşti de carieră din Balcani au fost fraţii aromâni Ianache şi Milton Manakia (1878-1954, respectiv 1882-1964). Articolul regreta că la vremea respectivă părea imposibilă o cercetare la faţa locului. Marian Ţuţui, istoric şi critic de film, este cel care şi-a asumat sarcina de a restitui biografia şi realizările celor doi fraţi. Rezultatul este o carte-album atent documentată prin investigaţii în arhive şi biblioteci.

Fraţii Manakia s-au născut în satul Avdela, din Macedonia grecească, într-o familie de păstori aromâni. Ianache, fratele mai mare, urmează liceul românesc din Bitolia, iar după absolvire devine profesor de desen. El a fost cel care îşi descoperă pasiunea pentru fotografie, îl contaminează apoi şi pe fratelui său, împreună cu care deschide un atelier fotografic la Ianina, în 1898, apoi la Bitolia, în 1905. Bitolia (azi Bitola, în Republica Macedonia) era pe la 1900 un oraş cu o populaţie majoritar aromânească. Strada Principală, Sirok Sokak – acolo unde fraţii şi-au deschis studioul –, era fieful bogaţilor negustori şi întreprinzători aromâni. Ianache se ocupa de studio, în timp ce Milton străbătea satele de munte, ca fotograf ambulant. În fotografiile de studio vedem bărbaţi aromâni, macedoneni, greci sau albanezi, îmbrăcaţi tradiţional, cu mustaţa răsucită, pozînd sobri, demni, războinici, cu puşca pe genunchi şi mîna la chimirul plin de cartuşe. Era vremea cînd în Balcani fiecare etnie avea propriile cete înarmate: armatolii aromâni, comitagiii bulgari, antarţii greci, nu o dată masacrîndu-se unii pe alţii...

Milton făcea pozele în aer liber, improvizînd cu un cearceaf fundalul alb. Veneau să se fotografieze cupluri sau familii întregi, trei generaţii, cu bătrînul patriarh şezînd în centru. Încă de la început, cei doi nu fac poze doar din interes comercial – ei surprind imagini pitoreşti ale satelor şi oraşelor, ale bisericilor, fotografiază caravane şi turme ale păstorilor aromâni, horele acestora (cunoscuta imagine a Horei de la Avdela, 1903). Succesul lor este enorm: în 1906 devin fotografii oficiali ai Curţii Regale Române, în 1911 – ai Curţii Otomane, iar în 1921 – ai regelui Serbiei.

Ideea de a face film le vine la Bucureşti, în 1906, cu ocazia Expoziţiei de fotografie balcanică. Ianache cumpără de la Londra un aparat de filmat, cu care îşi filmează în 1907 bunica Despa, în vîrstă de 107 ani, torcînd în faţa casei. Urmează filmul *Obiceiuri casnice la aromâncele din Pind,* în care urmăresc traseul producerii textilelor, de la tors la războiul de ţesut. În total au realizat în jur de 18.000 de clişee şi 2500 de metri de peliculă, care pot fi considerate excepţionale documente etnografice şi istorice: tipuri umane, viaţă cotidiană, locuinţă, vestimentaţie, sărbători, obiceiuri de nuntă şi înmormîntare. Au surprins pe peliculă nu numai comunităţile aromâne, ci şi pe cele macedonene, bulgare, greceşti, albaneze, evreieşti. Fără efortul lor, imaginea pe care o avem azi despre Balcani ar fi fost cu mult mai săracă. Autorul avansează opinia că fraţii Manakia se numără printre pionerii documentarului antropologic. Peliculele lor au fost făcute între anii 1906 şi 1911, în timp ce Robert Flaherty, cineast american, filmează scenele din viaţa eschimosului Nanuk, începînd cu anul 1910.

Astăzi, fraţii Manakia sînt revendicaţi de macedoneni (la Bitolia există o statuie a lui Milton, în picioare, lîngă trepiedul aparatului de filmat), de greci, de albanezi, de turci. Irina Nicolau îşi încheia astfel articolul din 1996: „Deşi noi nu ne sinchisim, fraţii Manakia sînt aromâni. (...) Mă ia şi pe mine ameţeala cînd mă gîndesc cît de mari am fost şi cum am ajuns...“.

Alexandru Ofrim

PSIHOLOGIE

O altă perspectivă a schimbării

Jeffrey A. Kottler & Jon Carlson
Clientul care m-a schimbat
Colecția „Psihologie-Psihoterapie“, Editura Trei, 2010

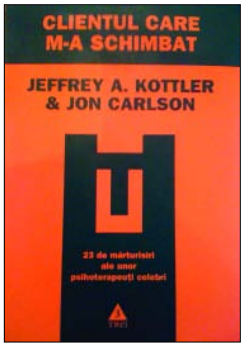

39 lei

traducere din limba engleză de Nicolae Baltă

Toată lumea se gîndește la terapeuți care produc schimbări în viața clienților, dar cine se gîndește la clienți care-i schimbă pe terapeuți? Jeffrey Kottler și Jon Carlson merg către un tipar al nonconvenționalului, pe care l-au creat deja în diferite alte volume scrise cu colaborarea unor psihoterapeuți. Astfel, cei intervievați răspund la o întrebare ce devine subiect al cărții. De data asta, întrebarea este despre clientul care a făcut prin prezența sa o schimbare semnificativă în viața terapeutului.

Citind alte apariții editoriale ale autorilor, structura devine aproape predictibilă. Dar asta nu sabotează bucuria lecturii, căci nu structura, ci întrebarea este provocarea. Autorii au flexibilitatea de a privi lucrurile din perspective variate, aducînd în carte psihoterapeuți foarte diferiți, ca persoane, ca raportare la sine și la ceilalți, ca abordare terapeutică. Fiecare poveste are viața sa și propria liniaritate anecdotică, ce o face citibilă și plină de savoare, creînd în același timp un sentiment de apartenență la restul cărții.

În povestea lui Kottler, psihoterapia este prin definiție o mișcare dublă, în care psihoterapeutul se schimbă pe sine și îi ajută pe ceilalți să se schimbe. Fiecare ședință în parte este un act de conștientizare și schimbare. Mișcarea de adaptare la noile situații devine evoluția sa interioară. Această vulnerabilitate mărturisită o găsim la polul opus la cei care nu sînt în carte, pentru că au refuzat să mărturisească sau să creadă că ar putea fi schimbați de un client. Cartea prezintă, între aceste extreme, cît de importante sînt nu doar formarea terapeutului, experiența sa, ci și modul său personal în care se poziționează în actul și relația terapeutică.

Carlson prezintă un caz în care a avut lîngă el un client ce s-a schimbat într-un mod în care el, ca terapeut, nu a crezut. Clientul său i-a arătat cu umor și naivitate că, uneori, limitele sînt dincolo de ceea ce vede el și i-a dat curajul de a înțelege și accepta acest lucru.

Gray se oprește, asemeni celor mai mulți din carte, la pacientul-provocare, care scoate din tipar relația și atinge niște butoane de sensibilitate pe care terapeutul poate nici nu le conștientiza pînă la momentul întîlnirii. Clientul este, de data asta, relația unui cuplu care are probleme de comunicare, orbecăind într-un fel ce îl ajută pe Gray să își rezolve probleme consistente din propria sa căsnicie.

Pat Love vorbește cu aparentă ușurință despre cantitățile impresionante de lacrimi pe care le varsă în preajma celor cu care empatizează, în special vorbind despre o clientă pe care a ajutat-o, se pare, în primul rînd plîngînd alături de ea. Era un om care nu căuta soluții, ci înțelegere, la fel ca tînărul client cu probleme de comportament din povestea lui John Murphy.

Găsim situații de-a dreptul anecdotice, cum ar fi cea a clientului care își ascunde aventura extraconjugală într-o poveste în care este răpit și abuzat sexual de extratereștri. Cele mai multe însă ascund, dincolo de anecdota terapeutică o consistență dureroasă, ca o ieșire dintr-un vis chinuitor în care trezirea aduce alinare, dar nu vindecare. Așa e povestea unui terapeut discriminat rasial într-un mod fără echivoc, care nu poate să învețe din asta decît că e un lucru cu care va trebui să trăiască; sau cea a cuplului care nu poate învăța în terapie decît să facă aceleași greșeli ca înainte.

Nu știm care e declicul suferinței noastre interioare pentru că, de multe ori, nu știm ce anume din modul nostru de a vedea realitatea ne face să suferim. Concluzia cărții devine una aproape comună publicațiilor de acest tip: în fiecare grădină terapeutică răsar plante diferite. Asta însă nu e important, căci ce contează e doar ca ele să fie îngrijite cu empatie și implicare.

■

Lena Ruști

ARTE

Minuni și minunății din cinci secole

Anita Albus
Paradis și paradox
Editura RAO, 2009

Semnalez, cu ceva întîrziere, apariția cărții *Paradis și paradox* semnată de Anita Albus, o colecție de texte care în limba germană poartă subtitlul, omis în cazul ediției românești, de *Minunății din cinci secole.* Cartea se înscrie în curentul de interes pe care istoricii științei îl arată de mai bine de un deceniu față de istoria uitată a disciplinei, redescoperind și repropunînd personaje care nu au făcut parte din marea pleiadă a inovatorilor și deci nu au intrat în viziunea progresistă ce a dominat pînă recent istoria științei. Nu este însă o carte academică, autoarea – scriitoare și artistă – preferînd scrupulozității istoriei științei și istoriei artei, fluiditatea gîndirii oamenilor de secol XVI sau XVII, pe care îi evocă printr-un melanj de biografie, iconografie și istorie culturală.

Și nu este o carte de istoria artei în accepțiunea ei tradițională, în primul rînd prin subiect; cu excepția capitolului, mai degrabă izolat, despre pasiunea lui Proust pentru Vermeer, autoarea se oprește asupra unor artiști și opere care țin mai degrabă de o istorie a imaginilor *(Bildwissenschaft)* decît de una a artei. Dacă rafinatele ilustrații botanice, miniate și gravate, ale lui Joris Hoefnagel au atras atenția istoricilor științei ca importante repere ale istoriei ilustrației științifice, naturile sale moarte alegorice au fost relegate îndeobște în aria ciudățeniilor specifice culturii curiozității și colecționismului eclectic din secolele XVI-XVII, arie tîrziu recuperată de istoria artei, prin intermediul studiilor vizuale. Autoarea pune în joc, în încercarea de a desluși sensul alegoric al acestor naturi moarte, repere mitologice, legende ale istoriei naturale din Antichitate, interpretări mistice medievale și, mai ales, o surprinzătoare ușurință de a jongla cu reperele culturale ale secolului al XVI-lea, de la Rabelais și Erasmus la botanistul Aldovrandi și misticul erudit Guillaume Postel, un *modus operandi* care nu este întru nimic străin modului de abordare al istoriei naturale în secolul al XVI-lea.

Și astfel descoperim în reprezentarea unei libelule, care la prima vedere nu ar sugera decît un interes pentru istoria naturală, o Minerva, „fecioară a apelor", apărînd lumea insectelor cu dăruire hristică. Sîntem introduși în cămările ascunse ale istoriei științei: s-a crezut despre cameleon că se hrănește cu aer și despre pasărea-paradisului că nu are picioare, întrucît exemplarele împăiate ajungeau în Europa în această stare. Frumusețea parcursului acestei cărți constă însă în descoperirea „coincidențe-Lor aberante", cum le numește Anita Albus, a legăturilor fine care se țes între lumea legendelor și a credințelor în miraculos și lumea noastră, ce crede în „stăpînirea absolută asupra realului"; și care fac posibil ca una dintre speciile păsării-paradisului să poarte denumirea științifică de *Paradisea apoda,* iar sursa pseudonimului sub care publica în tinerețe Nabokov, Sirin – numele unei specii nordice de bufnițe –, să-și aibă originea, în virtutea pasiunii scriitorului pentru fluturi, într-o gravură de secol XVI reprezentînd o astfel de bufniță și doi fluturi.

În succesiunea de portrete-medalion pe care le alătură, cartea are ceva din acele *Album amicorum* pe care le evocă, jurnale-oracol ale secolului al XVI-lea care adună între filele lor prieteni într-ale spiritului, membrii ai rețelei de erudiți, botaniști, spițeri, colecționari, care împînzeau în epoca modernă timpurie Europa, despărțiți de distanțe pe care mulți nu ajung să le parcurgă, dar uniți de credința în deviza *Natura sola magistra.*

Nu în ultimul rînd, trebuie menționată calitatea grafică excepțională a cărții, reproducerea impecabilă a gravurilor și a miniaturilor, fără de care călătoria în lumea acestor erudiți, pentru care imaginea era dotată cu putere de cunoaștere, ar rămîne incompletă.

Ioana Măgureanu

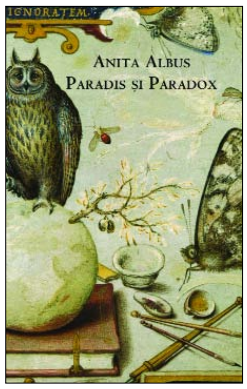

59,99 lei

traducere din limba germană de Monica-Maria Aldea

ARTE

Un francez entuziast

Alain Cophignon
George Enescu
Institutul Cultural Român, 2009

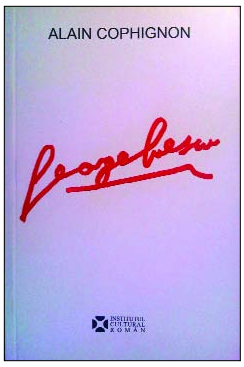

83 lei

traducere
din limba franceză
de Anca-Domnica Ilea

Insistența cu care s-a scris și continuă să se scrie despre Enescu în muzicologia românească – într-o similaritate izbitoare cu reflectarea lui Eminescu în critica literară – poate fi înțeleasă în multe feluri. Desigur, meritele incontestabile ale muzicianului ar fi suficiente pentru a explica acest interes, dar la un moment dat devine greu de evitat întrebarea: cît și cum s-ar fi scris despre Enescu la noi dacă, întîmplător, nu ar fi fost român? O întrebare nu neapărat retorică, atît timp cît interesul nostru față de Enescu contrastează cu o indiferență cvasitotală din partea Occidentului (unde, în timpul vieții, a fost totuși apreciat ca un muzician de rangul întîi).

Această „uitare" a sa în lumea occidentală – în calitate de compozitor, și mai puțin în cea de interpret – este adusă în discuție și în cele două monografii străine care au întărit, pînă în prezent, bibliografia autohtonă: cea a muzicologului englez Noel Malcolm (1990) și, mai recent, cea a francezului Alain Cophignon (Fayard, 2006; ICR, 2009). Malcolm vorbea despre „unul dintre giganții neglijați ai muzicii moderne", iar, un deceniu și jumătate mai tîrziu, Cophignon continuă în aceeași notă: „Ce să se fi întîmplat? De unde o atît de persistentă ignorare a acestei opere geniale, dar, vai, rezervată încă și azi, în general, muzicienilor și melomanilor *avizați?*".

Cophignon nu-și propune să dea răspunsul unor asemenea întrebări. În schimb, oferă cititorului de limbă franceză o carte excelent documentată despre Enescu. În circa 600 de pagini, sînt investigate atent evenimentele vieții sale, într-o abordare detaliată, pe ani. Episoadele biografice alternează cu prezentări concise ale lucrărilor muzicale mai însemnate, prezentări care nu pierd din consistența surselor muzicologice consultate de autor. (Este vorba despre importante studii semnate de Pascal Bentoiu, Clemansa Firca, Tiberiu Olah, Ștefan Niculescu ș.a.)

Absolut necesară pentru un asemenea demers apare prezența în volum a cîtorva „voci", preluate din corespondențe și dialoguri: cea a lui Enescu, în principal, cea a Mariei Cantacuzino-Enescu sau a discipolului său Yehudi Menuhin. Față de discursul autorului despre Enescu, adesea hiperbolizant, plasarea unor citate bine alese din Enescu este pe alocuri reconfortantă. Episodul relatat de muzician despre un concert pe care îl dăduse la Brăila ne transportă brusc din România mirifică, idealizată de Cophignon, într-o lume ciudat de familiară nouă: „Mă aflam la Brăila. Mai puțină lume decît aiurea. Îl întreb pe casier care-o fi pricina. Îmi răspunde: «Ați picat tare prost, domnu' Enescu.» «Cum așa?» răspunsei. «Fiindcă tocmai acu' a sosit în oraș și un circ cu niște maimuțe, și toată lumea se duce să le vadă giumbușlucurile»".

Cînd scrie despre Enescu, autorul oscilează în permanență între tonul obiectiv și cel apologetic. Într-o monografie a anilor 2000 – și, mai ales, scrisă de un străin – e greu de înțeles prezența unor formulări de genul: „George Enescu, om între oameni"; „universul său muzical este (...) însemnat cu pecetea universalității, deși nu uită să se adape la izvoarele muzicii populare"; „complet prin multilateralitatea geniului său și universal prin unicitatea situației sale". Convingere personală? Efect al impregnării cu nenumărate surse bibliografice în acest registru? Greu de spus. Și, mai ales, greu de spus cum percepe, de pildă, cititorul francez al zilelor noastre acest *opus,* în ansamblul său.

În orice caz, rolul acestei cărți temeinice în promovarea imaginii lui Enescu nu poate fi pus la îndoială. Cît despre creșterea vizibilității lui Enescu în lume, aceasta e înțeleasă de Cophignon în cheie politică: „Oare ceasul renașterii occidentale a lui Enescu să fi sunat chiar acum, în ajunul aderării din 2007 a României la Uniunea Europeană?". Dacă și în ce măsură lucrurile stau așa, sperăm să ne lămurească următoarea monografie dedicată compozitorului român.

Florinela Popa

PREPARATE DIN CARTE

Sanda Nițescu

Maravan

Recent publicată la Editura Christian Bourgois, cartea elveţianului Martin Suter poartă un titlu simplu: *Bucătarul.* În rolul principal, „bucătarul bucătarilor“, tamulul Maravan.

Maravan este un bucătar dezrădăcinat. Forţat să fugă din atmosfera de violenţă din ţara lui, Ceylon, ia calea exilului, alegînd Elveţia, o ţară extrem de îndepărtată de cultura lui. Maravan este în primul rînd bucătar, politica nu-l interesează. În ţara sa fusese considerat un geniu culinar, un artist specialist nu numai în bucătăria ayurvedică, ci şi în gastronomia moleculară – ultima descoperire cu baze ştiinţifice aplicate la arta culinară. Angajat într-un restaurant *nouvelle cuisine,* calităţile nu-i sînt recunoscute. Este trimis la munca de jos – spălatul vaselor. Conştient de valoarea lui, Maravan suportă cu stoicism situaţia de subaltern, scopul său principal fiind să-şi continue experienţele şi să trimită bani pentru îngrijirea bunicii Nangay, iniţiatoarea lui, deţinătoare a nepreţuitelor secrete ale bucătăriei ayurvedice izvorîte din tradiţii milenare.

„Maravan crescuse între cratiţe şi tigăi, mirodenii şi verdeţuri, legume şi fructe.“

Îmbinînd cele două tehnici diametral opuse, cercetător pasionat, încearcă – în cămăruţa lui minusculă, cu rîvna unui savant – să reconstituie, printr-o complexă alchimie, parfumurile şi gusturile din bucătăria lui Nangay, care-i aduc aminte de copilărie.

„Cînd Nangay curăţa nouă frunze mici de caloupie – pe care Maravan le culesese din pomişorul din faţa bucătăriei – şi le frigea în ulei de cocos fierbinte, mica bucătărie se umplea de o mireasmă cu care ar fi vrut să se impregneze. Şi, din nou, mirosul îl readucea în tinereţe...“

Cel care va deveni un geniu, un fel de Mozart al artei culinare, şi-a început cariera gastronomică de la 5 ani. Treptat, a deprins dozarea multiplelor mirodenii specifice bucătăriei indiene.

„În aceeaşi seară se puse pe lucru. Desprinse sîmburii ardeilor iuţi din Caşmir, doză boabele de piper negru, grăunţele de cardamomă, de curcuma, de fenugrec, coriandru şi muştar, zdrobi betişoarele de scorţişoară, prăji totul în tigaie pînă ce se desfăşurară aromele toate.“

Aflat în conflict permanent cu invidia colegilor, cu mediocritatea şi ignoranţa conducerii restaurantului, este concediat.

Împrietenindu-se cu Andrea, frumoasa şi abila chelneriţă care este de partea lui, fondează împreună un serviciu de livrare la domiciliu. Inventează conceptul de *love menu.* Mîncărurile sînt livrate la domiciliu, apoi în saloane somptuoase. Pentru a aduce un supliment de „piper“ şi a stimula dorinţa clientelei de excentricitate, hrana este consumată, ca în India, stînd pe jos şi fără tacîmuri. Succesul este mare, un succes comercial şi financiar.

Andrea – *cherchez la femme* – îl foloseşte însă pe Maravan, speculîndu-i talentul şi cunoştinţele. Vastul domeniu al bucătăriei ayurvedice conţine şi reţete afrodiasice în scop medical. Treptat, această destinaţie este deviată. Setea de cîştig o determină pe şireata Andrea să „amelioreze“ conceptul de *love food.* Dezgustat, Maravan îşi dă seama că a alunecat, fără să vrea, pe drumuri nedorite de el: „Bucătarii au şi ei o conştiinţă“. Destinate la început cuplurilor cu probleme, metodele degenerează în sinistre scene de desfrîu.

În cele urmă, Maravan se retrage din „afacere“ şi revine la originile lui autentice, pregătind cu dragoste pentru compatrioţii săi – aşezaţi pe jos, în cerc, ca la ei acasă – bucate tradiţionale pe gustul lor.

Povestea lui Maravan se sfîrşeşte printr-un *happy-end:* ivirea în viaţa lui a Sandanei (o tînără tamula, exilată şi ea, cu care îşi reîncepe viaţa) şi moartea prin otrăvire (după îngurgitarea unui *love menu* cu gust amar) a celui mai sinistru dintre clienţii depravaţi.

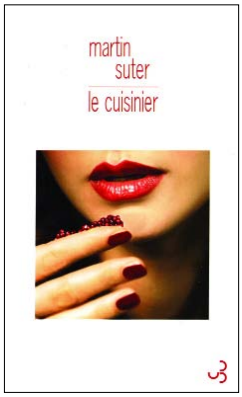

Curierul de Est. Dialog cu Edward Kanterian – seria de autor „Norman Manea"

Desfășurat pe parcursul a 11 ani, dialogul atinge toate controversele „fierbinți" ale acestei perioade. De la Holocaust și antisemitism la problema irakiană și islamism, de la icoana ca manifestare a religiei pînă la scriitori și opere marcante ale literaturii moderne, cei doi interlocutori schițează un tablou plin de culoare al finalului de secol XX și al începutului noului mileniu.

Preț: 39,50 lei

Camionul bulgar de Dumitru Țepeneag

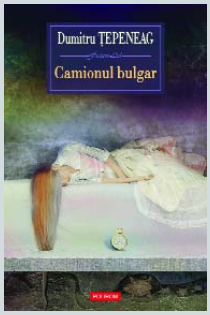

Colecția „Fiction LTD"

„«Dificil» (în atitudinile publice și în textele literare deopotrivă), sabotînd, în mod sistematic, previzibilitatea, prozatorul ne obligă, de fapt, să-l citim (și) prin lentila textelor sale programatice, în care experiența poetică a suprarealismului doctrinar fuzionează cu «metoda» unor noi romancieri *d'antan* precum Robbe-Grillet, Robert Pinget, Jean Ricardou, iar telquelismul – cu filosofia existențialismului european." (Paul Cernat)

Preț: 24,95 lei

Jurnale de George Orwell

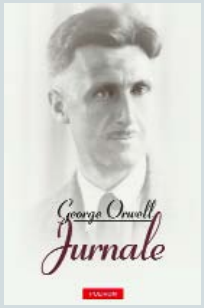

Traducere și note de Vali Florescu

După o ediție îngrijită de Peter Davison

Colecția „Biblioteca Polirom"

„Nu trebuie să fii un fan împătimit al lui Orwell ca să te captiveze lectura acestor jurnale. Orwell a fost un observator meticulos atît al banalului, cît și al extraordinarului, descriind cu aceeași seriozitate tabloul Europei în prag de război și măruntele detalii casnice." (*The Guardian*)

Preț: 39,95 lei

În slujba poporului de Yan Lianke

Traducere și note de Smaragdina Bufnă și Ana Zavate

Colecția „Biblioteca Polirom"

O parodie savuroasă și subversivă a cultului personalității în timpul Revoluției Culturale, a fost interzisă în China pe motivul că „este insultătoare la adresa lui Mao Zedong și a armatei și la limita pornografiei." / „O satiră nemiloasă în care absurdul se împletește cu umorul, o poveste captivantă și insolentă în mai multe nuanțe de roșu." (*The Los Angeles Times*)

Preț: 22,95 lei

Plicul negru – seria de autor „Norman Manea"

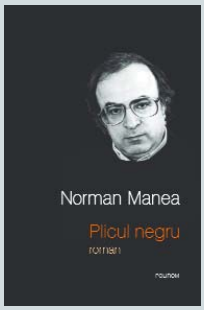

Postfață de Matei Călinescu

„O capodoperă tumultuoasă și tulburătoare." (*Corriere della Sera*)

„Dens și strălucit roman." (*Times Literary Supplement*)

„Din *Plicul negru* cititorul învață despre duplicitatea perfidă a sistemului totalitar ceaușist mai mult decît din zeci de eseuri politice." (*World Literature Today*)

Preț: 36,95 lei

Demonii vîntului de Daniela Zeca

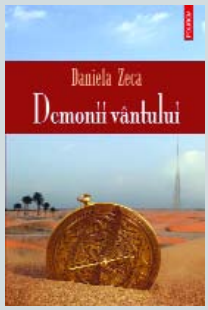

Colecția „Ego. Proză"

„După *Istoria romanțată a unui* safari – o frumoasă poveste de dragoste maghrebiană –, Daniela Zeca scrie în *Demonii vîntului* un uimitor roman despre neîntrerupta legătură subterană a lumii europene cu cea orientală sub semnul gemelor, al pietrelor prețioase, depozite energetice ale iubirii și urii, ale istoriei mari și istoriilor personale, ale destinului și eșecului." (Simona Sora)

Preț: 26,95 lei

Pagini neașteptate de Julio Cortázar

Traducere și note de Tudora Șandru Mehedinți

După o ediție îngrijită de Aurora Bernárdez și Carles Álvarez Garriga

Colecția „Biblioteca Polirom"

Volumul cuprinde texte inedite care ne dezvăluie nenumăratele fețe ale lui Julio Cortázar, de la povestitorul sclipitor și pasionat la criticul de literatură și artă cu un fin spirit de observație, de la jurnalistul implicat la poetul sensibil.

Preț: 39,95 lei

Ministerul durerii de Dubravka Ugrešić

Traducere și note de Octavia Nedelcu

Colecția „Biblioteca Polirom"

Roman tradus în peste 20 de țări, nominalizat la prestigioasele Prix Femina și Independent Foreign Fiction Prize UK.

„O temă dificilă, exilul, dublată de o scriitură inteligentă și ironică, plină de grație și simplitate, iată ce oferă Dubravka Ugrešić" *(Sunday Telegraph)*

Preț: 27,95 lei

www.polirom.ro

Ion Minulescu, *O noapte plouă-n cinstea mea... O noapte plouă-n cinstea ei...*

Un nou audiobook Humanitas Multimedia în lectura lui Andrei Pleșu.

„Tu crezi c-a fost iubire-adevărată...
Eu cred c-a fost o scurtă nebunie...
Dar ce anume-a fost,
Ce-am vrut să fie
Noi nu vom ști-o poate niciodată...“

Audiobookul are un CD cu 49 de poezii alese de Andrei Pleșu și are o durată de 72 min. Preț: 40 lei

Milan Kundera, *Eduard și Dumnezeu*

Un nou audiobook Humanitas Multimedia în lectura lui Victor Rebengiuc.

Traducere de Jean Grosu.

„Nu, nu vă fie teamă, Eduard n-a început să creadă în Dumnezeu. Povestirea noastră nu are deloc intenția să se încununeze cu efectul unui paradox atât de ostentativ. Dar Eduard, deși e aproape sigur că nu există Dumnezeu, este preocupat totuși, cu o plăcere nostalgică, de chipul lui.“

Audiobookul are 2 CD-uri, conține întreaga nuvelă și are o durată de 122 min. Preț: 45 lei

Nichita Stănescu, *11 elegii*

În lectura Oanei Pellea.
Reeditare.

„Astfel mă încordam să-mi aduc aminte
lumea pe care-am înțeles-o fulgerător,
și care m-a pedepsit zvârlindu-mă-n trupul
acesta, lent vorbitor.“

Audiobookul are un CD și durează o oră .

Preț: 30 lei

Gottfried August Bürger, *Aventurile baronului Münchhausen*

Un audiobook în curs de apariție, în lectura lui Ion Lucian.

Traducere de Barbu Cioculescu.

„Era un câine de vânătoare, urmaș al cățelei de care v-am vorbit și care fătase pe când fugărea un iepure. Din nenorocire, acest câine fusese ucis de un vânător ageamiu, care îl împușcase, trăgând într-o pereche de potârnichi.“

Audiobookul va avea 3 CD-uri și va conține întreaga carte.

Preț: 90 lei

F.M. Dostoievski, *Însemnări din subterană*

Un nou audiobook Humanitas Multimedia în lectura lui Răzvan Vasilescu.

Traducere de V. Em. Galan și Igor Block.

„Și, fiindcă tot am ajuns aici, despre ce poate vorbi cu maxime satisfacții un om cumsecade? Răspuns: despre dânsul. Ei, atunci despre mine voi vorbi și eu. “

Audiobookul are 2 CD-uri, conține un fragment din nuvelă și are o durată de 128 min. Preț: 45 lei

Milan Kundera, *Morții vârstnici să cedeze locul morților tineri*

Un nou audiobook Humanitas Multimedia în lectura Irinei Petrescu.

Traducere de Jean Grosu.

„[…] în fața ochilor ei nu se mai afla acum amfitrionul, ci chipul fiului-dușman, pe care-l ura cu atât mai mult cu cât se simțea mai mică și mai înjosită. […] și, în clipa aceea, din haosul memoriei îi țâșni, fără nici o logică, o frază pe care i-o azvârli cu furie în obraz: Morții vârstnici trebuie să cedeze locul morților tineri […]“

Audiobookul are un CD, conține întreaga nuvelă și durează o oră. Preț: 30 lei

Gheorghe Florescu, *Confesiunile unui cafegiu*

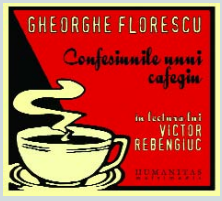

În lectura lui Victor Rebengiuc. Reeditare.

„Vezi blocurile astea? Sunt locuite de oameni importanți, mulți dintre ei foarte bogați. Tu trebuie să le iei banii, dar nu smulgându-i din mâna lor, ci determinându-i să ți-i dea ei singuri. Întreg cartierul te așteaptă, trebuie să fie al tău. Am toată încrederea că așa se va întâmpla.“

Audiobookul are un CD, conține un fragment din roman și are o durată de 66 min. Preț: 30 lei

Richard Watson, *Dieta filozofului. Cum să slăbești și să schimbi lumea.*

Un audiobook în curs de apariție, în lectura lui Mihai Dobrovolschi.

Traducere de Dana-Ligia Ilin.

„În această lucrare arăt cum să dăm jos kilograme și să nu le mai punem la loc. Cartea reprezintă și o filozofie a vieții. Programul de slăbire este conținutul, filozofia vieții este forma. […]“

Audiobookul va avea un CD și va conține o versiune prescurtată a cărții.

Preț: 30 lei

www.humanitas.ro
pr.multimedia@humanitas.ro

Răzvan Mazilu. Oglinzi/Mirrors

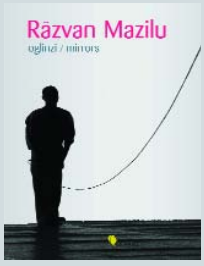

Coordonator: Denise Rădulescu

Primul album de fotografie de dans contemporan din România, *Răzvan Mazilu. Oglinzi/Mirrors* captează arta mișcării unui „aristocrat al dansului", cum a fost numit Răzvan în presa de specialitate. Fotografii Mihaela Marin, Egyed Ufó Zoltán, Iulian Ignat, Dinu Lazăr și Cornel Lazia au captat și redat în album reflexii ale eleganței, expresivității, rafinamentului și inteligenței investite în spectacolele marca Răzvan Mazilu.

Preț: 89,9 lei

Arta la zid de Banksy

Traducere din limba engleză de Valentin Sălăgean

Deși învăluit în misterul anonimatului, Banksy este unul dintre cei mai cunoscuți artiști graffiti ai momentului, creând prin desenele sale o artă subversivă care încearcă să pună în contexte noi discursul timpurilor noastre. Albumul *Arta la zid* este o carte-manifest, care are asupra cititorului același efect ca un graffiti asupra trecătorul grăbit: îl face să se oprească și să deschidă ochii cu adevărat. Preț: 79,90 lei

Teorema lui Almodovar de Antoni Casas Ros

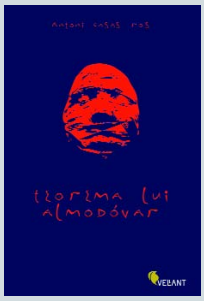

Traducere din limba franceză de Aurelia Ulici

Situat între ficțiune și autobiografie, *Teorema lui Almodóvar* este un roman baroc în care excentricitatea se intersectează cu teoriile matematice, dar și o meditație asupra (im)posibilei adaptări la viață a unui individ devenit monstruos. Desfigurat în urma unui accident, naratorul se întoarce puțin câte puțin la viață, renunțând la izolare și explorând lumea pe care o respinsese.

Preț: 27,9 lei

Tratamentul Schopenhauer de Irvin Yalom

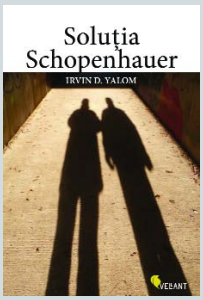

Traducere din limba engleză Ciprian Șiulea

Tratamentul Schopenhauer spune povestea lui Julius Hertzfeld, un apreciat psihoterapeut care descoperă, la vârsta de 60 de ani, că este pe moarte. În anul pe care îl mai are de trăit Julius învață, de fapt, să moară. Forțat să își reexamineze viața și munca, acesta se reîntâlnește cu un fost pacient pe care nu reușise să-l vindece, dar care, în mod miraculos, susține că viața i s-a transformat după ce a citit filosofia pesimistă a lui Schopenhauer. Preț: 39,90 lei

Istoria benzii desenate românești de Dodo Niță și Alexandru Ciubotariu

Rezultatul a peste 20 ani de documentare, dar și al unei pasiuni neobosite pentru BD, cartea acoperă o zonă puțin explorată a artelor vizuale din România, conturând în același timp o istorie paralelă a secolului XX românesc. Planșe originale, pagini din reviste, decupaje din almanahuri – toate aceste materiale au fost adunate, scanate și redate în *Istoria benzii desenate românești*.

Preț: 59,6 lei

Arhitectura lumii. Capodoperele de Will Pryce

Traducere din limba engleză de Aurora Gal Marcu

O excepțională enciclopedie de arhitectură, această carte-cadou dezvăluie o lume a frumuseții și a ingeniozității. Peste 350 de fotografii îl însoțesc pe cititor într-o călătorie grandioasă printre capodoperele arhitecturale aparținând a peste două milenii de civilizație: Hagia Sofia, Taj Mahal, Catedrala Notre Dame și altele. Preț: 199 lei

Revolutionary Road de Richard Yates

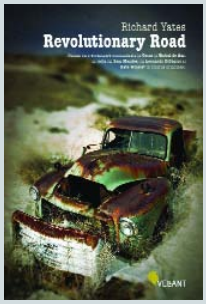

Traducere din limba engleză de Bogdan Perdivară

Publicat pentru prima oară în 1961 și redescoperit recent de public și de critici, *Revolutionary Road* spune povestea destrămării unei căsnicii. Un cuplu frumos, talentat și promițător, Frank și April Wheeler sunt plictisiți de lumea monotonă a suburbiei și visează să-și schimbe viața. Richard Yates surprinde cu luciditate și finețe cum decizia celor doi de a-și urma visul duce la trădare și tragedie. Preț: 46,90 lei

Traducerile din poveste de Luminița Voina-Răuț

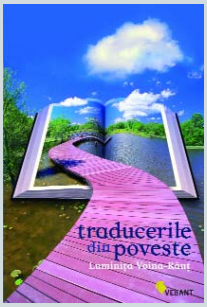

Traducerile din poveste demonstrează cât de fină este granița dintre traducător și scriitor. Cartea Luminiței Voina-Răuț este un jurnal de creație și o mărturie a puterii de atracție a scrisului. Din corespondențele întreținute cu nume mari ale literaturii spaniole și sud-americane, precum Mario Vargas Llosa, Juan Marsé sau Ernesto Sábato, se țese un univers al nuanțelor și căutărilor, al vieții din spatele scrisului.

Preț: 27, 90 lei

www.vellant.ro

Templul din nori de Patrick Woodhead

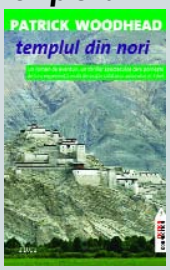

Traducere din engleză de Bogdan Perdivară

Colecția Fiction Connection

Bazat pe o expediție reală în Tibet, pe care Patrick a făcut-o în 2004, *Templul din nori* este un thriller și un roman de aventuri deopotrivă, primul dintr-o serie inspirată de spectacolul tulburător al celor mai înalți munți din lume.

Preț: 39 lei

Teama de zbor de Erica Jong

Traducere din engleză de Monica Vlad

Colecția Eroscop

Savuroasă datorită poveștilor sale libertine, laudată de Henry Miller si John Updike, cartea spune povestea Isadorei Wing, o femeie foarte sensibilă care se apropie de 30 de ani și încearcă să înțeleagă cine este și care este sensul vieții ei.

Preț: 45 lei

Plăcinta e dulce la sfârșit de Alan Bradley

Traducere din engleză de Monica Vlad

Colecția Fiction Connection

Imaginați-vă un detectiv la 11 ani: Flavia de Luce, fetița minune îndrăgostită de experimente chimice și expertă în prepararea unor otrăvuri pe care le testează pe propriile ei surori răutăcioase. Un debut tradus în 36 de limbi.

Preț: 39 lei

Orașul borcanelor de Arnaldur Indridason

Traducere de Monica Vlad

Colecția Fiction Connection

De data aceasta, Islanda este scena unui roman senzațional, cu o intrigă ramificată... O poveste puternică, prima parte a unui serial polițist care s-a bucurat de succes în lumea întreagă, dar și un palpitant thriller psihologic.

Preț: 35 lei

Rețetă pentru minte si corp. Cum să vindeci durerile trupului de John E. Sarno

Traducere din limba engleză de Dana Mareș

Colecția Psihologie Practică

Te supără tot timpul spatele, gâtul și umerii, iar medicii nu știu ce să-ți mai facă? Doctorul american John E. Sarno îți arată cum te poți vindeca împăcându-te mai întâi cu sentimentele tale negative, după care durerile musculare vor dispărea ca prin farmec.

Preț: 29 lei

Charisma. Cum să faci o impresie puternică și durabilă de Andrew Leigh

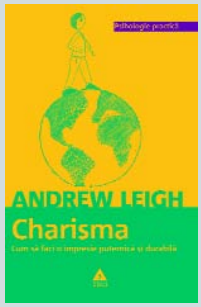

Traducere din limba engleză de Dana Mareș

Colecția Psihologie Practică

Charisma nu e un har divin și nici un dat genetic al vedetelor de cinema și al președinților de stat. Învățând câteva trucuri simple, poți căpăta mai multă fluență și prestanță, un plus de atractivitate și de priză la public.

Preț: 29 lei

Psihopatul de alături. Cum să-l recunoști și să te aperi de el de Martha Stout

Traducere din limba engleză de Ioana Maria Novac

Colecția Psihologie Practică

Martha Stout ne propune treisprezece reguli de relaționare pentru a face față psihopaților din viața cotidiană. Cartea oferă un ghid pentru orientarea într-o lume foarte diferită, lumea lipsită de scrupule a psihopatului, pentru a ieși cu bine din ea. Preț: 29 lei

Socrii toxici. Strategii pentru protejarea căsătoriei de Susan Forward

Traducere din limba engleză de Ioana Bădulescu

Colecția Psihologie Practică

Te simți asediat de manipulările socrilor? Află cum poți să le urmărești strategiile, să comunici mai bine cu cealaltă jumătate din cuplu și să stabiliți limitele rezonabile până la care socrii pot să intervină în viața voastră fără s-o transforme într-un calvar.

Preț: 29 lei

www.edituratrei.ro

Negru de fum de Ivona Boitan

Imaginați-vă doar că Dumnezeu și diavolul joacă la zaruri soarta unui om, de aici până la a-l înnebuni pe bietul pământean nu e decât un pas. Ce va face personajul, un om comun, când își va da seama că doar el poate salva lumea?

Preț: 30 lei

Cu sânge rece și albastru de Ivona Boitan

O carte de literatură pură, în care scena se joacă între două personaje. Ingrid cea fără sentimente și Baba cea mult prea sensibilă. Aici intervine pariul. Dacă Baba o face pe Ingrid să simtă...

Preț: 10 lei

Regina Arkudă și amuletele puterii de Oana Stoica Mujea

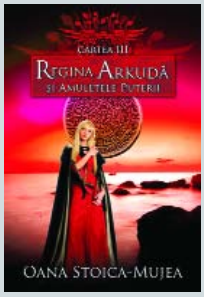

Seria Dinastiile. Cartea a Treia

Războiul continuă. Personajele se schimbă sufletește. Ajunse la putere unele dintre regine văd cu alți ochi lumea, în timp ce altele încearcă să-și salveze popoarele. Jocurile politice nu lipsesc nici în lumea fantastică.

Preț: 28 lei

Indicii anatomice de Oana Stoica Mujea

Primul roman polițist care aduce în scenă personaje reale, cu nume reale, slujbe reale și comportamente oarecum reale. Poate un nou salt în literatura de gen și un personaj de cursă lungă: criminalistul Iolanda Știreanu agorafobă și sociopată.

Preț: 15 lei

Războiul Reginelor de Oana Stoica Mujea

Seria Dinastiile. Prima Carte

Poate că e un fantasy scris de o româncă, dar v-ați întrebat dacă n-ar putea fi la fel de bun sau chiar mai bun decât unul scris de străini? Un război ce unește trei femei frumoase împotriva unui demon sau a unui bărbat, care nu vă va dezamăgi.

Preț: 24 lei

Regina Elfă de Oana Stoica Mujea

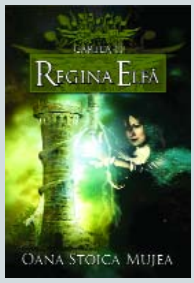

Seria Dinastiile. Cartea a Doua

Poate că nici nu mai are nevoie de prezentare. Întrebați-vă doar de ce Biblioteca Județeană Deva i-a acordat premiul de cel mai bun roman pentru adolescenți al anului 2009.

Preț: 28 lei

Hoții de timp de Ivona Boitan

Un roman polițist cu tentă fantastică. Este primul autor român care își permite această „aroganță" de-a îmbina thriller-ul cu fizica cuantică. Feriți-vă de lift și de realitățile alternative.

Preț: 8 lei

Parfumul văduvei negre de Oana Stoica Mujea

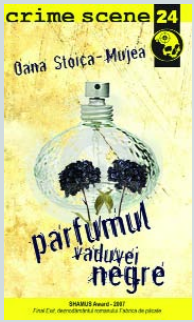

Aceeași Iolanda Știreanu se confruntă de data asta cu nouăsprezece personaje reale, dintre care Victor Ciutacu și Andrei Bădin. Tot ceea ce trebuie să faceți e să citiți.

Preț: 8 lei

oanastoicamujea1.wordpress.com
ivonaboitan.wordpress.com

Celularul de Ingo Schulze

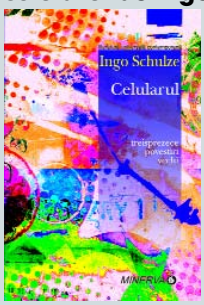

Traducere: Irina Nisipeanu și Alexandru Șahighian

Colecția: Literatură universală contemporană

Prefață: Paul Dunăreanu

Ingo Schulze are talentul de a intersecta scene sensibile cu scene comice. Cărțile sale au fost traduse în 27 de limbi, iar revista „The New Yorker" l-a inclus pe lista celor mai buni șase romancieri europeni.

Pentru *Celularul* a primit *Premiul Târgului de carte de la Leipzig.* Preț: 22 lei

Poveste de doi biți de Dinu D. Nica

Colecția: Literatura română contemporană

Prefața: Alex Ștefănescu

Romanul are doar ca punct de plecare „Punguța cu doi bani". Povestea lui Ion Creangă oferă pretextul epic pentru dezvoltarea altei povești.

Sinteză de limbaje, plin de aluzii literare (și politice), ca un colier cu diamante, stilul autorului este ceea ce rămâne în memorie după încheierea lecturii. Preț: 19 lei

Autopsierea labirintului de Eugen Axinte

Colecția: Literatură română contemporană

Prefața: Mihaela Malea Stroe

Postfața: Aurel Ion Brumaru

Eugen Axinte este un poet care se sustrage grație autenticității și originalității încadrării într-un curent poetic sau într-un rețetar literar cu succes momentan. Refuză blocajul cotidian, expresia licențioasă, banalitatea, prozaismul și pledează pentru un demers poetic care preferă anticismul limbii, „sintaxa unei limbi uitate".

Preț: 11 lei

Tăblița și condeiul de Al. Săndulescu

Colecția: Memorii

După ce a consacrat multe studii genului memorialistic, memorialiștilor români și străini, jurnalelor și literaturii confesive, Al. Săndulescu se dedică el însuși, în „*Tăblița și condeiul*" scrierii memoriilor. Coboară în trecutul propriu, imprimă emotivitate și oferă tabloul unei epoci tulburi, marcate de prigonirea intelectualilor pentru *delictul de opinie*.

Preț: 15 lei

Simple storys de Ingo Schulze

Traducere: Victor Chiriță

Colecția: Literatură universală contemporană

Pentru „Simple storys" autorului i-au fost decernate: *Premiul pentru literatură al orașului Berlin* și *Medalia Johannes Bobrowski*. În același an săptămânalul londonez „The Observator" l-a declarat unul dintre cei douazeci și unu de autori de care trebuie să se țină cont în secolul XXI. Cu un ochi sfredelitor, aplecat spre detalii și cu un magistral simț al dialogului, Schulze portretizează tragi-comedia unor oameni obisnuiți.

Din țărână se naște speranța de Lorian Carsochie

Colecția: Literatură română contemporană

Prefața: Alex. Ștefanescu

Deși locuiește, scrie și publică în Italia, Lorian Carsochie continuă să fie preocupat și să se intereseze îndeaproape de ce se întamplă în țara de origine. Romanul său combină faptele reale cu parabola politică, satira cu tirada entuziastă.

Preț: 19 lei

Vianu despre Eminescu

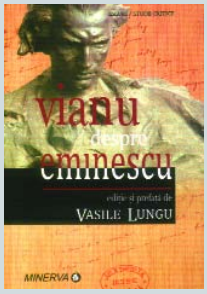

Ediție și prefață: Vasile Lungu

Colecția: Eseuri/Studii critice

Volumul reunește textele apărute în diferite ediții ale operei lui Vianu, dar și texte risipite în ziare și reviste, precum și inedite aflate în arhiva Vianu de la M.L.R., demne de luat în seamă pentru substanța ideilor, aprecierilor, prin bogația de nuanțe, perspective critice și formulări.

Preț: 29 lei

Manechin în două lumi de Adriana Ikim

Roman autobiografic

Adriana Ikim relatează, precum un cronicar care povestește războaiele dintre moldoveni și turci, luptele intestine ale celor care vroiau să plece din România înainte de '89. Ne introduce în atmosfera platourilor de filmare, podiumurilor celebre ale modei, a festivalurilor de la Cannes, turneelor de la Monte Carlo ș.a, ridicând un colț al cortinei ce învăluie realitatea sau poveștile de dragoste. Preț: 33,50 lei

www.edituraminerva.ro

4 metode să te abonezi

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE sau COSMOTE LA **7409** CU TEXTUL ***DILEMATECA***

6 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,16 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețeaua Vodafone sau Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul fiecărui SMS de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021.407.54.65

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro).

TRIMITE TALONUL

Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO

Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

DILEMATECA

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(* Completați numai dacă plătitorul este o firmă)

Str. ..... nr. ..... bloc ..... scara ..... etaj ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): Str. ..... nr. ..... bloc ..... scara ..... etaj ..... ap. .....
localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate..... începînd din luna.....la:

Dilemateca ☐ **3 luni (20 lei)** ☐ **6 luni (40 lei)** ☐ **12 luni (80 lei)**

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rândurile de mai jos:

Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L., CUI RO 18990288, suma de..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data ..... în cont nr. RO21 RNCB 0070 1048 3031 0008 BCR Pipera sau RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București.

Semnătura .....

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C Adevărul Holding S.R.L să prelucreze datele mele cu caracter personal pentru activități promoționale și să le dezvăluie terților conform legii nr. 677/2001. Îmi rezerv dreptul să mă opun acestei prelucrări și să solicit ștergerea datelor adresându-mă societății S.C Adevărul Holding S.R.L. printr-o cerere scrisă.

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonare, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9.00-18.00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro. Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal). Reclamații abonamente: 021.405.54.64.

SCRIITORI PE DIVAN

Vasile Dem. Zamfirescu

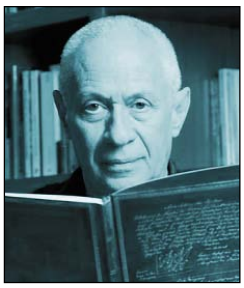

Eros și Thanatos la vîrsta a patra

Așa cum basmele se sfîrșesc fără a ne spune altceva despre „căsnicia“ dintre Făt-Frumos și Ileana Cosînzeana decît că au trăit fericiți pînă la adînci bătrîneți și că au avut mulți copii, literatura și chiar știința (sexologia) ne transmit prea puțin despre erosul la vîrsta a patra. Plasez vîrsta a patra de la 80 de ani în sus, la sugestia lui Marcel Mathiot *(Jurnalul unui bătrîn amant*, Editura Humanitas, 2009). Așteptarea mea era că ultimele decenii ale vieții sînt dominate autoritar de către Thanatos: devitalizare accentuată, poate chiar decrepitudine, gînduri sumbre alimentate de proximitatea morții, depresie gravă.

Nimic din toate acestea în surprinzătoarea care a autorului francez, unde Erosul și Thanatosul se păstrează tot timpul în echilibru, ba chiar, nu de puține ori, Erosul își învinge eternul adversar. Și nu este vorba doar despre menținerea unui tonus psihic bun, a unor sentimente pozitive pentru cei din jur, ci chiar – și mai ales – despre perpetuarea iubirii fizice, pînă în prezilele morții. Însuși M.M. este surprins de performanțele sale sexuale, din anumite puncte de vedere superioare celor din tinerețe. Nici amanta sa, Mado, la nu mai puțin respectabila vîrstă de 82 de ani, deci la începutul vîrstei a patra, nu se lasă mai prejos. Cuvîntul exces sexual nu este deloc nepotrivit sau doar relativ la vîrsta înaintată a protagoniștilor. Cîteva ilustrări concludente: „...duminica trecută și luni dimineață am făcut dragoste de patru ori, ceasuri în șir, coborînd din pat doar ca să stăm la masă“. Sau: „După operația de prostată, nu mai ejaculez, erecția durează mai mult, iar Mado ajunge să aibă mai multe orgasme la rînd“. În totală contradicție cu diminuarea fizică generală, sexualitatea de nonagenar se dovedește în expansiune: „Fizic, puterile mi-au slăbit, mai ales picioarele, permițîndu-mi doar deplasări scurte, sprijinite în baston. Însă, paradoxal, contrar părerii comune și a ceea ce credeam eu însumi, virilitatea mi-a sporit“. Pe de altă parte, Mado se poate și ea lăuda cu o sexualitate în creștere: „Actuala Mado, deși octogenară, arată o sexualitate mult mai agresivă decît acea Mado pe care am cunoscut-o la nouăsprezece ani!“.

Dacă, incitat de aceste pasaje, cititorul va avea curiozitatea să parcurgă întreaga carte, incredibilul îl va întîmpina la tot pasul. Nu numai că M.M. trăiește de peste 54 de ani o poveste carnală pasională cu Mado, dar simultan este atras și atrage alte femei, unele dintre ele foarte tinere.

Să-i dăm însă și Thanatosului ce-i aparține, pentru că și el este activ, chiar dacă în fundal. Mai întîi, în ordinea evenimentelor funeste, M.M. își pierde soția, în 23 ianuarie 2000, căreia nu-i va mai supraviețui decît 4 ani. Trăiește în deplină conștiință semnele inconfundabile ale vîrstei avansate, cum ar fi spaima în fața aniversărilor vîrstei a treia, apariția primilor morți de aceeași vîrstă, imposibilitatea de a avea altă companie decît oameni în vîrstă și, mai ales, amenințarea azilului de bătrîni, întotdeauna „sinistru“, chiar dacă este de lux. Toate acestea nu-i înfrîng totuși vitalitatea inepuizabilă, care-i permite încă o aventură, în 2001, cu o femeie de 36 de ani!

Dacă relatările din jurnalul lui M.M. nu sînt simple ficțiuni, atunci nu pot să nu mă întreb ce anume explică forța erosului autorului? Din punct de vedere psihologic, elementele oferite în carte nu sînt de natură să-i bucure pe cei morali. S-ar părea că narcisismul său accentuat, construit pe un sentiment de inferioritate din copilărie, i-a permis să nu se simtă vinovat cînd era infidel soției și tuturor celorlalte iubite sau cînd își neglija copiii – într-un cuvînt, i-a conferit libertatea emoțională și sexuală, care l-a condus la mereu înnoite confirmări de sine.

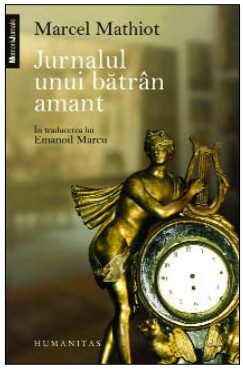

BIBLIOTECA „PARADISO“

Luiza Vasiliu

Se caută film pentru erou baroc

Don Quixote
de Pablo Picasso

Anul ăsta a împlinit 405 ani, şi mai toţi scriitorii importanţi l-ar lua cu ei pe o insulă pustie. Inclusiv Llosa care, într-un interviu pentru *Nouvel Observateur,* spune că l-ar strecura în geantă alături de *Comedia umană* şi *Război şi pace* (probabil că premiaţii Nobel primesc, pe lîngă bani, nişte genţi speciale pe care să le ia cu ei pe insulele pustii, în caz că le trebuie Balzacul *tot)*. Şi eu l-aş lua cu mine pe insula aia pustie (care pe anumite hărţi se cheamă Baladar, iar pe altele e invizibilă ochiului de navigator), chiar dacă ar crede că nucile de cocos sînt pui de tigru feroce, iar peştii – nişte vrăjitori care nu-l lasă să înoate în ocean. Am uitat să spun că e înalt şi uscăţiv, că are sprîncene stufoase şi-l cheamă Quijote. Sau Quijana. Sau Quichotte. Sau Quixote. Sau, şi mai bine, „evanghelist al tandreţei“, după cum l-a botezat Thomas Mann.

Oricum l-ar chema, el e de fapt Cavalerul Tristei Figuri a cititorului dintotdeauna, Patronul artei lecturii, iluzionistul care înghite în fiecare zi pilulele propriilor iluzii. Sufletele melancolice, împreună cu sufletele zglobii şi puţin crude îi închină de patru secole cel mai pasionat cult pe care l-a inspirat vreodată un personaj literar. Şi cum blazonul ăsta al rătăcirii îl poartă orice dependent de ficţiune, cu sau fără cap pe umeri, ne-am fi aşteptat ca el să se transmită şi cinefililor. De citit, l-am citit destul pe Quijote, ar fi timpul să-l şi vedem, mai ales că arta asta a cinema-ului e – aşa cum spunea Jean-Luc G. – „cea mai frumoasă înşelătorie din lume“.

Cervantes n-avea cum să ştie în 1605, cînd a apărut prima ediţie din *Don Quijote,* că personajul lui va ajunge rudă apropiată cu o artă încă neinventată, în stare să le ia mînţile degustătorilor ei, o artă care şi-a speriat primii fani cu un tren îndreptîndu-se fix în direcţia lor. Aş spune chiar că Don Quijote e făcut să umble prin filme, că silueta lui prelungă se poate aşeza cu o eleganţă nemaivăzută pe pînza ecranelor de cinema din toată lumea. Cu toate acestea, cavalerul n-a avut parte decît de foarte puţine reinventări cinematografice. Prima, un film mut de 16 minute, a fost opera unor francezi, Ferdinand Zecca şi Lucien Nonguet, care-au comprimat cu mijloacele de la 1900 toamna (1903 mai exact) monumentalul roman într-o serie de viniete sub formă de mezaventuri povestite de cîte un personaj. Prea puţin.

A urmat Pabst, 30 de ani mai tîrziu, cu un Quijote rostind vorbe în franceză (scenariul e al lui Paul Morand) şi cîntînd cu voce de bas rus de fiecare dată cînd uita, probabil, să vorbească normal. Basul rus era, în realitate, chiar bas rus. Îl chema Feodor Ivanovici Şaliapin şi, deşi s-a născut în 1873, se pare că trăieşte încă. Sau cel puţin aşa credea Rahmaninov, dar asta e altă poveste. După care a urmat nebunia lui Welles, care-a durat şi ea 30 de ani şi poate chiar mai mult, dacă regizorul n-ar fi murit în 1985. S-a apucat de filmări în 1955 şi a continuat după ce interpretul lui Quijote s-a dus, cum se zice, într-o lume mai bună. Pelicula e neterminată, dezordonată şi inegală, dar are o scenă care face cît o mie de filme cu Quijote, la un loc. Ea poate fi văzută aici: http://www.youtube.com/watch?v=cHQEViM3QYU&feature=related şi, ca să nu stric surpriza, spun doar că a fost filmată într-un cinematograf mexican şi că Sancho descoperă cum se mănîncă acadelele.

Obsesia quijotică a ajuns acum la Terry Gilliam, care se străduieşte de zece ani să-şi ducă filmul la capăt. Producţia lui *The Man Who Killed Don Quixote* se împiedică de tot felul de accidente nefericite, bătălia cea mare ducîndu-se, de fapt, cu morile de vînt ale finanţării. Lui Gilliam îi trebuie mulţi, mulţi bani, ceea ce e oarecum de înţeles – nu poţi pune un erou baroc într-un film *low budget*. Aşa că mai avem de aşteptat.

Anca MIZUMSCHI

Crucea îngropată-n apă

Depărtarea crește în mine ca o cruce orizontală
pe care o îmbrac și n-o mai dau jos niciodată
cu un gest de împăcare permanentă, de căptușire
interioară cu mine care nu sînt de găsit pe nicăieri
în timp ce stau nemișcată pe fundul oceanului
cu tone de apă deasupra feței
și depărtarea crește în mine ca o cruce orizontală
înnodată la capete

(din volumul *Versouri,*
în curs de apariție la Editura Humanitas)

INEDIT

© Marius Chivu

INTERVIU

„În budoar și în literatură e nevoie de exces“

Marin Mălaicu-Hondrari

Descoperind Cartea tuturor intențiilor, *Mircea Cărtărescu a scris: „Este o mare bucurie ca, într-o zi – după ce ani întregi s-au prăbușit peste tine tone de cărți inutile, necinstite, snoabe, mincinoase, nerușinate sau numai plictisitoare – să dai și de o carte, în fine, adevărată. Am avut acest rar noroc cînd am descoperit* Cartea tuturor intențiilor*... Publicată și difuzată cum trebuie, cartea lui Marin Mălaicu-Hondrari are, cred eu, șansa să devină o carte-cult, definitorie pentru o generație, asemenea* Lupului de stepă *a lui Hesse sau a faimosului* Pe drum *de Kerouac... O carte curată, puternică intelectual, a unui om care-a trăit fapte nebunești și a avut forța să le noteze la rece. E cartea care ne îmbogățește azi și pe noi, cei ce iubim cu adevărat literatura“. La începutul verii, Marin Mălaicu-Hondrari a publicat al doilea său roman:* Apropierea*.*

Ce-ai făcut înainte de a fi scriitor?

Înainte de a fi scriitor am fost copil, nu-mi amintesc dacă eram un copil fericit, dar probabil că eram, din moment ce nu-mi amintesc. Pînă la cinci ani am locuit cu bunica mea într-o casă, pe un deal, fără curent electric. Aveam o lampă cu petrol și un radio. Coboram atît de rar de acolo încît sora mea mai mică, atunci cînd mă vedea în casa părintească, îmi cerea să plec, le spunea părinților: „*Asta* nu-i a noastră!“.

De unde ți s-a tras, care e momentul în care s-a declanșat totul?

Nu știu exact de unde mi se trage faza cu scrisul, nu am reținut un anume moment, știu doar că înainte de a merge la școală eram obsedat de citit; ceea ce e destul de straniu, pentru că la noi în casă nu se găsea nici o carte, doar *Biblia* și din cînd în cînd cîte un ziar. Mama îmi povestea că mă așezam în pătuț cu un ziar și începeam să spun cuvinte disparate, ca și cum aș fi citit pe sărite. Apoi, pe la 12-13 ani, am scris un microroman SF, *Arma anti-laser* i-am zis, era calchiat după celebrul film *Războiul stelelor*. Apoi m-am apucat de poezie.

Înainte s-o scrii tu, ce poezie citeai?

Citeam ce era în programa școlară, apoi,

Marin Mălaicu-Hondrari *(n. 1971, Năsăud) a publicat volumul de versuri* Zborul femeii pe deasupra bărbatului *(Editura Eikon, 2004) și romanul* Cartea tuturor intențiilor *(Editura Vinea, 2006 – Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj), care, remarcat de Mircea Cărtărescu, a fost reeditat de Editura Cartea Românească în 2008. Este prezent în antologiile* Camera *(1995) și* La neagra *(2008) și a tradus poezie din limba spaniolă pentru revista* LiTerra. *La începutul verii a publicat al doilea său roman:* Apropierea *(Editura Cartea Românească). În prezent lucrează la Muzeul de Artă Comparată din Sîngeorz-Băi.*

prin clasa a IX-a, l-am descoperit pe Bacovia și tot ce știam eu s-a dat peste cap. Povestește Borges că a pățit-o așa cînd l-a descoperit pe Walt Whitmann și cum toți poeții pînă la el i se păreau niște cîrpaci. Mie nu numai că toți poeții pe care-i citisem pînă atunci (mult mai puțini decît citise Borges, fără îndoială) mi s-au părut cîrpaci, dar am ținut morțiș să mă comport în spiritul poeziei bacoviene. Dintr-un copil zburdalnic, m-am transformat, în cîteva săptămîni, într-un adolescent melancolic care frecventa pădurile din preajma Sîngeorzului și unul dintre cimitirele orașului, plasat pe un deal. Într-o toamnă ploioasă am umblat atît de mult prin ploaie încît mama a zis că o să putrezească impermeabilul pe mine (impermeabil care nu era deloc impermeabil). Apoi am dat peste un roman de Leonida Neamțu, *Balada cavalerilor absenți,* un roman în care apare gruparea de la revista *Steaua* de pe vremea lui A.E. Baconski și am început să citesc și revista, și *Corabia lui Sebastian* de Baconski, și *Panorama poeziei universale contemporane*. Umflat de poezie, așa cum alții se umflă de la droguri, pluteam pe deasupra orașului ca un zepelin abandonat.

În ce măsură te-a ajutat școala în formarea gustului literar?

În formarea gustului literar, m-au ajutat doi profesori de română, Dumitru Pruteanu (care se autointitula singurul critic SF din România – titulatură fabuloasă pentru anii 1985-1986) – și Ioan Costea, un fel de enciclopedie ambulantă, un *„Funes el Memorioso“,* care îi lua în răspăr pe mare parte dintre cei ce scriau la revista *Steaua,* pe care eu continuam să o citesc cu asiduitate. A fost primul om pe care l-am auzit să condamne pe motive ideologice un scriitor. Nici unul dintre ei nu mi-a fost profesor, pe amîndoi i-am întîlnit la un cenaclu, care, mai tîrziu, în 1992 avea să devină Cenaclul Camera, cu doi membri fascinanți: Dan Coman și Florin Partene.

Care-i istoria acestui cenaclu?

Îmi amintesc că am vorbit despre Cenaclul Camera pe larg cu alte ocazii, nu numai eu, ci și Florin Partene și Dan Coman. Nu vreau să repet ce am mai spus, așa că am să încerc să sintetizez, pe urmele lui Florin Partene, care zice așa: eu veneam din sus, Marin era la intersecție și Dan venea din jos. Liderul spiritual al cenaclului era domnul profesor Ioan Costea. Ne adunam cam opt-nouă oameni și cutreieram satele din jurul Sîngeorzului. Camera era un cenaclu ambulant. Am ajuns și pe la Cluj, unde i-am întîlnit pe Ștefan Manasia și pe Rareș Moldovan. Cu toții eram de o naivitate exemplară. Purtam peste tot cu noi două antologii: a lui Mușina cu poezia optzecistă și *Antologia poeziei americane contemporane* tradusă de Mircea Ivănescu.

„Ce să faci cu posteritatea?!“

Romanul tău de debut a apărut mai întîi la o editură minusculă, a fost apoi reeditat la cea mai mare, care ți-a publicat și a doua carte, al cărei prim tiraj pare să se fi epuizat, de vreme ce nu prea mai e prin librării. Ai putea stîrni invidie...

Dacă e așa, trebuie să le mulțumesc Mădălinei Ghiu, de la Cartea Românească, și Claudiei Fitchoschi, al cărei supranume fără îndoială că e Polirom, Claudia Fitchoschi-Polirom, pentru că a vinde ține de marketing, nu de literatură. Și mai trebuie să le mulțumesc cititorilor, desigur, generozității lor. Cît despre invidie, ce să zic… Îmi amintesc ce scria Cesare Pavese în *Meseria de a trăi*: „Va veni o vreme cînd obișnuita noastră credință în poezie va stîrni invidie“. Asta spunea Pavese pe la 1940. Sper să stîrnesc mai degrabă încredere în scriitorii foarte tineri, adică să caute un drum și să nu renunțe la el după primele o sută de dezamăgiri, ci să-și vadă de acel drum. Iar cititorii din România să înțeleagă în sfîrșit că există și scriitori români care merită citiți și că literatura nu stă numai în traduceri.

Îți pasă de cititori?

Aș fi ipocrit dacă aș spune că nu-mi pasă, dar aș fi la fel de ipocrit dacă aș spune că mă gîndesc foarte mult la cititori. Nu mă gîndesc niciodată la cititori atunci cînd scriu, abia pe urmă, cînd cartea e în librării încep să mă preocupe reacțiile. Firește, unele reacții mă bucură, altele mă întristează, sufăr și mă bucur cu măsură, dar, fundamental, nu mă ajută cu nimic, vreau să zic

în actul scrisului. Credeți că îl ajută cu ceva pe Mircea Ivănescu faptul că i-am citit cărțile, că mă gîndesc la el, că îi doresc sănătate? Sau pe Angela Marinescu? Cărțile lor mă ajută pe mine, mă ajută enorm. Oricare dintre cărțile bune pe care le-am citit mi-a spus, fiecare în felul ei, că nu e bine cum trăiesc, că trebuie să fac ceva – pe scurt, m-a pus pe gînduri. Ce poți cere mai mult de la o carte?

Am avut norocul să am reacții mai mult pozitive decît negative la toate cărțile mele de pînă acum. Mă bucură mult reacțiile oamenilor care nu au de-a face direct cu industria literară, reacțiile de pe bloguri sau ale oamenilor care nici măcar nu au un blog, dar care mi-au citit cărțile și au simțit nevoia să spună cîte ceva despre ele. Reacțiile negative sînt obligatorii, nu cred într-o carte care stîrnește numai laude, înseamnă că e moartă, o carte trebuie să fie controversată – e o idee veche, dar actuală totodată.

Nu în ultimul rînd, m-au bucurat reacțiile scriitorilor foarte tineri, e destul de reconfortant să simți că ei se regăsesc cît de cît în ceea ce faci. Îmi vin în minte ultimele două texte scrise de Bogdan Coșa și Andrei Dosa pe boomlit.com la *Cartea tuturor intențiilor* și la *Apropierea.*

Apropo de Angela Marinescu, este, probabil, singurul scriitor care declară că îi pasă mai mult de ceea ce cred criticii decît cititorii. Tu cum te-ai obișnuit cu recenziile criticilor?

Da, cred că e așa, că îi pasă mai mult de critici decît de cititori. Dar mai cred și că Angela Marinescu a prins și o perioadă mult mai fastă pentru critica literară. Chiar în urmă cu 15-20 de ani, critica literară încă avea putere, conta în jocul literaturii. Cred că în zilele noastre statutul criticului literar e la fel de depreciat ca al scriitorului. Nu discutăm acum cauzele, deși una dintre ele ar putea fi conformismul criticilor, apatia lor, despre care tot Angela Marinescu ne vorbește în *Jurnal scris în a treia parte a zilei*. E drept că se referă explicit doar la criticii tineri.

Personal, am avut parte de tot felul de recenzii din partea criticilor. Cîteva m-au supărat pentru că erau scrise cu suficiență și impregnate de o ironie de doi bani. La *Cartea tuturor intențiilor,* ediția de la Cartea Românească, unii, în loc să spună clar de ce credeau ei că nu e o carte bine scrisă, s-au apucat să se lege de textul lui Mircea Cărtărescu de pe coperta a patra. Alții s-au legat de fotografia mea de pe carte, în fine, tot felul de mizerii (și bănuiesc că acesta e doar începutul). Știu foarte bine că mai am multe de învățat, sînt de-abia la a treia carte și niciodată nu am fost un tip precoce, simt că învăț lucrînd la fiecare carte, așa că accept o critică negativă făcută pe text, fără resentimente, normal că mă doare pentru cîteva ore, dar strîng din dinți, iau aminte și încerc să merg mai departe. Dar vreau să simt că acel om care îmi „rade" cartea a citit-o cu atenție, deschis și că nu a plecat de la începutul lecturii cu ideea de a mă *prinde.* Îmi cunosc limitele, dar asta mai înseamnă și că nu pot fi dus cu zăhărelul. Cam asta ar fi relația mea cu critica.

Crezi că scriitorii și criticii sînt două „specii" diferite?

Părem două specii destul de diferite, totuși. Așa și trebuie. Simt că doi-trei critici buni pot fi mană cerească pentru literatura unei țări.

În România nu e mare lucru să fii scriitor în sine, dar cum e să fii scriitor într-un orășel de provincie, precum Sîngeorz? Te ajută, te

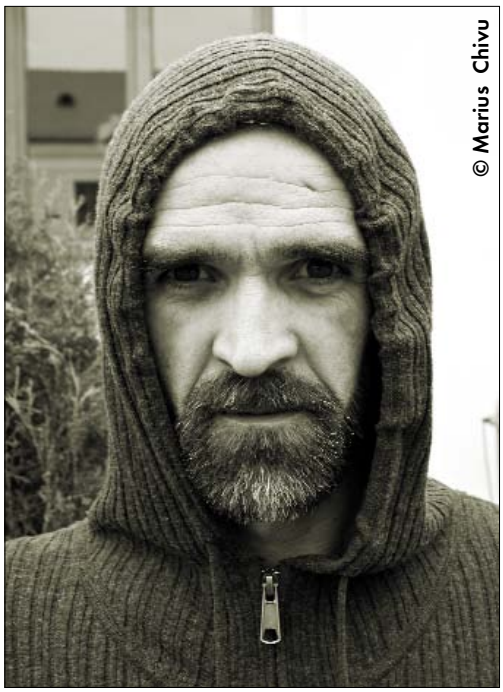
© Marius Chivu

inspiră, te frustrează?

Tocmai că a fi scriitor în sine e mare lucru, indiferent în ce țară trăiești. E copleșitor oriunde te-ai afla. Chiar nu știu ce aș fi putut face cu viețișoara asta a mea dacă nu aș fi scris! Nu că ar trebui să facem neapărat ceva cu ea, dar orișicîtuși de puțin… Sîngeorz-Băi are într-adevăr un aer nefast de provincie. Noroc că pe lîngă locuitorii vizibili, eu mă întîlnesc foarte des cu cei invizibili. Și-apoi aici e prietenul meu Florin Partene, ne ținem din scurt, nu cumva să uităm ce avem de făcut.

Mă refeream la statut, la vizibilitate publică – cînd ziceam că nu înseamnă mare lucru la noi meseria de scriitor...

E drept că statutul scriitorului în România e nul. Decît să spui că ești poet, e preferabil să-ți înghiți limba. Românii cred că într-o lume în care contează marfa și banii nu mai e loc pentru literatură, că statutul de scriitor e perimat. Dar atunci de ce în Occident, unde regulile pieței sînt mult mai drastice, statutul scriitorului s-a păstrat? Chiar credeți că englezii de fraieri se duc la lecturi publice, unde trebuie să-și plătească scump intrarea? Nu vreau să spun că scriitorii ar trebui să aibă cine știe ce drepturi, să fie privilegiați, nu, în nici un caz, dar nici să fie bătuți de mineri sau îndepărtați din funcții pe criterii politice. Nu mi se pare corect ca un prozator de talia lui Radu Aldulescu, de exemplu, să viețuiască la limită. Credeți că îl încălzește pe el cu ceva faptul că lumea îl bate pe spate și îi zice vai ce scriitor mare-tare-bun ești? Apoi mai sînt și editorii care-și bat joc de scriitori, și tot așa. Noroc că literaturii nu-i pasă de vremelnicie.

„Literaturii nu-i pasă de vremelnicie“... Se scrie cu gîndul la posteritate? Îmi amintesc de niște fraze din Amos Oz care zicea că pentru a cuceri lumea trebuie mai întîi să-ți cucerești cartierul, iar pentru a fi citit și mîine, trebuie să scrii foarte bine despre azi...

Nu, nu, nici vorbă de posteritate. Ce să faci cu posteritatea? Sînt un om viu, nu-mi pot imagina carnea de pe mine transformată în piatră de la brîu în sus. Nu am nici un fel de apetență pentru ce se va întîmpla după moartea mea. Spunînd că literaturii nu-i pasă de vremelnicie, am vrut să zic doar că literatura merge oricum înainte, indiferentă la statutul scriitorului, iar scriitorul, care se plînge că nu poate scrie decît în anumite condiții, nu face corp comun cu literatura și va fi extirpat fără rezerve.

Nu știu dacă e așa cum spune Amos Oz, dar mă bucur că l-ai pomenit, e exemplul meu preferat, alături de Philip Roth, de scriitor care are cărți foarte bune și cărți foarte slabe. Îmi fac și eu curaj, ce să fac?!

© Marius Chivu

„Ce să scrii cînd ești fericit?!“

Ai fost între 2002-2007 în Spania și ai locuit într-o rulotă, experiență care se regăsește ficționalizată în Apropierea, *roman plin de personaje inspirate de prietenii tăi. Cît contează biografia în cărțile tale de ficțiune?*

Contează ca punct de plecare, apoi mă gîndesc ce ar fi fost dacă… așa începe nebunia. Și încă: biografismul înseamnă trecut, iar trecutul e ficțiune, chiar dacă o ficțiune mai austeră. Cred că în prima mea carte, *Zborul femeii pe deasupra bărbatului,* spuneam că imaginația nu e altceva decît memoria în extaz. De ce nu ar fi și ficțiunea un extaz al biografismului?

Gide spunea că „orice tînăr scriitor care se poate abține de la scris ar trebui s-o facă fără

ezitare", în ideea că, în general, nu e nimic interesant de povestit din viața unui tînăr... Crezi că imaginația și instinctul pot compensa lipsa experienței de viață?

Cred că orice scriitor, nu numai unul tînăr, care se poate abține de la scris ar trebui să o facă, la ce bun să-i persecutăm la nesfîrșit pe editori, pe critici și (în multe cazuri) pe sponsori?! Apoi, istoria literară îl cam contrazice pe Gide, nu sînt puțini scriitorii care au dat la tinerețe măsura valorii lor. Îmi place că ai spus „și instinctul", nu numai „imaginația". Pentru că instinctul trebuie să-l ai oricîtă experiență de viață ai acumula. Și oricum nu cred că literatura se face (numai) pe baza experienței de viață.

Ți-a fost lăudat și ți s-a reproșat în principal același lucru: cantitatea de poezie din proză. Cît de important crezi că este echilibrul în literatură? Crezi că literatura este și o formă de exces?

Merg pe dezechilibru și exces. Măcar cînd scriu să mă simt bine! Cumințenia e bună pentru saloane, dar în budoar și în literatură e nevoie de exces, de riscuri. Echilibrul trebuie să fie viu, adică în mișcare, în așa fel încît abia la finalul cărții să-l descoperi, pentru că abia atunci ai o privire de ansamblu a tot ceea ce s-a pus în balanță. Iar despre faptul că sînt lăudat/hulit pentru cantitatea de poezie din proză, ce să zic… așa o fi. Îmi plac la nebunie tocmai romanele care conțin poezie, atmosferă poetică, *Cvartetul din Alexandria* a lui Durrell, de exemplu, sau *Pale Fire* a lui Nabokov. Cînd spun atmosferă poetică nu mă refer la romantisme de duzină, ci la capacitatea autorului de a scrie într-o manieră justă și simplă, de a găsi alăturarea adecvată a cuvintelor pe care le folosește. Un stil bine strunit și precis e un stil poetic. E axa ce trece prin centrul de greutate și dă așa-numitul echilibru indiferent (ca să ne amintim nu de un fizician, ci de Iustin Panța).

Mă bucură această preocupare a ta pentru „alăturarea adecvată a cuvintelor". Am impresia că limbajul și stilul nu-i mai preocupă atîta pe scriitori. A scrie simplu, curat și corect pare suficient. Tu ce probleme de stil îți pui cînd te apuci să scrii?

Chiar nu-mi pun nici o problemă de stil cînd

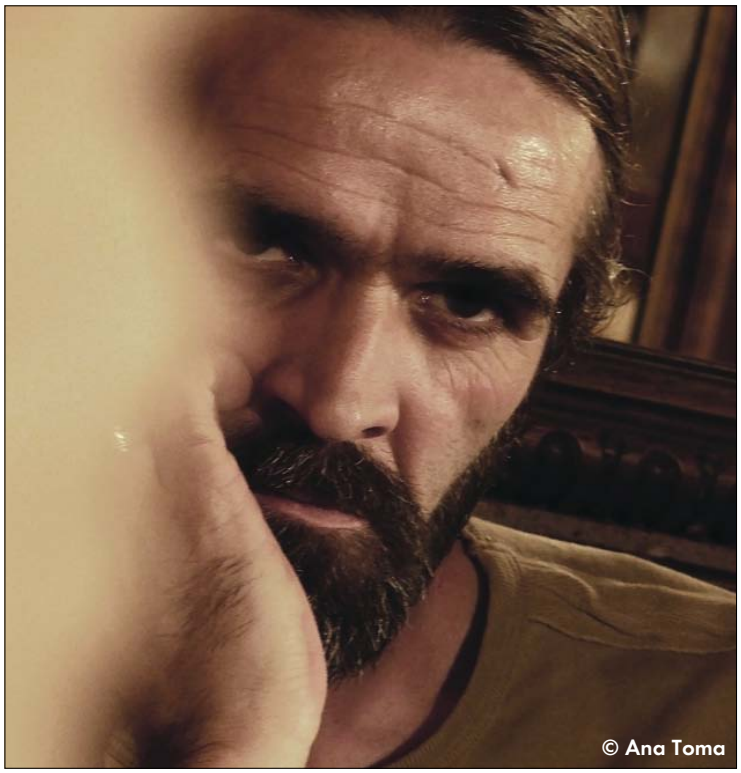
© Ana Toma

mă apuc de scris. Încep și, dacă merge, merge, dacă nu, reiau iar și iar. Pînă cînd apele se limpezesc și apare stilul și vocea clară a celui care spune povestea (întotdeauna e unul singur, de fapt, sau una singură, o singură voce). Întotdeauna știu cum nu vreau să scriu, cum nu trebuie să sune ceea ce scriu. Păcat că limbajul și stilul nu-i mai preocupă pe scriitori, sau nu-i mai preocupă nu știu cît de mult. Limbajul și stilul fac totul, sau fac diferența. În rest, poveștile sînt aceleași de cînd lumea – povești despre iubire, moarte, trădare, destin.

Ai descoperit literatura spaniolă înainte de a ajunge în Spania, apoi ai și tradus din această limbă; e ceva spaniol în literatura ta?

E drept că în cărțile mele apar cîteva cuvinte în limba spaniolă, apoi cîteva peisaje din Andalucia și din Asturias, cîteva întîmplări, și mai e Rafael Ayuso Escobar. Apoi cîțiva autori care m-au marcat – Roberto Bolaño, Julio Cortazar. Poate că are relevanță totuși să spun că îmi plac puțini scriitori spanioli, pe lîngă cei doi amintiți ar mai fi vreo patru-cinci poeți și doi-trei prozatori, pe cînd din literatura americană, de exemplu, îmi

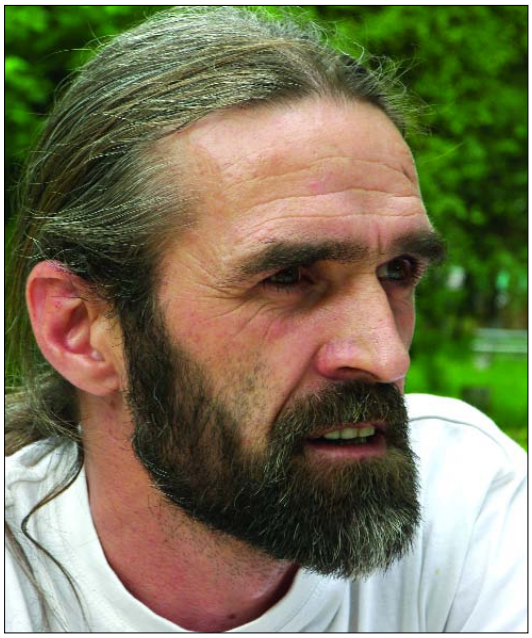
© Marius Chivu

plac mult mai mulți, sau din cea engleză. Roberto Bolaño și Julio Cortázar nu au de-a face cu realismul magic, și sper că nici cărțile mele.

Spuneam în recenzia la Apropierea *că proza ta are ceva din lentoarea și senzualitatea stilului cu care povestesc întîlnirile dintre oameni un Almodóvar sau un Wong Kar Wai. Te inspiră în vreun fel filmele, atunci cînd scrii?*

Îți mulțumesc, ai fost foarte generos în acea cronică. Despre Wong Kar Wai și *Apropierea* a mai zis cineva, *cinesseur,* habar n-am cine e, ține un blog. Mărturisesc că Wong Kar Wai e unul dintre regizorii pe care îi prefer, creează acea atmosferă la limita visului extrem de fin, unde tot timpul ceva rămîne suspendat, ceva nu se spune și nu se întîmplă pînă la capăt. Probabil că mă inspiră, din moment ce sînt fascinat de-a dreptul de cîteva filme – cum ar fi *Gerry* sau *Leolo* –, în fine, nu vreau să transform interviul într-o anexă la imdb.com. Însă știu sigur că mult mai mult mă inspiră cărțile.

„Cărțile se fac din cărți" sau „viața mea e un roman" – ce preferi?

Cărțile se fac din cărți. N-am nici cea mai mică îndoială. Viața ca un roman nu contează, dacă nu știi cum să o scrii. Cărțile m-au învățat să scriu (atît cît m-au învățat, ca să strecurăm o șmecherie borgesiană) pentru că mereu am tratat cărțile cu atenție maximă.

Spuneai într-un interviu din Dilema veche *că „scrisul e autodistructiv, se anulează pe sine și îți anulează și viața personală, ba mai mult, îi vampirizează și pe cei din jurul tău". Credeam că ăsta e un mare clișeu despre scris.*

Da, e un mare clișeu, ai dreptate, dar clișeele sînt ca și proverbele: se potrivesc la fix dacă sînt spuse la momentul oportun.

Spuneai undeva și că „în viața și cariera unui scriitor exercițiile de umilință sînt obligatorii". Ale tale care au fost?

Cele mai cumplite momente de umilință le-am trăit scriind *Cartea tuturor intențiilor...*

Te întreb asta pentru că, la rîndul meu, am fost întrebat de cineva, care voia să scrie o carte, ce sacrificii trebuie să facă pentru ca romanul să iasă bun și să aibă succes. Crezi că, în mod cu totul pervers și, firește, necuantificabil, puterea scrisului vine din privațiuni, umilințe și frustrări? Nu se poate scrie și la fericire?

Nu trebuie să faci alte sacrificii în afară de a-l scrie bine. „Ajunge zilei răutatea ei", ni se spune în *Biblie*. Nevoia de a-l scrie îți va da suficiente privațiuni încît să nu mai fie nevoie și de altele, *exterioare*. De aceea nu se poate scrie la fericire. Ce să scrii cînd ești fericit?! Mi se pare monstruos să fii fericit și să încerci să scrii. Nu e destul că avem atît de puține momente fericite și, și atunci, să ne gîndim la scris? Mi se pare insuportabil, scîrbos de-a dreptul.

Asta pentru că, poate, vezi scrisul ca pe o caznă sau ca pe o necesitate a sufletului apăsat, dar crezi tu că toți scriitorii lumii sînt o armată de oameni nefericiți?! De ce n-ar fi scrisul o bucurie crescută dintr-o bucurie mai adîncă?

N-am cunoscut în viața mea un scriitor fericit! N-am citit nici o carte scrisă de un scriitor fericit. Asta nu înseamnă că văd scrisul ca pe o caznă. Văd scrisul ca pe o soluție. Și apoi, nici nu prea înțeleg ce e cu această obsesie pentru fericire. Nu cred să fi gîndit vreodată „ce păcat că nu sînt fericit" ori „cît aș vrea să fiu fericit"!

Te vei întoarce la poezie? Alta decît cea din proza ta...

Mereu îmi doresc să scriu poezie. Asta ca să le mai dau puțină apă la moară celor care afirmă că e prea multă poezie în proza mea. Mereu am știut că poezia e mult superioară prozei, poezia e cea mai precisă, cea mai exactă manieră de a face literatură. Și cea mai dificilă, bineînțeles. Așa că nu e de mirare că avem destui prozatori buni, dar foarte puțini poeți cu adevărat remarcabili. Sper să scot în primăvară o carte de poeme, dacă cineva va vrea să o editeze, dacă nu, asta e, să mai stea în sertar cum stă de mai bine de doi ani.

Aici te contrazic, cred că, în general, numărul poeților români de valoare europeană e mai mare decît al prozatorilor... Dar e interesant că faci diferențe valorice între genuri. Te-aș întreba, totuși, ce-are a face, sau la ce se raportează exactitatea și precizia în literatură?

S-ar putea să ai dreptate, am citit recent două romane românești foarte bune și cred că asta m-a făcut să mă pripesc. Recunosc că nu am stat să cuantific. Doamne, dă să fie cum spui!

Exactitatea, precizia cred că sînt coordonatele instinctului de care pomeneai mai sus. Să știi ce să utilizezi din ceea ce îți vine în cap și să reușești cu minimum de instrumente să exprimi maximum posibil. Să nu bați apa în piuă. Să nu faci pe deșteptul, dar să faci pe nebunul.

Iau ca standard perioada interbelică, atunci cînd Bacovia, Barbu, Blaga, Arghezi erau, în context european, perfect originali. În proză lucrurile nu stăteau chiar atît de bine. Și Camil, și Hortensia, și Holban datorau destul de mult... Mai puțin Blecher. La fel și acum: Ion Mureșan, M. Ivănescu, Angela Marinescu – dintr-un foc trei poeți absolut formidabili, cum realmente nu cred că există azi în lume. Cînd e vorba de proză, ne gîndim ceva mai mult.

Cei trei poeți contemporani pe care i-ai pomenit sînt într-adevăr extraordinari. Toți trei sînt excentrici, adică ex-centrici, își creează propriile orbite și, pentru a face așa ceva, trebuie un efort atît de uriaș, o muncă atît de susținută încît mă cuprind amețeala și o gravă suspiciune în privința textelor mele. Sînt silit să recunosc că nu avem trei prozatori de talia celor trei poeți. M-ai prins cu unicitatea lor. Dar nu trebuie să ne întristăm, ci să fim mai atenți la scris și să ne bucurăm de cei trei.

„Trupul duce greul, nu-i așa?!“

Asculți și muzica religioasă și austeră a lui Arvo Pärt, dar și rock-ul progresiv, exuberant și eclectic. Spune asta ceva despre contrariile din tine?

Amîndouă le ascult cînd mă doare carnea de pe mine. Trupul duce greul, nu-i așa? Iar noi vrem cu tot dinadinsul să contrazicem trupul, care ține neapărat să contrazică sufletul, și tot așa, din clișeu în clișeu. Contrariile din mine sînt averea mea, e tot ce am. Cu ele merg înainte.

Tu, pasionat de poezie și de literatura spaniolă, cum e posibil, totuși, să fii fan al Manchester United?

Dar te rog frumos!... Sînt fan înrăit. Am învățat foarte multe de la Alex Ferguson. E antrenor la Manchester United din 1986, deci de 24 de ani și are cîștigate 18 trofee. E fabulos cum se reinventează, cum ține pasul. Alex Ferguson în literatura română e Angela Marinescu.

Ai vreun supererou favorit?

Toți supereroii mei sînt antieroi. E trist, dar adevărat. A, nu, nu chiar. Mi-am amintit. Stanley Ipkiss din *The Mask*. Am totuși un supererou, acum mă simt mult mai bine.

Lucrezi la Muzeul de Artă Comparată de la Sîngeorz-Băi și, pentru că acum cîtăva vreme am avut o anchetă în care îi întrebam pe scriitori în ce tablou le-ar plăcea să trăiască, te întreb și pe tine.

Muzeul de Artă Comparată are cîteva tablouri în care mi-ar plăcea să trăiesc, dar n-am să aleg de acolo pentru că e destul de aiurea să locuiești unde muncești.

Mi-ar plăcea să locuiesc în tabloul *Paisaje de Ciudad de México una hora antes del amanecer*. Nu am nici o explicație pentru această preferință. Poate ușoara dezolare care vine, dinspre cei cîțiva copaci, odată cu aerul ce pare deja fierbinte.

■

interviu realizat de Marius Chivu

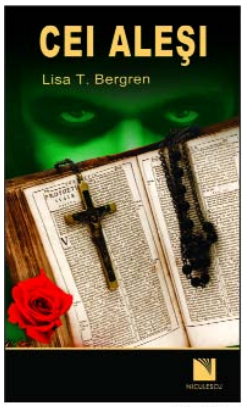

29,98 lei
traducere din limba engleză de Otilia Tudor
Colecția „Cartea de recitire"
www.niculescu.ro

PROFIL

Cu haz despre sex

Tobias Elsäßer
cîntăreț, scriitor, textier

În Germania cărțile pentru copii reprezintă un segment important al pieței de carte. Din cele 180.000 de titluri noi care apar anual, în jur de 7000 sînt destinate copiilor și tinerilor. Peste 80% dintre acestea sînt scrise de autori germani – semn că editurile mizează în primul rînd pe creatorii locali. Mereu în căutare de noi cititori, editorii inventează genuri, dezvoltă serii de romane, își clasifică aparițiile pe categorii de vîrstă și mai ales cultivă autori. În cazul literaturii pentru adulți, reputația – dacă e atinsă – e greu de menținut, pentru că fiecare nouă generație se atașează de alte valori; ceea ce place azi n-o să mai placă și mîine. „Transferul" reputației se face în segmentul extrem de riscant al literaturii pentru tineri-adulți. Tobias Elsäßer e un artist multifuncțional și a descoperit cum se cuceresc cititorii dintre-două-vîrste.

În 2004, cînd i-a apărut romanul parțial autobiografic *Die Boygroup,* Tobias Elsäßer era solist într-o trupă muzicală, iar cartea descrie primii săi pași la Sony Music și lupta pentru a intra în topurile muzicale. „Această privire aruncată în culisele scenei muzicale și prelucrarea literară a acestor experiențe mi-au arătat cît de interesantă e literatura." Nu își propusese să devină scriitor, dar aventurile sale și ale colegilor de trupă îi păreau suficient de romanești pentru a stîrni interesul cititorilor tinerilor sau măcar al fanilor – nu prea numeroși – ai trupei. Cartea a apărut într-o serie dedicată literaturii pentru tineret și s-a bucurat de un succes relativ: erau anii de glorie ai populului, trupele de băieți blonzi și zîmbitori erau pe val. Asta l-a determinat să conceapă și o a doua carte pentru tineri, pornind de la aventurile unui erou adolescent: *Ab ins Paradies (Spre Paradis).* Abia cel de-al treilea roman, intitulat *Vielleicht Amerika (Poate America),* i-a adus adevăratul succes de public.

Între timp, muzica a trecut pe planul doi: literatura i se pare acum mult mai atractivă. Goldstaub – adică „praf de aur" – e numele formației în care mai evoluează din cînd în cînd. Iar muzica a fost mereu o mină de aur pentru romanele sale. Inspirația funcționează adesea și în sens invers: personajele sale și poveștile lor îl inspiră atunci cînd compune piese muzicale noi. Acum însă preferă statutul de artist independent și nu mai caută neapărat succesul la public. „Nu mai sînt interesat de o carieră profesionistă în muzică, de un contract cu o casă

de discuri. Pentru că banii joacă un rol prea important și atunci, ca artist, ești presat să faci compromisuri.“

Constrîngeri, prejudecăți, tabuuri

Literatura e un spațiu mult mai liber pentru artist. Însă și aici apar constrîngeri. Și prejudecăți. Și tabuuri. Cel mai recent roman al său, *Abspringen,* vorbește despre primele experiențe sexuale ale unui adolescent. Presa literară a reproșat editurii (dar și autorului) că romanul a apărut într-o serie destinată tinerilor, deși cartea ar putea trece ușor drept literatură pentru adulți. Este tema „sex“ potrivită pentru adolescenți? „Lumea în care se învîrt tinerii de azi e puternic sexualizată, între altele și datorită Internetului. «Prima dată» e acum mult mai devreme decît era acum 20-30 de ani. Tocmai de aceea cred că tema e foarte importantă, mai ales pentru tineri. Romanul ar trebui să fie o oglindă a timpului în care se joacă acțiunea.“

Scene de sex, descrieri, replici explicite și angoase de tot felul – cartea abundă de scene hard povestite cu distanță ironică. Care e pînă la urmă diferența între literatură de calitate și pornografie? E în ochiul celui care privește – sau, mai bine zis, care citește. La fel ca în cazul fotografiei sau al artelor vizuale, și literatura se joacă pe muchie de cuțit. Ca scriitor trebuie deopotrivă să-ți asumi riscuri și responsabilități. De altfel, pentru Tobias Elsäßer, „există doar cărți bune și cărți proaste“ – acesta e singurul criteriu după care judecă literatura.

Apropo de responsabilități: foarte adesea, atunci cînd este invitat la întîlniri cu cititorii în licee, lecturile propriu-zise sînt urmate de discuții cu elevii. Despre sex – evident –, dar și despre literatură. Nu a descoperit pînă acum mari mirări cu privire la prima temă, ci mai degrabă la a doua: cititorii mai neexperimentați nu reușesc să facă deosebirea între realitate și ficțiune, între lumea adevărată și lumea inventată de autor în carte. „*Ich bin nicht Paul*“, repetă de fiecare dată Elsäßer. A nu se confunda autorul cu personajul! Pînă la urmă, buna receptare a cărții depinde foarte mult de maturitatea cititorilor, de spiritul critic, de

capacitatea de discernămînt (literar). Iar asta e misiunea profesorilor de literatură, dar și a autorilor, care se simt aproape obligați să ia parte la discuții cu cititorii lor. Într-adevăr, în Germania scriitorii nu numai că „se expun“, regulat, tirului de întrebări în cadrul lecturilor publice (aici există, bineînțeles, și un motiv comercial, pentru că fiecare nouă întîlnire atrage vînzări), dar le și caută, tocmai pentru a-și educa publicul, pentru a vedea care îi sînt așteptările.

Există și teme-tabu sau măcar nepotrivite pentru cărțile destinate adolescenților? „Nu. De vreme ce un tînăr de 14 ani oricum e expus, prin intermediul mass-media și al Internetului, cu toate cele, de ce ar trebui să cenzurăm tocmai literatura? E, pînă la urmă, decizia celui care cumpără cartea. Nu cred în cenzură și nici în literatura pedagogică.“

Rețete pentru cățărat pe munți

De regulă, cînd începe să scrie un nou roman, nu are un plan bine definit. Cel mai important e să găsească figuri interesante care să-i populeze cartea. De îndată ce aceste figuri prind viață, apare și povestea. „Fiecare carte e un munte pe care trebuie să te cațeri. Din păcate, cu fiecare nouă carte munții par tot mai înalți“, spune autorul. Care e obligat să le repete mereu tinerilor săi cititori că nu există rețete pentru scrierea unei cărți. Sistemul educativ din Germania îi învață pe elevi să fie bine organizați și să rezolve competent și rapid probleme foarte specifice. Adesea li se oferă rețete pe care trebuie să le reproducă în anumite situații concrete. Din păcate, aceste metode îi dezobișnuiesc să fie creativi, să aibă propriile idei. Pentru că e mult mai simplu să ai mereu reguli la îndemînă, să găsești cîte un manual de utilizare pentru orice. Cînd este chemat să modereze ateliere de creație pentru elevi, este șocat de solicitările „discipolilor“, care îi cer în primul rînd reguli și rețete. „Eu încerc mereu să le arăt calea de mijloc – adică modalități de a fi creativi astfel încît să poată pleca acasă cu o poveste încheiată.“ Cu cît elevii sînt mai tineri, cu atît marșează mai ușor.

Matei Martin

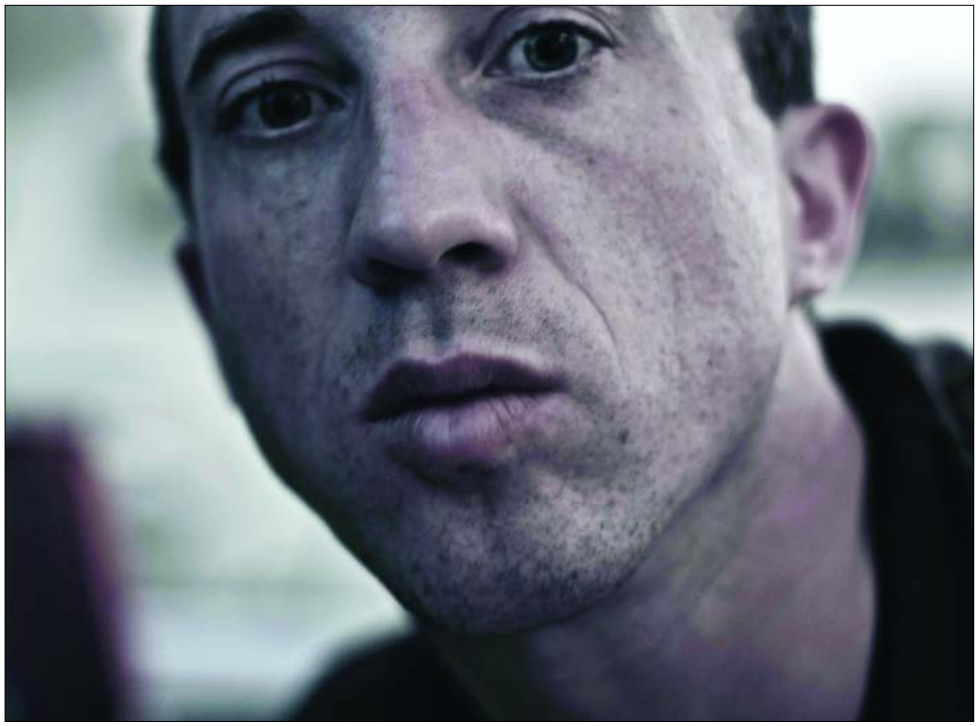

VESTA ANTIGLONȚ

Daniela Zeca

Pîine cu miere și suspans

Într-o rubrică destinată iubitorilor de thriller-e, policier-uri și noir-uri, probabil nu e nici timpul, nici locul pentru mărturisiri. Și cu toate astea, vă spun: îmi place să-i observ pe studenții mei – băieți și fete cu talent de jurnaliști, însă, uneori, cu dezamăgitoare aspirații de „vedete“ din formate mai mult decît tabloidizate (ca să nu dăm neapărat titluri!).

În orice caz, o curiozitate declarată a mea e aceea de a-l studia în fiecare toamnă, la începutul școlii, pe șeful de an, mai exact pe bobocul care a trecut admiterea cu media cea mai mare. Anul acesta, l-am ghicit de departe: un tînăr foarte frendly, care stătea în fața unui computer din laboratorul de televiziune și cu o mînă alerga pe taste, în timp ce cu cealaltă ținea o felie mare de pîine cu miere. În foarte scurt timp, a apărut și o colegă, iar el a întrebat-o, fără să se oprească nici din mestecat, nici din căutare: „Nu vrei? E pîine cu suspans“.

Replica mi-a plăcut, așa că m-am dus mai aproape și am încercat să mă uit la ce se uita el pe ecran: era un blog al lui Jack Whyte, autor renumit de romane polițiste și thriller-e cu tentă istorică – în fapt, cea mai bună carte de vizită pentru proaspătul aspirant la gloria presei. Fiindcă, așa cum știți, literatura polițistă bine scrisă nu e pentru obtuzi, pentru timizi ori pentru mințile lipsite de imaginație. Așa că proaspătul student avea să afle ceea ce eu știam cu ceva vreme în urmă din traducerile Editurii Nemira, care a publicat, începînd din 2006, toate volumele trilogiei *Ordinul Templierilor*: *Cavalerii în alb și negru, Codul onoarei* și *Ordine și haos.*

Dar cele mai multe vești despre Jack Whyte le-am regăsit, în versiune românească, în revista *suspans.ro,* un veritabil ghid în print și online al celor mai bune producții europene și americane de gen. Primul număr al publicației a apărut în luna mai a acestui an și umple o lacună resimțită de mult pe piața autohtonă a cărților cu gangsteri și detectivi. În condițiile în care România nu are nici acum un dicționar actualizat al paraliteraturii și cînd nici nu se scriu în mod curent recenzii consacrate acestui tip de romane, o publicație de profil e bine-venită, cu atît mai mult cu cît e scrisă cu umor și în deplină cunoștință de cauză.

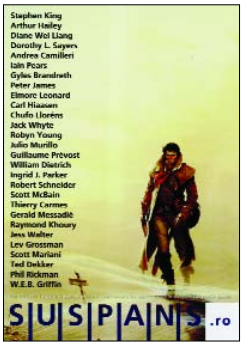

Altfel spus, numai *suspans.ro* mi-a adus repede la îndemînă date pe care, în urmă cu ani, le-am cumulat din surse diverse, acordîndu-mi în plus o clasificare tematică a celor mai recente cărți de succes și avanpremiere ale celor mai importante policier-uri. De aici veți cunoaște, așadar, originea scoțiană a lui Jack Whyte, ca și amănuntele mai picante ale biografiei lui, postate lîngă o fotografie de senior al romanelor sîngeroase și pline de mister.

A făcut un pariu cu sine, ca vîrsta de treizeci de ani să-l prindă în Canada, unde a emigrat – și a rămas acolo vreme de două decenii. După ce i s-a acrit de predat engleza, a abandonat catedra pentru romanele care îți dau fiori, așa că în 1992 s-a făcut cunoscut cu bestseller-ul *The Skystone,* iar ecoul lui i-a dat curaj să-și încerce și talentele de cîntăreț și actor.

Ca să mă întorc la studentul meu, exact asta îi spunea prietenei lui, pe cînd mesteca din felia de pîine cu miere, încercînd să mențină pînă la capăt suspansul: „E cel mai mare *one man show* pe care l-am văzut în ultimii ani!“.

Vorbea, se pare, despre un remake al spectacolului despre Robert Burns, pe care Whyte l-a regizat el însuși, dar și acest amănunt îl știu de pe *suspans.ro!*

AVENTURA VIEȚII MELE

Filip Florian

Norocul

Povestiri pe o temă dată

Le-am propus mai multor prozatori să scrie, special pentru revista noastră, o povestire pe tema „Aventura vieții mele". Vom publica în fiecare număr cîte una. Începem cu Filip Florian. Vor urma (nu în această ordine, ci pe măsură ce vom primi textele la redacție) Ștefan Agopian, Adriana Babeți, Adriana Bittel, Mircea Cărtărescu, Radu Cosașu, Florin Lăzărescu, Dan Lungu, Radu Paraschivescu, Dora Pavel, Răzvan Petrescu, Cristian Teodorescu, Florin Toma, Lucian Dan Teodorovici și alții.

Mai întîi, după Anul Nou, norocul a picat din cer. Cu adevărat. Trei zile a nins în neștire, pînă cînd strada și gardurile au dispărut, mașinile au ajuns un fel de balene albe, adormite, iar casele au fost îngropate pe jumătate. Niciodată n-am săpat un tunel mai lung ca atunci, în toiul viscolului. Am început pe la prînz, grăbit, cam la douăzeci de minute după ce mama, înfofolită ca la pol, îmi arătase lopata de lîngă ușă și mă pusese să fac drum către magazie. Poate pleca la castel, poate la una din femeile alea sclifosite pe care le durea capul, s-a îndepărtat încet, fulgii îi năpădeau paltonul, se tot uita în spate și încerca să deslușească dacă muncesc, era mică, tare mică, mergea legănat, ca un pinguin pe banchiza întinsă, apoi nu s-a mai zărit. Oricum, n-am renunțat la lopată imediat, cînd mama s-a pierdut printre nămeți, ci abia cînd am aranjat lucrurile cu fata din casa de alături. Purta o pufoaică roșie, își ținea obrajii între palme și coatele rezemate de balustrada balconului, m-a strigat fără nume, băiatu', băiatu', și m-a întrebat de ce sînt așa de fraier și nu mă apuc de un tunel. Recunosc că am tăcut, am slăbit nodul fularului, n-am atacat-o cu bulgări de teamă să nu sparg iarăși vreun geam, am fost gata să trîntesc o măgărie și, deodată, înainte să deschid gura, chiar înainte, mi s-a părut că șuvițele care-i ieșeau de sub căciulă semănau cu smocurile ondulate din blana lui Zuri. O văzusem des în ultima săptămînă, în vacanță, de cînd stătea în gazdă la Bugiulescu, însă nu se mai întîmplase să fie singură și nici n-o privisem atent. Înăltuță, cu nas puțin cîrn, îmi vorbea de sus, doar locuia la mansardă, unde vîntul stîrnea atîtea vîrtejuri pe acoperiș. Mi-a propus să construim tunelul împreună, unul dintr-o parte, unul din cealaltă, fiecare cu bucata lui, fără sfaturi, fără ajutor, fără pauze, am răspuns că nu sînt cîrtiță sau rîmă, că nu sînt șopîrlă, a rîs și a spus că e obligatoriu să nu scoatem nici un cuvînt pînă nu ne întîlnim la mijloc, să fim muți, m-am sprijinit în coada lopeții, am încercat să iau o figură rea, s-o sperii, ea n-a mai rîs, nu s-a speriat, s-a răsucit înspre cameră și-a zis: și eu care vroiam să-ți dau ceva nemaipomenit... Cît de încins eram, am simțit broboane reci pe frunte, am rugat-o să coboare, îmi auzeam vocea și nu-mi venea să cred ce aud, îi ceream să nu se supere, să hotărască ea de unde trebuie să pornim, iar, cînd a apărut pe trepte, cu un făraș de tablă, frigul și căldura s-au domolit. Și-a ales un loc adăpostit, m-a dirijat cinci, șase metri mai la vale, lîngă un corcoduș, și, chiar dacă pufoaica ei roșie și treningul meu gri nu aduceau cu uniformele de camuflaj, mi-am amintit o scenă dintr-un film, cu doi soldați parașutați în iarna norvegiană, care se înțelegeau prin semne, pregătind explozia unui pod. Am fugit în bucătărie, am căutat mistria ruginită cu care scoteam cenușa din sobe, m-am întors cu ea ridicată deasupra capului, ca o armă, m-am lăsat pe vine și am trasat un semicerc alungit, am izbit de cîteva ori în interiorul lui, în crusta înghețată, am rupt calupuri mari, cît mai mari, și le-am aruncat unde s-a nimerit. După ce intrarea s-a conturat limpede, am lovit mai departe, am trecut la straturi noi, zăpada nu era pufoasă sau afînată, ci tasată bine, am reușit o vreme să-mi păstrez poziția și gesturile neschimbate, dar curînd a fost nevoie să mă așez în genunchi, fiindcă adîncitura luase

AVENTURA VIEȚII MELE

forma unui bîrlog și nu-mi îngăduia să lucrez altfel. Încet, încet, cum eram atent să nu se surpe tavanul boltit, mai scund de-un metru, gaura m-a înghițit cu totul, lumina a pălit, o liniște ciudată îmi țiuia în urechi, parcă nici nu era liniște, mă gîndeam la darul fetei, putea fi un ursuleț de pluș, un breloc, o napolitană, un balon, o revistă, orice. M-am gîndit și la mama, la grija ei să fie curățat drumul către șopronul cu lemne și la felul în care mă cercetase prin ninsoare, m-am ferit de presupuneri, nu-mi păsa ce va fi cînd se va întoarce acasă, tăiam întruna felii de zăpadă, le trăgeam pe lîngă corp, pe laterale, le împingeam cu tălpile, iar, cînd se strîngea o grămadă serioasă în urma mea, o căram afară, ca să nu mă zidesc de unul singur acolo. La un moment dat, am nimerit peste ceva tare, am bănuit că e un bolovan, n-am izbutit să-l clintesc, am scobit în jur și i-am dezvelit o muchie rotunjită, ca la pietrele de rîu, s-a urnit greu și, cu chiu, cu vai, a ieșit. Era un os, ditamai osul, un ciolan care supraviețuise de prin fierturi. Întins pe burtă, cu mănușile mustind de apă, am fost sigur că îl ascunsese Zuri, la Crăciun, cînd mîncase pe săturate și nu-i mai ardea să roadă nimic. Cît m-am oprit, am descoperit, însă, că nu numai mănușile erau ude fleașcă, ci eu tot, de parcă aș fi stat în ploaie sau la baia de aburi, indiferent la ceasuri și la timp. Transpirasem ca un cal de povară, hainele se boțiseră și atîrnau cîteva kilograme, în bocanci se întinsese o clipoceală călduță și, pe deasupra, îmi era imposibil să ghicesc dacă trecuse un sfert de oră sau de zece ori mai mult. Am știut care e gustul oboselii după moleșeala din brațe și din pulpe, nu era încă un gust amar, așa că am continuat mișcările mecanice, de mașinărie care se poticnește, tremură, dar nu-și pierde suflul deloc. Galeria depășise deja patru metri, eram curios cît măsura în partea fetei și cît ne mai desparte, trăgeam cu urechea la orice zgomot, îmi tot venea în minte chipul ei, prima imagine, cu ochii negri în calea fulgilor, cu sprîncenele un pic arcuite, cu bărbia în podul palmelor, ca un pui de mîță rebegit. Mi-am închipuit că, fără căciula de lînă, crosetată, buclele brunete i-ar fi cuprins umerii și curînd s-ar fi albit. Dintr-odată, cu un soi de teamă, am sperat că gîndurile îmi umblaseră anapoda, cînd cadoul, de fapt, n-avea să fie o insignă, un maimuțoi, o casetă cu muzică, o șapcă sau un titirez. Visam la ceva mai dulce, la o mîngîiere sau la un pupat, și mi s-a părut că, de aproape, de foarte aproape, se strecoară sunete vagi. Am abandonat mistria, am început să rîcîi cu degetele, nerăbdător, uneori încetam și ascultam cu toate simțurile, ca și cum mi-ar fi apărut timpane în pleoape, în nări și în pomeți. În clipa în care s-a prăbușit și ultima fișie de zăpadă, cînd tunelul s-a deschis de la un capăt la altul și bezna s-a risipit, am vrut să țip, fiindcă se terminase cu tăcerea, dar am rămas cu țipătul în gît. Din față, s-a năpustit Zuri, cîinele, care mă lingea ca nebunul și scheuna fericit. L-am gonit și, tîrîndu-mă pe coate, am socotit că săpasem cam șapte optimi. Fata era sus, în balcon, de unde mi-a trimis o bezea. Nici măcar nu și-a lipit degetele de buze. Doar s-a prefăcut.

Pe urmă, în ajunul Bobotezii, norocul s-a ivit din pămînt. S-a întîmplat seara, în pădure, deasupra captării de apă, cînd un brad uriaș a fost smuls din rădăcini. Geamătul copacului și izbitura m-au făcut să sar de pe podea, să ridic perdeaua și să mă uit în întuneric, dar n-am zărit nimic, deși ninsoarea se oprise demult și cerul era plin de stele. Nici la fereastră, cînd micșoram ochii și îi măream, încercînd să văd ca o bufniță, nici la gura sobei, cît am stat turcește și am copt cartofi în jar, și nici mai tîrziu, în pat, cînd încercam să adorm și să scap de sforăitul lui tata, nu mi-am imaginat că norocul ar putea țîșni din pămînt, brusc, ca să fie bun cu mine. Înaintea somnului, îmi erau clare puține lucruri: gerul cumplit de afară,

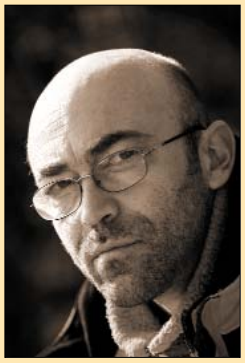

FILIP FLORIAN

Între 1990 și 1999, a fost jurnalist la revista Cuvîntul, *apoi corespondent al posturilor de radio Europa Liberă și Deutsche Welle. Primul său roman,* Degete mici *(2005), a fost recompensat cu Premiul pentru debut al revistei* România literară *și al Fundației Anonimul, cu Premiul de excelență pentru debut în literatură al Uniunii Naționale a Patronatului Român și cu Premiul pentru cel mai bun debut în proză al Uniunii Scriitorilor din România.* Degete mici *fost tradus în maghiară, la Editura Magvetö; Editura Subrkamp a achiziționat drepturile de tipărire a romanului în spațiul german, iar Harcourt Trade Publishing pentru restul lumii.*
Cărți publicate: Degete mici, *Polirom, 2005 (ediția a II-a, 2007),* Băiuțeii, *în colaborare cu Matei Florian, Polirom, 2006 (ediția a II-a, 2007),* Zilele regelui, *Polirom, 2009.*

AVENTURA VIEȚII MELE

șuieratul vîntului, fumul care se întorcea pe horn și se răspîndea în odaie, frigul nesuferit de sub plapumă și faptul că tata băuse serios si se culcase în bucătărie, dincolo de peretele din stînga mea. Abia dimineața am priceput și restul, pas cu pas, după ce am rupt un colț de pîine și am tăiat două felii de brînză. Eram singur acasă, ca mai totdeauna de cînd fratele meu fusese luat în armată, mușcam din pîine fără tragere de inimă, abia mă trezeam, mi-am turnat și o cană cu lapte, priveam norii care goneau peste vale, am dibuit o gaiță zburlită sub streașina vecinilor, apoi l-am descoperit pe Bugiulescu lîngă felinarul din stradă, cu capul gol, stivuind zăpada într-o movilă înaltă. Familia de la mansardă plecase, așa că, dacă tot n-o învățasem minte pe fata brunetă, ar fi fost ușor să-l țintesc pe el, chiar în pata roșcată de pe chelie. N-am aruncat, însă, nici cu bulgări, nici cu ouăle fierte pe care mama le lăsase într-o ulcică. Din o sută de motive. Am ațîțat focul, am deschis radioul și am dat peste știri, l-am închis iute, m-am apucat să caut puloverul cu flori de colț tricotate pe piept și, pînă să-l găsesc, cineva a ciocănit la ușă. Era Sandu, cu fesul în dungi îndesat peste urechi, cu o acadea cu băț alb, ca să pară că are în colțul gurii o țigară. N-a vrut să intre și, cît m-am îmbrăcat și mi-am pus bocancii, a pierdut vremea cu Zuri și cu Lola, cățeaua lui, care se înghesuiau la smotoceli. Gerul nu se înmuiase deloc, doar era Boboteaza, iar de aici i s-a năzărit, cred, după ce a supt acadeaua, să imite gesturile fumatului. Ţinea bățul între degete, îl ducea din cînd în cînd la buze, se prefăcea că trage adînc, scruma rar și sufla des, din aburii respirației. Alte idei n-a mai avut. Și, din păcate, nu aveam nici eu. Săniile nu alunecau fiindcă nu se bătuse pîrtie pe nicăieri, ca să jucăm capra sau leapșa ar fi trebuit să fim mai mulți, de construit cazemate și săpat tuneluri mă lecuisem, așa că a picat numai bine povestea cu copacul, de care mi-am amintit în timp ce întărîtam cîinii cu o mătură. Ne-am chinuit minute întregi să desțelenim poarta de sus, dinspre pădure, și am urcat la dreapta, afundați în zăpadă pînă la brîu. Mergeam primul, pentru că eu auzisem zgomotul care cutremurase întunericul, dar, sincer să fiu, nu prea știam încotro s-o apuc. Cum n-aș fi recunoscut nici picat cu ceară, înaintam leneș și tot inventam motive să mă opresc, ba să-mi scutur că-

AVENTURA VIEȚII MELE

ciula, ba să-mi leg șireturile, ba să-l strig pe Zuri și să-l cert. În jur se întindea iarna, atît, sufocînd tufe, arcuind crengi și tulpini firave, acoperind laolaltă buturugile, scorburile, stîncile, drumeagurile și peticele de mușchi, o iarnă tăcută, copleșitoare, din care lipseau însă semnele vreunui prăpăd. Cunoșteam orice palmă de loc, orice dîmb, eram pe domeniul meu de vînătoare, ca rege, pe insula secretă unde îmi ascundeam corabia și comorile de pirat, în jungla în care mi se supuneau toate sălbăticiunile, de la girafe și hiene, pînă la lei, tigri și elefanți, ori printre bateriile de tunuri, de unde, ca general, supravegheam trecătorile din munți și declanșam tiruri pustiitoare. Cu toate astea, în inima teritoriilor mele, nimic nu arăta ca de obicei, viscolul schimbase culorile, sunetele și relieful, prefăcuse o țară în altă țară. Iar dacă Sandu insista să cotim spre carieră, unde era plin de molizi uscați, năpădiți de licheni, eu m-am încăpățînat să-l conduc către bazinul de apă, susținînd că de acolo sosise vuietul și tot acolo urma să găsim și copacul prăbușit. Și, într-adevăr, înaintea clădirii mici, din cărămidă, am zărit amîndoi un brad gigantic, lungit, care mai doborîse un paltin mărișor și o mulțime de fagi tineri. De la coroana stufoasă și de la rădăcini, semăna cu un dinozaur rănit, avînd cîteva rînduri de aripi, sute de țepi pe spinare și coarne încurcate, răsucite, strînse de la zeci de cerbi și berbeci. Căzuse într-o zonă plată, îngustă, chiar de-a curmezișul potecii care venea de la cabana Gurguia, din Șaua Strîmbă. Cînd am ajuns lîngă el, nu era nimeni prin preajmă, așa că l-am cercetat în tihnă, bucată cu bucată, mai ales că Sandu zicea ceva de un cufăr vechi, cu bijuterii și bani de aur, despre care îi vorbise lui nea Rică, poștașul, beat pulbere la un parastas. Cum colierele și inelele nu străluceau printre crăci, cum conurile nu aduceau cu nestematele și cum aurul nu se prelingea pe scoarță ca rășina, am scormonit în groapa care se căscase la temelie, în pămîntul pietros și înghețat. Ne-au ajutat și cîinii, fără să aibă habar de ce scurmă, doar așa, ca să ne facă pe plac. Un timp, am uitat de ger și de restul, fiindcă mirajul diamantelor e mare, întrece un brad puternic și bătrîn. Or, bradul ăla, ca să-i fie cuprins trunchiul cu brațele, avea nevoie de patru pușți ca noi. Tot atunci, cînd ne prinsesem de mînă și ne străduiam să-i aflăm grosimea, convinși că averea tîlharilor e în altă parte, au răzbit din culme niște voci. Într-un cot al potecii, departe, a apărut un bărbat cu hanorac kaki, urmat de altul cu fîș neagru și de două femei bondoace, care mai mult se rostogoleau decît umblau. I-am privit pe panta abruptă, căzînd și ridicîndu-se, împotmolindu-se, dispărînd în cîte o văioagă sau după pîlcuri de arbuști, ieșind la lumină, coborînd nu în ritmul melcului, dar nici de Doamne-ajută. Cîinii parcă nu-i luau în seamă, Lola se tolănise la soare și abia respira, iar Zuri amușina la marginea unei rîpe, pus pe scotocit. După cum își ținea coada, am știut cît e de încordat și că va ataca negreșit. S-a răsucit brusc, cu pieptul bombat și cu urechile lăsate pe spate, a zvîcnit ca o săgeată, în alergare a făcut o vrajă și a trezit-o pe Lola la viață, au zburat împreună în sus, către bărbații și femeile care se regrupau ceva mai încolo, lătrau sec, înfundat, erau două năluci pe fond alb, două dîre de culoare, una maronie, cu tente gălbui, alta cenușie, ca iepele sure. Și săgeata, zborul, lătratul, nălucile și dîrele s-au potolit doar cînd eu și Sandu am fluierat scurt, cum se învață la școala de fluierat, s-au transformat în simple pete de culoare, tăcute și blînde. După ce am chemat cîinii și i-am prins de zgardă, oamenii și-au învins frica, au mestecat-o încet și au înghițit-o cu noduri, s-au apropiat în sfîrșit și au înțeles că poteca e blocată de un copac uriaș. Una din femei s-a așezat în genunchi, vlăguită, și a spus că nu se mai mișcă nici moartă, iar cealaltă, palidă, și ea cu nervii în batistă, a rămas cu

AVENTURA VIEȚII MELE

ochii ațintiți la crengile de brad. Cel dintîi a observat urmele noastre în zăpadă bărbatul cu fîș negru și tot el a întrebat dacă în direcția aia, oblic, se poate ajunge în oraș. I-am zis că da, fără să-i dau amănunte, și am pornit în față ca o călăuză, fiindcă nici noi nu mai aveam de ce să trîndăvim atît. În stradă, cînd le-am arătat drumul spre centru, tipul și-a pipăit buzunarele, a scos portofelul de la șold și mi-a întins două hîrtii de cinci mii, cîte una pentru fiecare. N-am strigat, n-am rîs, n-am comentat și nu i-am mulțumit, dar o clipă am fost sigur că un noroc s-a suit peste alt noroc, că unul a picat din cer și altul s-a ivit din adîncuri, ca să se unească acolo, chiar în curtea mea, că din ele a răsărit norocul norocurilor, durduliu și sprinten, un fel de ied aiurit. Dacă n-ar fi nins cu nemiluita, dacă nu s-ar fi lăsat gerul și n-ar fi pornit vijelia, copacul ar fi fost încă în picioare, cum străbătuse secolele, și cărarea și-ar fi păstrat firul obișnuit. Am intuit ce se va petrece și i-am explicat grăbit lui Sandu, mai ales că, de acum, după ce mersesem în șir indian șase oameni și doi cîini, se bătuse o potecă în toată regula pînă la casa mea. Am luat din magazie o cutie de carton, am scuturat-o de praf și rumeguș, am decupat o bucată mare, pătrată, și am scris cu cărbune: „taxă de trecere 2000 de lei”. Nu ne-am hămesit la preț, iar literele, deși le-am făcut de tipar, au ieșit cam strîmb. Mai tîrziu, ca să nu fie discuții, am adăugat: „de persoană”. Și clienții au curs întruna, au înotat prin nămeți și au intrat ca peștii în năvod. Erau cei care ajungeau cu telefericul în Șaua Strîmbă, priveau crestele albe și releul militar învelit în chiciură, dîrdîiau cît dîrdîiau, se adăposteau în cabană la vin fiert, ceai cu rom și cafea, apoi, în loc să se întoarcă cu cabina, pentru că vedeau orașul ca în palmă și li se părea la o aruncătură de băț, plecau la vale de-a dreptul, pe poteca fără serpentine, ignorînd povîrnișurile, gheața, troienele și bradul imens, ca un dinozaur. Soseau la poarta dinspre pădure storși, topiți de efort, gata să ne îndeplinească orice dorință. N-am nici o îndoială că de la unii, dacă n-am fi avut obraz, am fi scos de nenumărate ori mai mult, dar au fost și alții, recunosc, care s-au uitat la cartonul nostru ca la mere acre. Un plăvan în costum de schi a izbit gardul și ne-a amenințat cu pumnii, o cucoană fardată ne-a drăcuit și a vrut să traverseze curtea ca pe bulevard, iar un licean cu freza într-o parte, vînăt de frig, ne-a arătat ambele degete mijlocii. Toți s-au cuminți iute, au înțepenit, cînd fluieram cum se învață la școala de fluierat și cînd Zuri și Lola tăbărau ca apucații, cu boturile rînjite. Una peste alta, chiar dacă nu găsisem cufărul tîlharilor, pînă dupaamiaza am strîns vreo două sute de mii. Mai precis, două sute opt mii de lei. Iar o mulțime de bancnote erau bleu, de plastic, din cele tipărite în august, la eclipsa totală de soare.

În ultima oră, la asfințit, cînd cursele telecabinei încetaseră, n-au coborît decît șapte oameni. După vîrstă, după grija lor pentru o sticlă de votcă și după cum cîntau, însuflețit și fals, o melodie a beatleșilor, „Hey Jude“, presupun că erau studenți. I-a distrat pancarta noastră, au ridicat din umeri, au jurat că n-au nici un șfanț, iar unul dintre ei, ca să fie mai convingător, a deschis fermoarele borsetei. Erau simpatici, așa că n-am asmuțit cîinii. Ne-au invitat să tragem o dușcă, Sandu nu i-a refuzat și s-a strîmbat ca la fiolele de algocalmin, după care cel mai scund din grup, un roșcovan, și-a adus aminte de un rest de ciocolată și mi-a aruncat un ciot întărit, în poleială argintie. Cînd au dispărut către hotelurile din centru, reîncepînd să cînte, le-am auzit vocile lung timp, semn că elanul nu-i părăsise și că vîntul, crivăț sau ce o fi fost, continua să sufle dinspre Surpături. De altfel, cerul se colorase pe jumătate, vestind rafale și pentru a doua zi. Seninul bătea în roz, norii spre violet, în pîcla de la orizont se strecura vișiniul și, pe deasupra, coamele munților se

AVENTURA VIEȚII MELE

înroșiseră, de parcă zăpada ar fi fost condimentată cu boia. Am tăcut. Cel puțin eu, fiindcă pe Sandu îl apucase trăncănitul și murea de nerăbdare să împărțim banii. Ne-am dus la cealaltă poartă, la stradă, am reușit să avem fiecare nu numai o sută patru mii, ci și același număr de bancnote cu eclipsa, apoi am eșuat pe țărmul speranțelor, luînd la rînd rafturile magazinelor, cercetîndu-le în minte, poftind mereu cîte ceva. Eu, precis, după ce am renunțat la haine și la dulciuri, m-am hotărît să-mi cumpăr o trotinetă. Una gri metalizat, cu mînere negre, cu roți de cauciuc și cu frîna la ghidon, nu cu clapetă la călcîi. Știu la ce rîvnea Sandu, dar n-am aflat cum a ales din lista lui nesfîrșită, fiindcă la capătul norocului, cînd se însera, ne-am trezit cu Ene Tirilici lîngă noi. Era unul din mecanicii telefericului și întîrziase la cabană, ca să-și mai ungă cu vaselină niște rulmenți. Cîinii îl cunoșteau și-l lăsaseră în pace, așa că ne-a luat ca din oală, un vulpoi care vîna doi pui de găină rătăciți. Ținea pancarta noastră la subraț, m-a înșfăcat de guler și nu mi-a mai dat drumul, se răstea apăsat, ce faceți aici, mă sfrijiturilor? furați? mă trăgea tare de-o ureche, atît de tare că m-am temut să nu mi-o smulgă, îmi cerea banii, a vrut să-l prindă și pe Sandu, însă m-am zbătut și l-am împiedicat, l-am mușcat de încheietura mîinii, m-a pocnit în nas și m-a umplut de sînge, degetele îi miroseau a țuică și a frig, nu a vaselină, nici n-am simțit că sînt singur, că prietenul meu fugise împreună cu cățeaua, m-am luptat cum am putut, cu Zuri atîrnat de pantalonii lui, înfigîndu-și colții în gambă, făcîndu-l să mă lovească cu furie. Oricum, slavă Domnului că a apărut un domn! Avea fularul rotit de două ori în jurul gîtului, bocancii lustruiți și o voce cum n-am mai pomenit. L-a apucat de cot pe Ene Tirilici și i-a spus doar atît, oprește-te!, iar mecanicul s-a oprit. Pe urmă, Ene a îndrugat tot felul de aiureli, umil, i-a arătat cartonul și cuvintele scrise cu cărbune, a încercat să-i intre pe sub piele, m-a acuzat iarăși că sînt nemenic și hoț, dar s-a ciocnit de niște ochi căprui, cu pupilele neclintite. A plecat șchiopătînd, tocmai cînd ieșise și Bugiulescu în prag, să-i țină partea. Cu bocancii lui lustruiți, domnul s-a răsucit și a zis bună seara, iar vecinul meu, în chip de necrezut, a înclinat din cap, a răspuns politicos și a dispărut. Așa cum eram, plin de sînge pe bărbie și haine, cu o umflătură pe obraz, cu părul vîlvoi și cu o ureche stacojie, mi-a propus să-l urmez. Vocea se înmuiase și lăsa loc berechet să i te împotrivești. Nu m-am împotrivit. Și l-am urmat. ■

www.historia.ro

Historia
AN X, NR. 106 • OCTOMBRIE 2010 • 11,99 LEI • APARE PE 15 ALE FIECĂREI LUNI • DIRECTOR ION CRISTOIU
FAȚA SECRETĂ A LUI
KENNEDY
DOSAR – pag. 12
CULISELE ISTORIEI – pag. 26
Carol și Zizi, divorț de tabloid
DVD HISTORIA
BORIS ELȚÎN & SLOBODAN MILOȘEVICI
din colecția „Mari personalități care au marcat istoria lumii”
ISTORIA MODEI – pag. 69
COCO Chanel
DOSAR – pag. 13
ADEVĂRATA VIAȚĂ
500

O formulă
GRAFICĂ
de excepție
și o nouă echipă
EDITORIALĂ

ACUM
și în rețeaua de magazine
MIC.RO

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111**,
număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele
8.00 - 22.00 (luni – vineri),
10.00 - 18.00 (sâmbătă – duminică).
Abonamente non-stop la 0318.200.200, număr cu tarif normal.

CĂRŢI DE PLASTIC

Ioana Bot

Un pedagog de şcoală nouă despre adolescenţă

Creşte ceva de speriat şi îi e mereu foame, dar vrea numai *junk food*. La şcoală e OK, dar nu îi place nimic şi dacă îl întrebi la ce facultate vrea să meargă, îţi răspunde că la una care să nu îl obosească (cu plată). Iar tu eşti fericit că îţi răspunde: comunicaţi, asta e important. La 18 ani şi-o zi cere cheile maşinii, dar vrea o maşină numai a lui, ia note bune dacă are chef (de obicei nu, că nu e *cool),* stă pe Facebook în timpul orelor (îl vezi, şi tu stai pe Facebook, la serviciu), e inocent, înduioşător, abulic (întîrzie mereu), absent din lume (dar prezent pe reţelele de socializare), nu citeşte nimic, dar „computerează" tot timpul. Îţi spune tot, dar afli numai la sfîrşitul semestrului de sutele de absenţe adunate, tu ridici tonul, el iese cu prietenii. Asta trăieşte majoritatea părinţilor, la un moment dat: ţi se spune că o să treacă, mergi pe mîna instinctului, te laşi manipulat cu tandreţe, meciul de tenis dintre nervii tăi şi hormonii lui pare fără sfîrşit... Se numeşte *adolescenţă*. Copilul tău o va depăşi, tu s-ar putea să rămîi cu sechele. Ce-i de făcut?

Întrucît cea mai mare parte a acestei „vîrste critice" se desfăşoară în şcoală, e normal să existe o bibliografie bogată de sfaturi date profesorilor, pentru a naviga mai uşor în meandrele adolescenţei. Precum îndrumarul pe această temă, *Avertismentele adolescenţei* (EDP, 2009), semnat de Tiberiu Buzdugan (doctor în psihologie, absolvent de filozofie, specialist în domeniul selecţiei personalului pentru cariera militară). Este „o broşură de lucru pentru profesorii de liceu"; textul e îmbîcsit, în pofida intenţiilor anunţate: „am intenţionat să creez o carte care să fie citită uşor şi cu plăcere. Din acest motiv, am încercat să rezist tentaţiei de a mă pierde în descrieri stufoase şi m-am străduit să îmbrac informaţia ştiinţifică într-o formă verbală nesofisticată şi neplictisitoare, care să tindă mai mult către limbajul comun, fără însă a se suprapune total pe acesta". Intervenţiile autorului printre citate şi compilaţii păstrează, perdant, „forma verbală nesofisticată": „maturizarea personalităţii şi elaborarea de comportamente integrative, bazate pe creşterea forţei intelectuale, volitive şi motivaţionale, prin trăirea experienţelor afective şi cognitive, care fac posibilă integrarea cultural-istorică şi circumscrierea în cadrul originalităţii atît de mult rîvnite..." (nu căutaţi predicatul regentei, *n. I.B.).* Sfaturile însăilează conspecte eliptice şi platitudini ample: „îmi permit aprecierea: în perioada ADOLESCENŢEI, pe un temei obiectiv, psihologic, psihosocial şi biologic, SE MANIFESTĂ O STARE TENSIONALĂ ARITMICĂ ÎN EVOLUŢIA INSULUI!" (autorul are o adevărată predilecţie pentru majuscule şi semne de exclamare). Ideatic, nu se depăşeşte reinventarea găurii din macaroane, varianta răsucită: „adolescentul poate fi ajutat să viseze util", „interesul nemijlocit pentru învăţătură scade brusc, existînd posibilitatea ca alte interese să mijlocească o eventuală străduinţă", liceul este „o nouă şi superioară treaptă de învăţămînt". Un sfert din carte dezbate numirea directorului de liceu, cauză majoră a problemelor psihologice ale adolescenţilor, vom înţelege. Eforturile lirice („s-a mai închis pleoapa unei vîrste...") întregesc tabloul unui volum cu sfaturi inutile, în faţa căruia cititorul poate proceda, liniştit, precum cel mai îndărătnic adolescent: „AUTOCOMUTAREA, ca mijloc de autoapărare, de descărcare a tensiunilor psihice, pentru deconcertarea de gînduri sau acţiuni neplăcute, dar obligatorii, în această etapă este la ea acasă". Ceea ce vine de confirmă două chestiuni esenţiale: că Editura Didactică şi Pedagogică girează cărţi discutabile şi că adolescenţa e grea, mai ales pentru adulţii care nu se pot autocomuta.

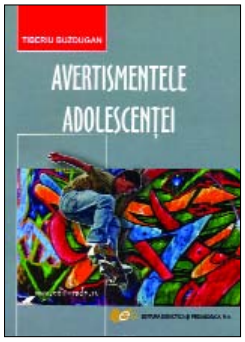

Supereroul favorit

Adrian CIOROIANU ● Matei FLORIAN ● Radu Pavel GHEO
Angelo MITCHIEVICI ● Dodo NIȚĂ ● Radu PARASCHIVESCU
Ovidiu POP ● Robert ȘERBAN ● Radu VANCU

colaje de Dan Stanciu

ANCHETĂ

„Dintre atîția supereroi, / de departe-i cel mai ciudat, / n-are puteri speciale, / nici nu conduce vreun vehicul stilat. // Pe lîngă Superman sau Batman, / pare blînd, inofensiv, șui. / Dar pentru mine e special, / Pușiul-pată e numele lui. // Nu planează printre zgîrie-nori, / nu întrece trenuri rapide, / el are un singur talent: / lasă în urmă niște pete livide. // Uneori e necăjit / că nu poate s-alerge, să-noate, să zboare, / iar din cauza singurei lui calități / spălatul îl arde la buzunare.“ – „Pușiul-pată“ de Tim Burton (din Melancolica moarte a Băiatului-stridie, *traducere de Marius Chivu, Humanitas, 2009.)*

■ **Adrian CIOROIANU** Superman, desigur! El nu-i propriu-zis personajul meu preferat de bandă desenată (Corto Maltese mă atrage mai mult, fiind mai misterios). Dar Superman rămîne MODELUL și mă înclin în fața-i, adesea, cu venerație. Pentru că el e partea bună din noi toți. Pentru că el e *tatăl* tuturor supereroilor moderni. Pentru că el reprezintă o poveste în poveste, dincolo de ce face (și ce n-a făcut, în 72 de ani de existență!). „Născut“ în 1934, dintr-un grafician canadian (Joe Schuster) și un scenarist american (Jerry Siegel) – ambii famelici după marea criză interbelică –, Superman n-a interesat inițial pe nimeni, mulți editori considerîndu-l o aiureală. Abia în iunie 1938, în primul număr al unei revistuțe *(Action Comics),* Superman își ia propriu-zis zborul. (În URSS, în aceiași ani, apărea minerul-minune Stahanov – semn că eroii spun multe despre societățile noastre!) Cîțiva ani mai tîrziu, *Action Comics* vindea un milion de exemplare pe număr – spre ghinionul lui Schuster & Siegel, care-și vînduseră drepturile de autor pe o sută și ceva de dolari! Schuster își va pierde vederea de tînăr, iar Siegel va trăi din leafă de conțopist – ambii săraci pînă în anii ’80, cînd un proces cu editura *DC Comics* le va aduce, fiecăruia, o rentă anuală de 25000 de dolari, pînă la moartea lor (1992, respectiv 1996). În tot acest timp, pe hîrtie, la Radio, pe ecranul TV sau la cinema, Superman n-a încetat să combată răul. Cum se știe, el e ultraputernic, dar nu invulnerabil; străbate galaxiile, dar s-a îndrăgostit de o (singură) pămînteancă; are aceeași meserie ca Bogdan Chirieac sau Andreea Pora, dar o face puțin altfel; este măreț, dar empatic, nu-i om, dar e uman, nu

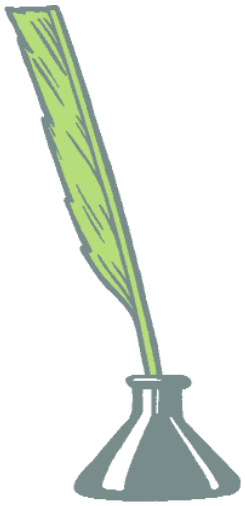

minte și nici n-a cîștigat la Loto, deși ar fi pentru el o bagatelă. Pe cînd era mic, părinții adoptivi l-au dus la doctor, să-l vaccineze. Dar – ca să vezi – acul seringii nu intra în brațul lui! Ce spunea Superman-puștiul: *„Keep tryin', doc!"*. Asta ne spune și azi: „Mai încearcă! Încă nu-i totul pierdut! Binele încă mai poate învinge!". În rest… oh, dar ce văd? *„Look! Up in the sky! It's a bird? It's a plane? It's Superman!"*

■ **Matei FLORIAN** În zilele lui bune îl bătea pînă și pe Rahan. Pe Bruce Lee nu mai zic. Îl lăsa lat de fiecare dată. Bine, mai lua cîte un pumn zdravăn, se zvîrcolea și el ca tot omul, pe jos. Uneori, se mai întîmpla să fie torturat. Ăștia, niște oameni fără suflet, îl legau de cîte un stîlp și-l schingiuiau cumplit. Îl durea al naibii, nu zic nu, dar scăpa întotdeauna. Și atunci, toți ăia, barbarii haini, vedeau ei pe dracu'. Mamă, cîți pumni și cîte picioare primeau, cum urlau ca disperații după iertare! Degeaba. Unii dădeau ortul popii, nici nu mai știau cine i-a lovit. Drept să spun, nici eu nu prea știam; știam doar că e bun, că are suflet mare, o rezistență de fier, vreo cinșpe centuri negre și c-o va salva pe ea. Ea era frumoasă și palidă, atît de frumoasă și atît de palidă că, practic, era invizibilă. Doar el știa că ea e acolo, în beciuri pline de igrasie, tînjind după salvare. Nu, să nu credeți că era simplu, nu era simplu deloc. Ce gaviali, ce mamuți, ce anaconde? Păi, el se lupta cu haterii cît macaraua, cu stoluri de dropii sîngeroase, cu facoceri vampirizați de lumina veiozei, cu vrăjitori născuți din cariile caninilor. Nu mai spun ce frumos era și cît de minunat i se vindecau cicatrice oribile. Nu mai spun nimic. Poate doar că în adolescență s-a lăsat de bătălii și a devenit dirijor. Era bun, fără îndoială. Dirija, fără greș, filarmonici nevăzute. Cu timpul, a renunțat și la asta. Mda. Mare lucru nu mai știu despre el. Țin minte doar că eram eu.

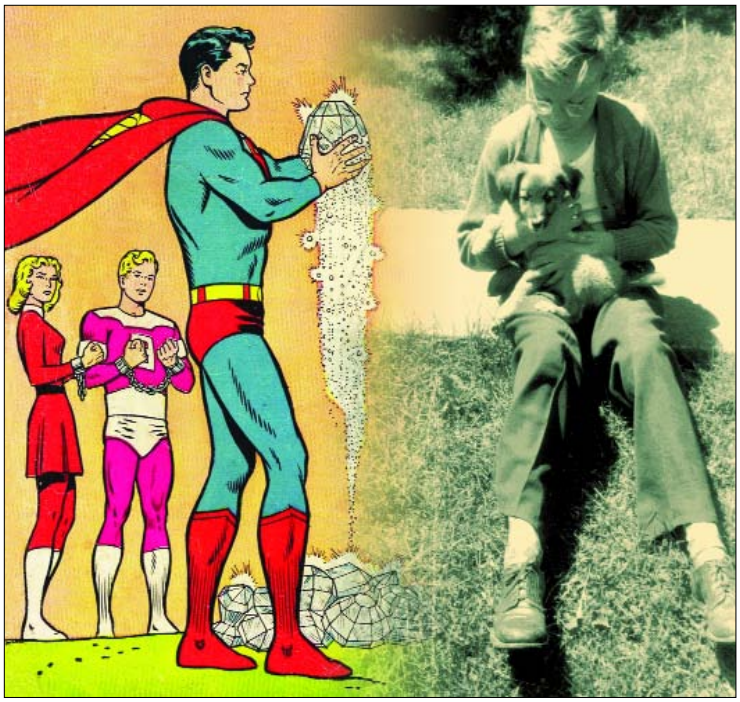

■ **Radu Pavel GHEO** Așa, la prima privire și dintr-o răsuflare, aș fi ispitit să spun Shrek. Shrek, căpcăunul cu inimă de aur și maniere de țopîrlan (occidental, totuși), Binele postmodern care învinge Răul – acum și în 3D. Dar dacă stau să mă gîndesc, îmi dau seama că Shrek nu e tocmai un supererou. Îl scoate din joc însuși faptul că e un personaj de basme, unde eroii și supereroii sînt cetățenii de rînd ai regatului aceluia imaginar și infinit. Și nici nu-mi vine să-mi trădez supereroii din copilărie. Atunci erau trei-patru și, desigur, veneau din lumea cinematografului. Într-o ordine aleatorie, ar fi: Superman, Omul Păianjen, Piedone și Luke Skywalker. Bun, nici Piedone nu-i tocmai supererou, deși pe atunci mi se părea că e. Doar că – lucru important! – nu mă puteam identifica deloc cu el. Mai îmi lipseau cel puțin o sută de kilograme. Apoi nici cu Superman sau Luke Skywalker nu-mi era ușor să mă identific. Spus așa, pe scurt, ei nu erau din lumea asta. Nu puteam ridica un camion cu brațele (da, am încercat și eu, și alți copii din sat), nu aveam nici un Yoda care să mă instruiască așa cum se cuvine pentru a deveni cavaler Jedi, și nici nave spațiale n-aveam. De săbii laser ce să mai vorbim! Singurul supererou care puteam fi eu însumi era Omul Păianjen. Era simplu: te mușca un păianjen și gata, deveneai eroul ager, care se cățăra oriunde și arunca plasa lui de funie asupra răilor. E drept că n-am reușit. Am încercat pînă și să mă las mușcat de cîteva ori, doar că micile

arahnoide erau prea timide și preferau să fugă, lipsindu-mă de puterile pe care, grație devoțiunii mele, le meritam. Odată mi-am făcut și o mască de Om Păianjen și am alergat pe zidurile ce îngrădeau biserica, veghind astfel la liniștea satului. Și atunci sînt sigur că m-am simțit exact ca el, ba – cine știe? – poate chiar am fost el.

■ **Angelo MITCHIEVICI** Mereu în slujba populațiilor din lumea a treia oprimate de către imperialismul nemilos, Doctorul Justiție sau Dreptate a fost eroul meu favorit ani de zile. Îl regăseam de fiecare dată în revista *Pif* și niciodată acest mirabil doctor nu și-a dat în petec, nu a greșit, nu și-a abandonat misiunea justițiară. Doctorul Dreptate arăta foarte bine, suplu, un chip cu linii ferme, asemănător întrucîtva cu cel al lui Alain Delon, sex-simbolul unei generații, și pe deasupra avînd centura neagră șapte dani în arte marțiale. Cu alte cuvinte, Doctorul Dreptate era un veritabil karateka și nu exista împrejurare, episod, în care să nu dovedească acest lucru. Scrupulos, ți se explica și tipul de lovitură întrebuințată cu măiestrie, mae tobigeri, yokogeri etc. Era pe vremea cînd medicina devenea o meserie periculoasă și poate nu întîmplător, Doctorul Dreptate arăta mai degrabă a agent 007, decît a pacifist slujitor al lui Hipocrate. Era de fiecare dată acolo unde era nevoie de el, să împiedice deversarea reziduurilor petroliere a unui tank petrolier aflat în posesia unui veros armator, să oprească un dictator nemilos din țările centrafricane sprijinite de cupizii agenți imperialiști să fure apa nativilor, să-i ajute pe copiii străzii să scape de un clan mafiot care-i folosea pentru traficul de stupefiante etc. Un singur lucru lipsea misterios din viața doctorului Dreptate: femeia. Firesc, din moment ce era mereu pe drumuri. Și totuși, chiar *en passant,* nu se închega nici o idilă, nici o aventură, nu apărea nici o tentație. Am înțeles mai tîrziu că atunci cînd ești logodit cu umanitatea, în ansamblul ei, sau cu misiunea de doctor fără frontiere al dreptății, orice alt mariaj devine caduc și superficial. Cu alte cuvinte, virginalul doctor nu se ocupa de prostii. Deasupra lui veghea neobosită ca un fel de Obi-Wan Kenobi din *Războiul stelelor* figura maestrului Hyamuri. Ceea

ce m-a reținut la venerabilul maestru era lecția sa de viață evocată în împrejurări dificile, o redau aproximativ: „există mii de căi de a scăpa din impas“. Figura aceea care se dizolva în eter consfințea parcă măreția pactului cu umanitatea pe care doctorul Dreptate îl onora în fiecare episod tiermondist. Frumoase idealuri. Alte vremuri...

■ **Dodo NIȚĂ** Supereroul meu preferat este… Tintin. Tintin, supererou? Păi, nici nu zboară, nici nu bate dușmanii cu miile, nici măcar nu are o identitate secretă sau vreun costum special, dotat cu gadgeturi sofisticate. Tintin s-a născut în 1929, din penița desenatorului belgian Hergé și – în timp – a devenit nu doar unul dintre cele mai longevive personaje de benzi desenate, dar și printre cele mai cunoscute la scara mondială (fără America și Japonia, datorită uriașelor diferențe culturale). În principiu, ca și Superman, Tintin e jurnalist, dar rare-

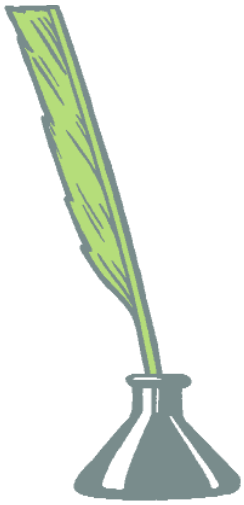

ori este văzut exersîndu-şi această meserie. Ca oricare alt supererou, aproape în fiecare aventură se îmbracă în aceleaşi haine (neschimbate din anii ’30): pantaloni maro de golf, pulovăr albastru cu mînecile suflecate, din care iese gulerul alb al cămăşii. În anii ’70, în ultima sa aventură, faptul că Hergé l-a îmbrăcat în blugi, pentru a-l moderniza, a stîrnit un scandal enorm în rîndul cititorilor, care de peste 40 de ani se obişnuiseră cu el îmbrăcat în pantalonii de golf. Chiar dacă nu-şi doboară duşmanii cu efecte grafice senzaţionale, precum Superman (avioane prinse cu mîna, tancuri făcute armonică doar cu un deget, locomotive şi vapoare care zboară prin aer etc.), Tintin, deşi în principiu e doar un tînăr de 17-18 ani, îşi doboară şi el inamicii atît cu pumnul cît mai ales cu forţa minţii.

A zburat Superman şi atîţia alţi supereroi în spaţiul extraterestru? În 1950, cu 19 ani înaintea lui Louis Armstrong, Tintin aterizează pe Lună la bordul unei rachete incredibil de realiste şi verosimile (care şi-a luat zborul de altfel din Sildavia – o Românie idealizată). În fine, Tintin, graţie geniului creatorului său, are un noroc extraordinar de a scăpa din faţa plutonului de execuţie, de atentate cu bombe, din vagoane în plină viteză fără frîne, de animale fioroase, cu patru şi cu două picioare. L-am descoperit pe Tintin tîrziu, la 20 de ani, la lectoratul francez de la Universitatea din Craiova, unde eram student. De atunci pînă astăzi nu mă satur niciodată să-i citesc şi recitesc nu doar cele 24 de albume cu aventurile sale, dar şi cele peste 50 de volume, studii şi monografii, despre celebrul personaj şi genialul său creator. Mai mult, am elaborat şi o teorie, documentată şi credibilă, prin care am demonstrat că Sildavia a fost inspirată de ţara noastră, fapt care mi-a adus titlul de membru de onoare al Asociaţiei „Les Amis de Hergé“ şi cîteva cronici în cele mai importante ziare din Franţa, Belgia şi Portugalia *(Le Monde, Le Journal de Dimanche, Le Soir, La Libre Belgique, De Standaard* etc.). Şi sînt convins că Tintin (apropo, zece din albumele cu aventurile lui Tintin au fost traduse în româneşte de Editura MM Europe şi se găsesc de vînzare în marile lanţuri de librării de la noi) rămîne personajul preferat a zeci de milioane de cititori din Europa şi din lume, tocmai pentru că, spre deosebire de Superman, Batman, Spiderman şi alţi căpitani ai Americii, el este verosimil şi cititorul se poate uşor identifica cu el.

■ **Radu PARASCHIVESCU** Cînd a apărut dinastia Man (Bat-Man, Super-Man etc.), vremea inflamărilor trecuse pentru mine. Eroii iscoditori, tehnici şi insistenţi din romanele lui Jules Verne nu m-au confiscat niciodată. Exploratorii, inclusiv cei transformaţi în personaje literare nu-mi spun mare lucru. Personajele jucate de Giuliano Gemma în westernuri spaghetti au o mascalzoneală prea apăsată pînă şi pentru un prieten al grotescului şi al pastişei, cum mă consider. În aceste condiţii de opacitate şi de cvasiblocaj identitar, un singur om mă salvează. E Athos, muschetarul care mi-ar fi plăcut să fiu. Îl văd altfel decît regizorii de film (Oliver Reed nu mi se pare potrivit, iar Charlie Sheen nici atît), dar asta nu contează. Athos mă fascinează chiar şi acum, la trei decenii şi jumătate de cînd am făcut cunoştinţă. Ce iubesc la el? Noblеţea pe care butoaiele cu vin n-o îngroapă, sentimentul necariat al onoarei, ironia care răneşte şi pansează deopotrivă, ochii vii, judecata limpede şi felul cum nu se poate împotrivi iubirii. Pasional şi fin, curajos şi solidar, cu mintea mai dezvoltată decît muşchii (fără ca aceştia să sufere, din cîte ţin minte), Athos a fost pasarela pe care am trecut dinspre adolescenţă spre maturitate. E o alegere caraghioasă? De acord, şi mi-o asum cu atare. Ştiu însă că nu are nimic ipocrit şi că mă ajută să mă întorc la vremea candorilor.

■ **Ovidiu POP** Spre deosebire de prietenul său Seinfeld, care şi-a construit multe sketch-uri cu Superman, lui George Carlin nu-i prea plăceau eroii care salvează planeta. Într-o cruntă diatribă îndreptată împotriva ecologiştilor de birou, a zis: „Nu sîntem în stare să avem grijă de noi înşine şi acuma mai vrem şi să *save the fucking planet!*“. N-a zburat niciodată – din cîte ştiu – şi nici n-a tras cu unde laser din ochi; totuşi, a fost un *superhero*. O să spun de ce. În primul rînd, îl recomandă histrionismul: a fost elev la o şcoală catolică din White Harlem, car-

tierul newyorkez în care a copilărit; a fost apoi, pe rînd, soldat, dj la un post de radio local, cuminte comic de televiziune la costum și cravată. În anii ’70 , a îmbrăcat pantalonii evazați ai hippioților, și-a lăsat plete; mai tîrziu, a purtat numai negru, ca și Johnny Cash. Și-a dorit dintotdeauna să fie actor; a sfîrșit orator, scriitor de cărți, poet și... ei bine, da, filozof. Cunosc puțini oameni a căror fizionomie s-a schimbat într-atît: Carlin cel de la 20 și ceva de ani nu seamănă deloc cu cel de la 50; după un atac de cord suferit pe la 60 și ceva de ani, e de nerecunoscut! Într-un interviu, a declarat că nu s-a găsit pe sine sau vocea adevărată de artist decît de la spectacolul *Jamming in New York:* avea atunci 55 de ani! În al doilea rînd, Carlin a avut un fenomenal talent de a lucra cu engleza. Într-un show, în urma căruia a fost arestat și închis, a făcut o minuțioasă analiză a celor șapte cuvinte pe care nu le poți spune la televizor: *shit, piss, fuck, cunt, cocksucker, motherfucker, tits*. Monoloagele lui din anii ’90 au un ritm atît de riguros încît sînt, de fapt, poezii. Uitați-vă pe youtube la începutul din *Life is Worth Losing* și o să vedeți despre ce vorbesc. În al treilea rînd, Carlin a fost superdeștept. A demontat argumentele religiei, ale grupărilor anti-avort, ale sinucigașilor etc., și a făcut asta cu o rigoare și o elocință demnă de Demostene. Irlandez de origine, a satirizat societatea americană cu verva lui Swift. Forța lui însă se sprijină cu precădere pe grotescul lui Rabelais. Pe tărîmul acesta, Carlin e maestru incontestabil. Cum spune undeva Cehov despre unul din personajele sale: „Nu cunosc un altul ca el“.

■ **Robert ȘERBAN** Winnetou, Căpitanul Nemo, Tarzan, Mihai Viteazul, Săgeata Neagră, Ștefan cel Mare, Robin Hood, Bruce Lee, Decebal, John Wayne, Ilie Balaci, Rahan, Superman, Lancelot și alți cîțiva zeci mi-au fost eroi. În pielea lor, a tuturor, copil fiind, am intrat rînd pe rînd. Nu e simplu să faci asta, îți trebuie loc, căci un erou nu e o statuie, dimpotrivă, e un om curajos, într-o continuă acțiune, mereu în căutarea aventurilor, în luptă permanentă cu dușmanii. Perioadele în care eroii mei ieșeau din stand-by și căpătau o dinamică-atomică erau vacanțele pe care mi le petreceam la țară. Acolo era întotdeauna loc, nu ca în apartamentul nostru de două camere, nu ca în curtea blocului. La țară era împărăția mea sau cîmpul meu de război. Acolo puteam să trag cu arcul, să arunc sulița sau cuțitul, să-i împușc pe indienii care năvăleau peste mine mascați în găini, curci, rațe, porci sau ce mai aveau bunicii prin bătătură, să mă lupt cu nunceagul împotriva clăilor de fîn – ninja uriași și greu de ucis, dar nu imposibil, să tai capetele turcilor și tătarilor ce se țeau printre buruieni. Dar a trebuit să ajung, iată, la 40 de ani, ca să-mi dau seama că, totuși, există un supererou, cel mai cel, maximum, care le face pe toate: e iute, zboară, se luptă, cîntă, rîde, e prietenos, puternic, simpatic, altruist, viteaz. Îl văd zilnic prin apartamentul nostru de trei camere cum sare peste scaune, prin paturi, cum își face intrarea cu strigătul său de luptă „uhuhuuu“, cum se războiește cu inamicii invizibili și cu cel vizibil – eu! –, cum se transformă dintr-o fetiță cuminte, cu năsucul cîrn, care merge la

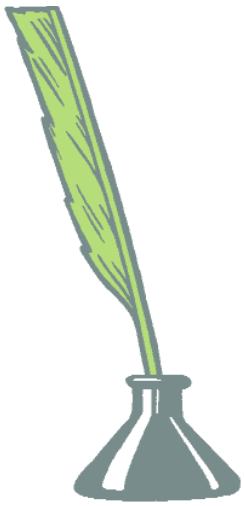

grădiniță, în, în, în… Peter Pan! Uhuhuuu! Iată supereroul meu. El mai răspunde – din neatenție, fiindcă îi e gîndul la o nouă trăsnaie – și la numele de Crina. Uhuhuuu!

■ **Radu VANCU** Primul erou pe care l-am iubit cu patimă și venerație, ca pe fratele mai mare pe care nu l-am avut niciodată, a fost Henri de Lagardère, *alias* Micul Parizian, a.k.a. Cocoșatul, despre care Féval mă asigura că, la 18 anișori, dădea de pămînt cu primii zece spadasini ai Europei în mai puțin de un minut. Cu toți zece deodată, vreau să zic. Nu știu dacă-i eligibil pentru categoria supererou, am impresia că fișa postului prevede apartenența șalangerului la lumea cinemagică – dacă-i așa, n-am prea avut nici un supererou tutelar al copilăriei, de vreme ce televizorul nostru pe lămpi – Venus – era mereu defect, suferind de o disfuncționalitate cronică a ticăloasei lămpi PL 500, iar la cinematograf nu mergeam. Însă nu l-aș fi dat pe bietul meu erou celulozic pe zece supereroi cinemagici. Printr-a IV-a am desenat, împreună cu un prieten, toată saga lui, pe bucățele de foi de matematică, creînd astfel primul și singurul meu diafilm. Apoi, așa cum trec unii de la cocaină la heroină, am trecut de la haplotropicul Lagardère la politropicii Pardaillani. Nu mai era dragoste, ci dependență. Citeam, împreună cu tata, de enșpe ori aceeași carte, ferfenițindu-le cu maniacală metodă, fără să pot renunța la lectura asta care era cu adevărat un viciu; mă înnebunea seninătatea cu care Zévaco reintroducea în scenă un personaj pe care-l omorîse cu șaizeci de pagini mai devreme, eram tot un flux de endorfine cînd Pardaillan-fiul ridica, fără efort aparent, o bancă masivă de lemn, pe care șapte bărbați n-ar fi putut-o clinti și, ținînd-o într-o mînă, se punea pe secerat zecile – ce spun eu aici – sutele de dușmani care credeau că-l găbjiseră. Am citit și recitit la ei pînă spre sfîrșitul adolescenței, îmi aduc aminte că am luat într-un rînd de la biblioteca liceului *Monadologia* la pachet cu un volum masiv de Zévaco. Căruia îi voi fi pe veci mai recunoscător decît lui Leibniz: copertele alea devastate, paginile alea zdrențuite sînt tot atîtea signaturi vii ale mîinii lui tati. Pe care, iată, pot într-un fel s-o ating iar. Acum îmi dau seama: dacă am un supererou, atunci Zévaco e acela.

■

anchetă realizată de Marius Chivu

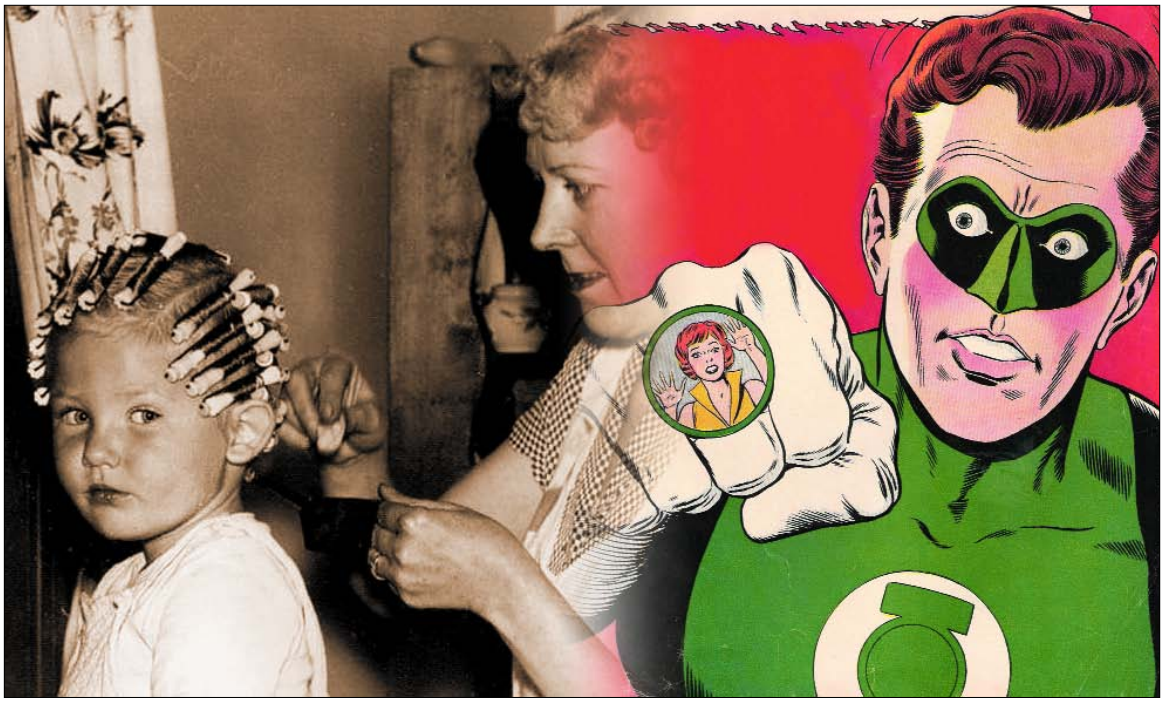

NOUA COLECȚIE "101 CĂRȚI DE CITIT ÎNTR-O VIAȚĂ" TE ÎMBOGĂȚEȘTE!

JOI, 28 OCTOMBRIE,
12,99 LEI

ÎN FIECARE ZI CITEȘTI LUCRURI PE CARE LE UIȚI. CITEȘTE CEVA CARE CONTEAZĂ.

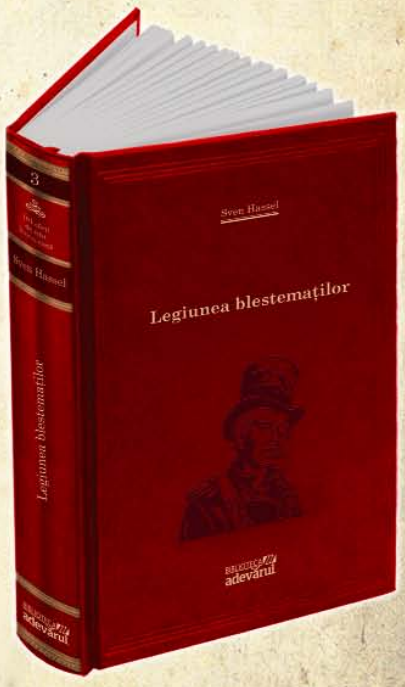

LEGIUNEA BLESTEMAȚILOR

SVEN HASSEL

101 cărți de citit într-o viață

BIBLIOTECA adevărul

În fiecare joi, numai cu ziarul

Acum poți găsi cărțile, muzica sau filmele tale preferate și online pe adevărul shop www.adevarulshop.ro

EVENIMENT

Petre Răileanu

Vama limbilor

„Limbile nu pretind, de la cei care le utilizează, nici să uite, nici să trădeze“.

VASSILIS ALEXAKIS

Romanul Le premier mot/Primul cuvînt, *publicat recent la editura pariziană Stock, continuă cercetarea asupra limbajului întreprinsă de Vassilis Alexakis în cărțile anterioare, din perspectiva condiției sale particulare de scriitor aflat la confluența a două limbi, a două culturi: greacă și franceză.*

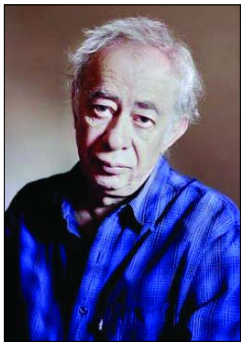

Vassilis Alexakis

Vassilis Alexakis, născut la 25 decembrie 1943 la Atena, a făcut studii de jurnalism în Franța, la Lille, după terminarea cărora s-a întors în țară. Se va instala definitiv la Paris în 1968, după lovitura de stat din Grecia și venirea la putere a regimului cunoscut în istorie sub numele de „dictatura coloneilor“, care a durat din 1967 pînă în 1974. Începe să scrie în limba franceză și abia după trei romane publicate scrie prima carte în limba greacă, romanul *Talgo.* Gestul dobîndește semnificația unei probe la capătul căreia autorul putea constata, cum declara într-un interviu din 2007, că maniera sa de a scrie rămîne aceeași trecînd de la o limbă la alta, și că „nu trădez nici una din cele două limbi, și nici ele nu mă trădează“. Vassilis Alexakis reprezintă un caz fericit pentru care plecarea din țara natală și instalarea într-o alta, chiar dacă are motivația și aparența unui exil, nu conține nici ipostaza de proscris și nici renunțarea, prin deliberare sau constrîngere, la orice contact cu țara natală și cu limba acesteia. Scriitorii care renunță la limba maternă pentru a scrie într-un idiom străin trec de la normă la anormal, pînă cînd acesta va deveni, eventual, noua normă. Orice schimbare de acest gen are caracterul unei probe inițiatice, constituind deci o moarte și o renaștere, pe fondul unei exacerbate vigi-

lenţe emoţionale. Ilarie Voronca declara în 1946, cu doar cîteva luni înainte de a se sinucide, că a scrie în franceză este pentru el o agonie de fiecare zi. Mircea Eliade, care notează această confesiune a delicatului poet, se întreabă el însuşi, confruntat cu necesitatea de a scrie în franceză (chiar dacă nu e vorba „decît“ de eseuri şi de proză ştiinţifică), cum ar putea scrie într-o altă limbă, pe care n-o stăpîneşte deplin şi care i se refuză de îndată ce încearcă să intre pe tărîmul imaginaţiei, al visului sau al jocului. Vassilis Alexakis nu este omul unei opţiuni restrictive *contra,* ci adeptul alegerii *pentru,* el reclamă şi îşi asumă statutul de dublă apartenenţă la culturile greacă şi franceză.

Preocupat mai ales de circulaţia cuvintelor de la o limbă la alta, de corespondenţele dintre diferitele limbaje, Alexakis lansează o serie de interogaţii care constituie adevărata materie a romanului, pe care naraţiunea o ilustrează discret, dar eficient. Cînd au început oamenii să vorbească? În ce moment al evoluţiei lor, mijloacele rudimentare de comunicare de care dispuneau au fost percepute ca insuficiente? Se poate stabili o relaţie clară între forma sonoră şi/sau grafică a cuvintelor şi sensul lor, între nume şi esenţa lor, cum credea Platon? (Răspunsul autorului este mai nuanţat şi el ne aduce pe terenul poeziei: cuvintele şi lucrurile se privesc pe deasupra unei prăpăstii.) Limbajul face parte din moştenirea noastră genetică sau se dobîndeşte doar prin educaţie şi învăţare? (Pentru Noam Chomsky, savantul american, capacitatea omului de a vorbi este înnăscută; el crede că posedăm structurile limbii înainte de a le învăţa. Alţii, precum elveţianul Jean Piaget, susţin că ele se dobîndesc. Platon i-ar da dreptate lui Chomsky, Aristotel ar fi de partea lui Piaget.) Într-o altă limbă devii alt om? (E adevărat că vocea care se exprimă într-o limbă străină nu este percepută ca fiind emisă de propriul corp, spre deosebire de vocea care vorbeşte în limba maternă. Vorbind o altă limbă ai senzaţia netă de a locui un alt corp, străin, care începe treptat să devină al tău. Îmi amintesc de imensa, inexplicabila oboseală din primii ani parizieni, plăteam fără să ştiu ceea ce mai tîrziu mi s-a revelat a fi *la douane des langues*/vama limbilor...)

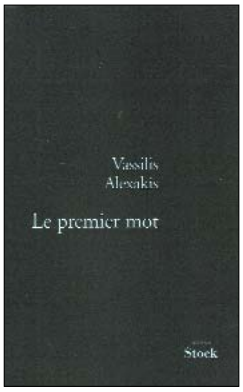

Întrebările enumerate constituie regimul normal de viaţă al personajului romanului, Miltiadis, profesor de literatură comparată la Sorbona, iar erudiţia este pîinea lui cotidiană şi tot ea irigă naraţiunea romanului. Răspunsurile sînt întotdeauna mai complicate decît Da sau Nu. Cert este că în scrisul lui Vassilis Alexakis, natură optimistă, certitudinile furnizate de cercetarea ştiinţifică, atîtea cîte sînt, capătă o finalitate neaşteptată: dedramatizarea condiţiei scriitorului care se exprimă într-o altă limbă decît cea maternă. Limbile străine sînt asimilate datorită emisferei drepte a creierului, în timp ce limba maternă îşi are sediul în emisfera stîngă. E adevărat însă că o limbă învăţată pe care avem ocazia să o folosim des are tendinţa de a se deplasa către emisfera stîngă, apropiindu-se progresiv de limba maternă.

Toţi sîntem imigranţi

„Tînăra a surîs, presupun că nu era prima dată că se preta la această încercare. Mai întîi ne-a indicat, cu degetul arătător, pieptul şi apoi tîmpla. Apoi, servindu-se de ambele mîini, a format un fel de nor la nivelul frunţii, după care ne-a arătat întregul corp, de sus pînă jos. În sfîrşit, şi-a înfipt degetul mare în palma mîinii opuse.“ Iată cum se formulează în limbajul surdo-muţilor propoziţia lui Descartes: „Cuget, deci exist“. O formulare abstractă de o asemenea subtilitate poate fi exprimată satisfăcător prin limbajul semnelor? Ei bine, da. Mai mult: „Formulat în acest fel, aforismul lui Descartes mi s-a părut mai seducător, mai remarcabil, ca şi cum înainte nu l-aş fi cunoscut decît prin intermediul unei traduceri, iar acum, pentru prima dată, luam cunoştinţă de versiunea originală“. Între limbajul articulat şi cel al semnelor, doar muşchii utilizaţi diferă. Limbile sînt egale, nu există limbi importante şi altele mai puţin importante, fiecare idiom înglobează o experienţă imemorială şi este capabil să redea complexitatea omului şi infinitatea fenomenelor din univers. Mai mult, nici o limbă nu e asemenea unui metal pur, în compoziţia căruia să nu fi intrat niciodată vreun element străin. Nici chiar greaca veche nu a fost scutită de împrumuturi; etimologia unor toponime precum Olimp, Parnas, Teba, Corint rămîne misterioasă, iar numele zeităţilor din panteonul grec provin din alte limbi, mai vechi, cu excepţia notabilă a lui Zeus şi a lui Ares, zeul războiului.

Cuvintele călătoresc, fac turul lumii, iar cînd se întorc de unde au plecat sînt de nerecunoscut, asemenea exilaţilor care au lipsit îndelung cînd revin, dacă revin, şi care complică şi ei relaţia identitate-alteritate, căci le conţin pe amîndouă. Exemplul utilizat de autor, *nostalgia,* este cît se poate de frapant. În ciuda aparenţei sale de grec pursînge, cuvîntul acesta – ce pare scos din vocabularul lui Homer şi menit să exprime mai bine ca oricare altul tribulaţiile eroului Ulise – nu figurează ca atare în textele clasice. El este o creaţie tîrzie şi apare într-o disertaţie de doctorat în medicină ţinută la Basel în anul 1688 de către Johannes Hofer, care, ce-i drept, l-a obţinut prin alăturarea a două cuvinte greceşti: *nostos* (întoarcere) şi *algos* (durere). Tînărul doctorand aducea pentru prima dată în domeniul studiilor medicale un sentiment şi posibilele sale complicaţii fiziologice: dorul de ţară, *Heimveh,* trăit ca o suferinţă acută de tinerii elveţieni angajaţi ca mercenari în alte ţări europene. Aceştia se vindecau îndată ce se întorceau acasă, în aerul tare al Alpilor natali. Dar nu toţi exilaţii, nu toţi cei care, dintr-un motiv sau altul, îşi părăsesc ţara au parte la întoarcere de o aşa calmă şi completă restabilire ca bunii fii ai patriei helvete din secolul al XVII-lea.

Romanul lui Alexakis abordează fenomenul imigraţiei în accepţia culturală (din perspectiva formelor topite, odată cu trecerea timpului, în diferite culturi şi devenite deci invizibile şi insesizabile), dar şi în cea directă, referitoare la deplasările de persoane, cu trimitere la politica restrictivă în acest domeniu a preşedintelui Franţei, Nicolas Sarkozy (de altfel, Alexakis nu vede nici un impediment în a-şi data romanul notînd pe ultima pagină, ca şi cum ar fi vorba de un articol, „14 ianuarie 2010“). Din prima categorie face parte fenomenul întrupat de Karaghiozis, personajul unei inepuizabile serii de scenete şi istorioare. Şmecher, simpatic uneori, descurcăreţ întotdeauna, Karaghiozis este orice dacă interesele de moment o cer, mai puţin

erou. Revolta împotriva autorității stabilite nu intră în orizontul său. Originea lui este foarte probabil turcă, dar personajul a intrat mai mult sau mai puțin în folclorul citadin al Greciei și al întregii arii balcanice, unde el personifică ideea dominantă a filozofiei de viață de aici: descurcă-reala. Cît despre imigrația persoanelor, ea există dintotdeauna și a constituit modul de formare al unor națiuni întregi, printre care, nu în ultimul rînd, Franța. Disprețul față de „barbari" – scrie Alexakis, cu referință la strămoșii săi îndepărtați, dar și la compatrioții francezi de azi – nu e decît efectul ignoranței.

O cerșetoare româncă

În romanul lui Alexakis apare ca personaj și o cerșetoare româncă. După cea de spărgător de parcometre, așadar de hoț, este ipostaza aproape generalizată în care sînt percepuți românii în Franța și, în general, în Occident. Nu cu mulți ani în urmă, un important personaj politic român efectua la Paris o vizită oficială organizată triumfalist. Acreditat de media unde eram angajat, l-am întrebat – întrebare comunicată, la cererea expresă a serviciului de presă al Ambasadei de la Paris, cu două săptămîni înainte de vizită – ce intenționează să întreprindă autoritățile române pentru a contracara instalarea unui stereotip de genul român egal hoț etc. Care, ca orice stereotip, are viața lungă și ambiguitatea oricărei idei primare: și fals, și adevărat. Cu o morgă lenevoasă de satrap oriental, personajul în chestiune mi-a dat de înțeles că asemenea chestiuni nu sînt altceva decît malversațiuni jurnalistice, învăluind într-o frazeologie abilă, dar lemnoasă, absența totală a vreunui proiect.

În romanul lui Alexakis, cerșetoarea româncă are statura unui personaj coborît din tragedia antică. În adăpostul ei construit din cartoane și pături pe trotuarul unuia din marile bulevarde pariziene, cînd este întrebată dacă are nevoie de ceva, ea cere, asemenea înțeleptului grec din vechime, o lanternă – o lampă de buzunar la lumina căreia să poată învăța limba franceză după metoda Mauger. Un omagiu subtil adus tuturor dezmoșteniților soartei. În greaca veche, nenorocire se spune *aros,* un cuvînt perfect adaptat sensului său prin sonoritatea dură marcată de r-ul central – i se pare naratorului –, spre deosebire de vocabula din greaca modernă, *dystychia,* surprinzător de asemănătoare corespondentului spaniol *desdicha.* Echivalentul românesc care absolutizează sensul căutat aici, *rău*, mai aproape de vechiul *aros,* l-ar satisface, fără îndoială, pe acest neobosit căutător de ecouri. Încărcătura afectivă și situarea fiecărui vorbitor dau cuvintelor sensuri neacreditate nici de dicționare, nici de folosință; pentru naratorul romanului (de fapt, naratoarea, sora din Grecia a profesorului de literatură comparată de la Paris), „Limba greacă s-a schimbat pe 2 ianuarie, ziua în care a murit fratele meu".

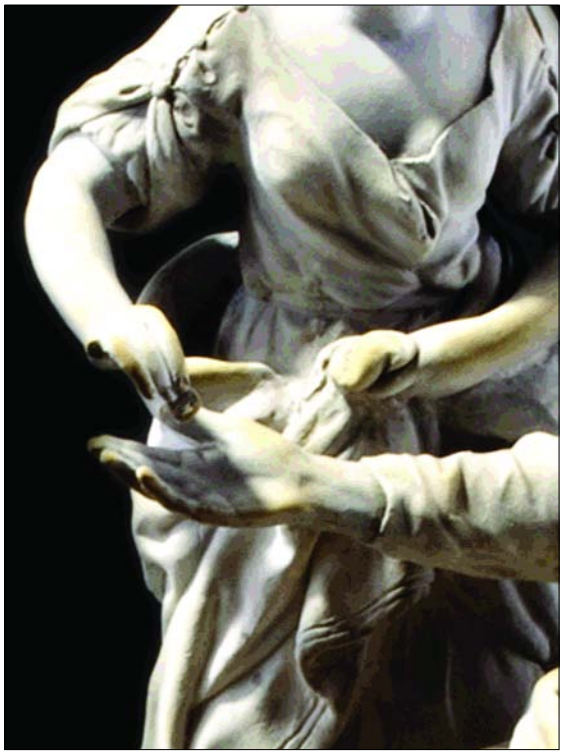

Personajul acestui roman, Miltiadis, moare fără să știm dacă a găsit un răspuns la marea întrebare, întrebarea-întrebărilor: care a fost primul cuvînt (care, pentru el, a fost și ultimul)? E posibil ca acesta să fi semănat mai mult cu tăcerea. În franceză (limba în care e scris romanul), *mot,* „cuvînt", vine din latinescul *muttum,* care înseamnă „mut".

■

MERIDIANE

Ruxandra Cesereanu

Arabescuri creolo-transilvano-moldave

La New Orleans

În mai 2009, cînd am ajuns la New Orleans pentru întîia dată, cu prilejul lecturii din *Submarinul iertat (Forgiven Submarine,* cartea de poezie scrisă împreună cu Andrei Codrescu și tradusă în engleză de copilotul meu), am ingurgitat orașul ca pe un spațiu prin excelență epic, ca pe un omfalos narativ. Poveștile erau pe stradă și la colțul străzilor, în New Orleans, nu doar în cărți. Și erau berechet, un corn al abundenței. Drept care mi-a venit ideea de a lansa un microcarnaval româno-american pentru anul 2010. Un carnaval la New Orleans ar fi banal, fiindcă *Mardi Gras* este deja instituționalizat aici, mi-a spus Andrei Codrescu, gîndește-te la altceva. Drept care m-am gîndit și am propus imediat altceva. Cheia celei de-a doua propuneri ale mele se afla în altă parte. Din februarie 2008 pînă în iulie 2009 izbutisem, împreună cu 15 studenți (majoritatea de la secția de Literatură Comparată, în cadrul Literelor clujene) să concretizez un atelier de scriere creatoare concentrat pe *1001 de nopți* și pe arta narațiunii. Experimentul durase un an și jumătate și coagulase într-un manuscris gras de vreo 400 de pagini, în care fuseseră scrise aproape șaptezeci de povestiri, din care am păstrat pentru eventuala publicare doar cincizeci. Nu Șeherezada era matricea povestitoare în noua serie de povestiri arăbești-clujevite, ci sora sa Duniazada (nu voi deconspira aici tot sensul inedit al atelierului, el va deveni complet vizibil doar odată cu publicarea cărții, peste doi-trei ani). Andrei Codrescu știa de existența acestui atelier clujean și mă încurajase (amuzat de experimentul meu) ca durata lui să fie de exact 1001 de zile și nopți. Nu a fost să fie așa: atelierul a durat 550 de zile. Acest atelier a fost, deci, cheia și originea celei de-a doua propuneri pe care i-am făcut-o lui Andrei Codrescu, aceea a unui microfestival de povestiri și povestitori, pornind de la sintagma „Șeherezada în mileniul trei la New Orleans“. Ca omfalos narativ, New Orleans putea fi un centru epic, adaptat la împrejurări și punînd în chestiune tocmai arta narațiunii așa cum este ea văzută astăzi. Așa s-au născut „Arabescurile creolo-transilvano-moldave“, fiindcă atunci cînd i-am vorbit despre eventuala Șeherezadă din 2010 la New Orleans, Andrei Codrescu a răspuns pe loc: ăsta-i proiectul fezabil! Propune-l și să vedem ce iese. Iar eu l-am propus și a ieșit: susținătoarea entuziastă a fost Corina Șuteu, directoarea Institutului Cultural Român din New York, care a propus mai departe resurecția Șeherezadei în mileniul trei la New Orleans către Institutul Cultural Român din București. Celălalt susținător de marcă a fost poetul postsuprarealist Dave Brinks, patronul spațiului boem Gold Mine Saloon (din Cartierul francez al New Orleans-ului), cel care fusese, de altfel, gazda din 2009 pentru lectura din *Forgiven Submarine,* în fața publicului autohton. Al treilea par-

tener a fost Bill Lavender de la Universitatea neworlineză, gazdă pentru discuția despre Imaginar care urma să facă liantul cu Phantasma – Centrul de Cercetare a Imaginarului, din Cluj. Așa au putut fi începute și duse pînă la capăt „Arabescurile creolo-transilvano-moldave“ (din 21 pînă în 25 septembrie 2010), avîndu-i în echipă pe clujenii Corin Braga, pe studenții mei Marius Conkan și Bogdan Odăgescu, precum și pe subsignata, plus cei doi povestași iașioți, în mod aparte selectați de mine tocmai pentru arta narațiunii pe care o controlau cu talent: Florin Lăzărescu și Lucian Dan Teodorovici.

Maison Dupuy, Cartierul francez & cel dintîi gust de Mississippi (cu Jazz Funeral)

Sîntem cazați în aristocratul hotel Maison Dupuy, după ce șoferul care ne aduce de la aeroport ne face elogiul cimitirelor neworlineze, pe sub care mlaștinile Mississippi-ului băltesc, astfel încît morții sînt plasați de fapt foarte aproape de suprafață. La Maison Dupuy, paturile sînt foarte înalte și garnisite cu multe perne de aruncat pe pereți sau în aer, ca pe vremea bunicilor. Dimineața, Andrei apare cu flori de bumbac și o floarea-soarelui (căreia el îi spune soarea-floarelui) în brațe, rostind giumbușlucuri. La ora opt dimineața, deja fac un mic tur de recunoaștere cu Bogdan, amușinînd străzile spălate cu detergent, homleșii din fața catedralei, umezeala sățioasă și fierbinte, ghicitorii în Tarot cu cercei în nas și buze. Centrul orașului este încă alcoolizat de noaptea trecută, iar Mississippi-ul pare să fie mai scăzut decît de obicei, mirosind a mîl și a petrol. Jazzul scîncește încetișor pe la colțuri. Ca stalker, Andrei ne poartă (deocamdată sîntem doar clujeviții cu el) prin cotloanele Cartierului francez, scotocind pentru și alături de noi: ajungem la locul unde Faulkner și-a scris prima carte (astăzi acolo este o librărie). Ne băgăm nasul prin tot felul lucrușoare. Pe malul Mississippi-ului ne scriem numele în nisip și culegem scoici, întrucît se găsesc puhoi. La statuia Ioanei d'Arc, Andrei ne povestește mustăcind despre granița

dintre Cartierul francez și zona americană a orașului, către care sînt îndreptate tunurile fecioarei Jeanne. Ne amuzăm cu toții cînd ne explică logica unui periplu de tip Jazz Funeral, specific pentru New Orleans: e vorba de cortegiul cîntăreților de jazz pe la toate barurile și pub-urile, atunci cînd moare un confrate, un soi de mic carnaval improvizat pe histrionismul muzicianului proaspăt decedat. Ca să ne venim din cînd în cînd în simțiri (din pricina năucelii produse de fusul orar), bem cafea irlandeză, gustăm salate cu fructe de mare la restaurantul rafinat din centru; sus, la etaj, sînt reproduse odăile roșii ale unui bordel de lux, *just for the curiosity of the spicy tourists!* Andrei ne poartă în garsoniera lui ornată cu obiecte totemice folosite în romanele *Mesi@* și *Wakefield* (aici le-a și scris pe amîndouă), povestim despre demoni (cei mai recenți sînt demonii lumilor de dincolo, paralele, care se opun demonilor

din lumea de aici!), ascultăm cîntece lăutărești românești și jazz de pretutindeni, gustăm bere neworlineză (Turbo Dog se numește și e puțin dulce, adică anti-Tuborg!), bem cognac franțuzesc și cădem în torpoare de naratori. Seara, la Gold Mine Saloon, e prima rundă de lecturi. Îi înmînez lui Dave Brinks tabloul cu clovn adus din Cluj, care e imediat agățat pe perete între un pirat și un trompetist. Andrei, Dave și cu mine facem oficiile casei și deschidem turnirul. Cei doi stăpîni americani ai competiției sînt gazde generoase, calde și tandre. Lucian îi amuză și intrigă pe ascultători cu ironia lui și cu invocarea lui Leonard Cohen din text; Florin este un povestaș cu ritualuri narative în circuit deschis care farmecă; Marius are succes cu parabola sa delicată despre liniște; Bogdan captivează cu povestirea sa hîtră despre nebunie și înțelepciune la un loc. Mai departe citesc Bill Lavender, DeWitt Brinson, R. Moose Jackson, spirite orale, causeuri, enterteineri rostind povestiri mișcate, marcate de teatralitate. Moose Jackson își cîntă textul în ritmuri irlandeze. La final, puțină poezie nu strică: Andrei și cu mine citim o partitură din *Submarinul iertat,* apoi Marius își citește poemul adus special pentru New Orleans, un *Howl* danubian, cum l-a definit Andrei, dîndu-i girul. Prima rundă de lecturi se încheie la barul Molly's, după care obosiții clujeviți și iașioți ne intersectăm cu picanta și stridenta Bourbon Street, unde muzica rock, jazz, pop și country e regină demență.

Piața de păpuși Voodoo, cascheta lui Dave Brinks și prepararea absintului

A doua zi, la sugestia povestașilor iașioți, străbatem Canal Street, bulevardul elegant, stil Miami, al orașului. Dar locul unde ne oprim și scotocim este Piața de păpuși Voodoo și măști din pene colorate, toate făcute de chinezi, chiar dacă după tipar neworlinez, ceea ce ne face să rîdem copios. Aleg și eu, fac cumpărături pișichere, vai de cei care zic pe acasă că sînt vrăjitoare (sau că nu sînt), *sic!*. Toată lumea improvizează jazz în stradă și toată lumea vrea carnaval aici, orice obiect devine pretext pentru veselie: mături, pălării, mărgele din plastic se prefac în obiecte cu suflu și viață. Ne hrănim cu mîncare creolă (creveți ori pui gătit cu mirodeniile aferente). Seara, la Gold Mine Saloon, e runda a doua de povești: Corin citește din cel de-al treilea roman al său, încă

nepublicat, *Luiza Textoris,* şi stîrneşte comentarii despre mixtura halucinantă a textului. Eu citesc *Povestea tristei Yazra care s-a preschimbat în măscărici,* comisă la atelierul de scriere creatoare din Cluj (traducătorul tuturor poveştilor este Alistair Ian Blyth). Apariţia serii este Dave Brinks cu caschetă de măscărici postmodern iluminat, care recită un poem lung, răsucit de pe un sul sau tocător. Andrei citeşte histrionic din cartea sa despre Şeherezada (care va apărea în primăvara lui 2011). Actorul Spitzfaden şi soţia sa, poeta Jessica Faust-Spitzfaden, interpretează asemeni unui ventriloc, cu ajutorul unei păpuşi uriaşe care înfăţişează un bătrîn locuitor al New Orleans-ului, rostind istoria concentrată a locului. Jessica rosteşte un bocet eseistic despre uraganul Katrina. Turnirul este încheiat de James Nolan, vechi beatnik. La final, Dave Brinks ne premiază pe Corin şi pe mine cu nişte piroane aurite de cale ferată, ultimele piroane bătute în şinele căii ferate construite la New Orleans în secolul al XIX-lea. Piroanele cîntăresc fiecare mai mult de jumătate de kilogram şi sînt spectaculoase. Îl rog pe Dave să îmi recomande cele mai gustate cocteiluri în America, întrucît pregătesc o surpriză pentru workshop-ul pe poezie, iar Mr. Brinks îmi selectează pe lista sa următoarele băuturi: 1. Flaming Doctor Pepper Shot, 2. Car Bomb Shot, 3. Long Island Tea Drink, 4. Cuba Libre şi 5. Buttery Nipple Shot! Seara, într-un local plasat pieziş, asistăm la prepararea meticuloasă şi poetică a absintului. O barmaniţă machiată carnavalesc şi vag satanist ne vrăjeşte cu reţeta ei de păcălit, iar Andrei ne explică trucul narativo-alcoolizant...

Crocodilul alb, antichităţile Voodoo, pajiştile cu egrete albe & Bourbon Street

Dimineaţa mergem la Acquarium, doritori fiind de rechini, pisici de mare ori căluţi care dansează amoros. Dar senzaţia este crocodilul alb. A fost odată un crocodil alb care stătea nemişcat în Acquarium, la New Orleans. La început am crezut că era de plastic, întrucît nu îmi închipuisem că există crocodili albi. Dar el a clipit din ochii bulbucaţi (aşa cum au toţi crocodilii), ca să pricep că era viu. Viu şi plictisit, viu şi somnolent, viu şi obişnuit cu statutul lui de VIP în Acquarium. Stătea ca un

ardelean (din nou *sic!),* doar stătea/ședea pe prispa din acvariul său uriaș. L-am fotografiat cu destule temeri să nu îi fac vreun rău. Dar lui nu i-a păsat defel. Fiindcă era un crocodil alb. Scotocim apoi prin magazinul de antichități Voodoo: deși vechi, păpușile de aici sînt tot kitsch, sincretismul religios se dovedește riscant estetic în zonă, doar măștile din lemn și mărgele par mai șlefuite, în rest ne săturăm de platforme cu cioburi de oglindă și sticlă colorată, pipe de prosperitate, Iisuși anamorfotici, capete și gheare miniaturale de aligatori, cranii metamorfice, brățări-amuletă! După-amiaza la Universitatea din New Orleans are loc o masă rotundă despre imaginar, arhetip și... anarhetip – aceasta a fost coloratura pe care a luat-o discuția, fără ca vreunul din noi, clujeviții, să o fi canalizat în acest sens ori să fi știut dinainte. Discutăm și polemizăm cordial vreo oră și jumătate. Drumul dus-întors este special: străbatem mai întîi districtul cu clădiri rezidențiale din lemn, cu verandă, apoi plonjăm fățiș în atmosfera de deltă a Mississippi-ului, cu pajiști pline de egrete albe. Coborîm din mașină pe Canal Street și căutăm pe Saint Charles o librărie pe care nu o mai găsim niciodată. Voiam edițiile princeps din *Love Poems* și *Live or Die* de Anne Sexton. În zona Decatur intrăm într-un magazin retro de muzică unde tronează *Ummagumma* pinkfloydiană și un disc de Led Zeppelin. Îmi cumpăr originalul *Grace* al lui Jeff Buckley, deși îl am acasă copiat clandestin de un prieten. Ne odihnim puțin la Maison Dupuy, fiindcă seara poftim un concert integral într-un pub. Înainte să ieșim, avem parte de o nuntă, flancată de un cor tip negro spiritual, în curtea hotelului. O parte din clujeviți intrăm apoi în pub-urile de pe Bourbon Street, acolo unde se cîntă rock în draci și lumea dansează. Ne oprim la blues-urile rock din anii șaptezeci. Panorama de pe stradă e stridentă, o umanitate purulentă, dar excitată la culme sau măcar dornică de excitație. Admir frumusețea pietroasă și atletică a negreselor și mulatrelor. Scanez cochetăria lascivă a fetelor albe, animatoare cu vino-ncoace, și mărgelele lor aruncate cu duiumul de pe balcoane și verande. Urină, vomă, duhoare, transpirație, caii poliției, îmbietorii și îmbietoarele – New Orleans e și un mare oraș al cărnii, al trupului în etalare programatică.

Mississippi blues

Toată trupa clujevito-iașiotă de povestași (șase la număr) facem călătoria cu vaporul pe Mississippi. Mașinăria de deplasare se numește Natchez și e singurul vapor uriaș cu zbaturi care mai există pe Mississippi. Apa e maronie și compactă, iar malurile aduc aminte foarte rar de atmosfera marktwainiană pe care cu toții rîvneam să o regăsim: doar pe ici, pe colo niște docuri din bîrne și verdeață de deltă, în rest șlepuri, nave de război și peisaj industrial. La restaurant, o mică orchestră de jazz, pentru prînzul cu pui creol – ne aflăm de fapt pe un vapor tipic pentru turismul colectiv. Am ales această croazieră în locul călătoriei prin mlaștini și Bayou, ori pe plantații. Atmosfera nu e neapărat mississippiană, dar ne simțim bine. La întoarcere, ne ajunge ploaia îndesată, cu straturi. Mai cumpărăm măști și alte trucuri de păcălit pe cei de acasă. Seara, la Gold Mine Saloon, Andrei lansează și citește din *The Poetry Lesson,* proaspăta lui carte de proză. Citesc și eu ceva scris în dimineața anterioară, anume pentru ceea ce s-a întîmplat și isprăvit la New Orleans. Facem poze cu toții lîngă butoaiele din Gold Mine Saloon și apoi rătăcim în căutarea unui pub cu jazz autentic. Rătăcim, însă, atît de mult (acolo unde e muzică bună nu e și mîncare, acolo unde e mîncare nu e și muzică bună) încît ancorăm, storși, la barul Pravda cu rusisme voit kitsch și cu portretul ochios al lui Rasputin deasupra noastră, pe muzică înregistrată de Gogol Bordello. Stăm cît stăm, apoi ne despărțim, nu înainte de a trage ultima raită în căutarea rockului retro pe Bourbon Street. Dimineața, înainte de plecare, mai apuc să fug cu Florin (pe post de ghid ad-hoc) în cimitirul din Cartierul francez, ca să-mi arate mormîntul faimoasei regine Voodoo – Marie Laveau –, unde vizitatorii lasă ofrande kitsch (Bogdan a lăsat un pix inscripționat cu numele lui Băsescu, eu am lăsat scoici mississippiene culese dintre alte morminte).

În rest, vorba unui proaspăt bard neworlinez:

There is here a vertigo of the things we love and hate as a sex full of opiates & shadows

There is here a special blood of the afternoon with fatal embraces

There is here a cosmic curse for being too alive and shining monstrously

There is here a dazzled murder of ourselves in a state of invention

A counter-revolutionary corpse with a scent of inhuman genious...

Lucian Dan Teodorovici

New Orleans: povești și povestași

Pe drumul dinspre New Orleans spre casă, neavînd somn, mi-am făcut, în mod ușor caraghios, planul de amintiri. Mai exact, dat fiind că am fost rugat să scriu „cîte ceva“, despre ce s-a întîmplat acolo, în două-trei publicații, am căutat să găsesc subiecte diferite, convins că-mi va fi totuși greu. Poate a fost și din cauza fusului orar, care trecea pe lîngă avionul în care mă aflam în ritmul norilor și-mi provoca un nesomn însoțit de-o avalanșă de gînduri, poate a fost exclusiv „vina“ New Orleans-ului – cert e că, într-un timp relativ scurt, am găsit suficiente subiecte diferite cît să trimit, la nevoie, tuturor publicațiilor din România. Sau cam așa ceva, nu vreau să par lipsit de modestie.

Vreau să spun de fapt, sînt convins că s-a înțeles, că rareori mi s-a întîmplat, după vreo călătorie, să fiu impresionat de atît de multe lucruri, să am atît de multe povești pentru oricine ar fi dispus să le asculte sau, în cazul de față, să le citească. În primul rînd, povești despre muzică, povești despre o atmosferă cum n-am mai întîlnit nicăieri. Povești despre Bourbon Street, comercializata, dar încă originala stradă celebră a New Orleans-ului. Povești despre Frenchmen Street, acolo unde îi descoperi pe veritabilii jazzmani ai Americii, care ar fi celebri poate în altă parte a lumii, dar care se mulțumesc să fie doar „grupuri de stradă“ în New Orleans. Despre Mississippi, pe malurile căruia nu vezi nici crocodili, cum te aștepți, nici castele, cum ai văzut pe malurile altor fluvii celebre, ci doar fabrici vechi, unele dezafectate, dar care își cîștigă farmecul tocmai din asta. Despre „Who Dat“, cîntec de menestreli, preluat în jazz și apoi de către galeria de fotbal a echipei orașului, transformîndu-se în prezent într-o marcă bună de pus pe orice, de la tricouri la ceasuri, de la cercei la steaguri. Who Dat Nation. New Orleans. Despre Katrina, celebrul uragan pe care locuitorii l-au luat acum „la șuturi“, ironizîndu-l, provocîndu-l, dîndu-i bobîrnace în diverse inscripții, tot pe tricouri, dar nu numai, marcîndu-și astfel victoria. Căci, în ciuda dezastrului din 2005, azi senzația pe care ți-o dau locuitorii din New Orleans este aceea că, în urma teribilului „meci“, învingători prin knock-out au ieșit oamenii.

Povești – spuneam. Povești de spus la întoarcere. Dar pentru povești am plecat noi de fapt acolo. Să vindem castraveți grădinarului, s-ar putea spune. Dar, din fericire, cred că am făcut-o bine. Proiectul „1001 de nopți în New Orleans“, inițiat de Ruxandra Cesereanu și de Andrei Codrescu, susținut de ICR New York și ICR București, a pus față în față, într-un „concurs de povești“, șase români și șase scriitori din New Orleans, aceștia din urmă „ajutați“ serios de cel mai pregnant dintre ei, adică tocmai de româno-americanul Andrei Codrescu. Glumesc puțin. Pentru că Andrei Codrescu a fost, de-a lungul serilor de festival, măcar în egală măsură român și american. Iar confruntarea n-a fost chiar o confruntare, deși oficial (adică pe materialele de prezentare) lucrurile sunau așa: „Corin Braga, Ruxandra Cesereanu, Marius Conkan, Bogdan Odăgescu, Lucian Dan Teodorovici, and Florin Lăzărescu will face NEW ORLEANS CHAMPIONS Dave Brinks, Andrei Codrescu,

Bill Lavender, Jessica Faust-Spityfaden, R. Moose Jackson, James Nolan and DeWitt Brinson“. Totul sub provocatorul slogan: *„Nights of creole arabesque & Transylvanian-Moldavian fascination: A battle of the bards!“*.

Punerile în scenă

N-o să insist asupra felului în care ne-am prezentat noi, românii. Nu e cel mai indicat lucru, aș fi subiectiv. Trebuie să spun însă măcar că, atît din reacțiile publicului (publicurilor, căci au fost mai multe, de-a lungul desfășurării festivalului), cît și din reacțiile în particular, lecturile noastre au fost bine primite și, ceea ce e mai important, au fost oameni care mi-au spus, ulterior, că le-am stîrnit interesul față de România.

Cîteva cuvinte însă despre scriitorii americani. Despre show-ul care a devenit literă de lege acolo, chiar și-atunci cînd vorbim de literatură. Aici poate părea exagerat, ba chiar lipsit de bun-gust faptul că mă arăt impresionat de felul în care s-au desfășurat aparițiile povestașilor din New Orleans. Însă entuziasmul meu se bazează pe contactul direct, pe atmosfera de acolo. Fiecare dintre cei care au intrat „în scenă“ (de fapt, pe scena improvizată din barul Gold Mine Saloon) n-a venit doar cu povestea proprie, ci și cu o „montare“ a ei, spectaculoasă vizual. Au declamat și au cîntat anumite fragmente. Și-au pus pălării imense, haioase. Au stîrnit hohotele publicului cu talente de *stand-up comedy*. Am avut parte inclusiv de lectura unei marionete foarte simpatice, ajutată de un ventriloc la fel de simpatic și mînuită chiar de autoare. La rîndul ei foarte simpatică, altfel nu se putea.

O mai spun o dată: mi-au plăcut punerile în scenă. Mi-au plăcut povestașii cu calități de actori. M-au făcut să mă gîndesc în contrapartidă, n-am de ce să mă feresc s-o spun, la sălile noastre plictisite uneori de lectura vreunui scriitor, cu oameni care zîmbesc amabil, fără să asculte ce se citește, din obligație, uitîndu-se în mod repetat la ceas pentru a scăpa de „corvoadă“. Nu spun că toate sînt așa la noi. Dar sînt și așa. Și nu știu dacă ceea ce am văzut acolo e un model de urmat, nici măcar eu nu sînt convins. Sînt sigur doar de faptul că m-am simțit bine, că am

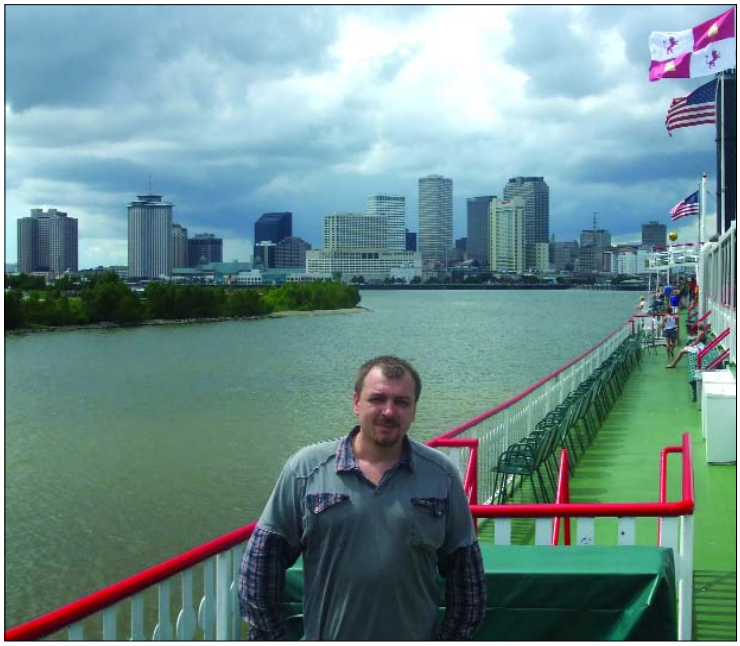

ascultat cu mare interes fiecare fragment, că la sfîrșitul fiecărei seri regretam că se încheia. Nu mi-am pregătit însă nici o morală pentru finalul acestor păreri, exprimate aici. Nici n-ar fi fost cazul.

Iar pentru că am vorbit deja de final, aș mai avea un singur paragraf. Unul în care să mă întorc la atmosfera generală din New Orleans, la ceea ce m-a impresionat cel mai mult acolo, devenind astfel, în ciuda diversității poveștilor cu care m-am întors, un laitmotiv al textelor mele despre această călătorie. Am plecat convins că voi descoperi acea Americă pe care mi-o formasem în minte de multă vreme: de o mîndrie exagerată, cumva de fațadă, manipulată prin cinematografie și nu numai. Am descoperit, în schimb, în discuțiile cu nenumărați oameni, inclusiv homeleși cu care am avut curiozitatea să intru în vorbă, o bucurie de a trăi autentică, însoțită de o mîndrie reală, fără resentimente, fără ura de sine pe care, din păcate, o avem noi de multe ori. Am apucat deja să scriu undeva că, din motivul ăsta, al oamenilor pe care i-am descoperit, m-am îndrăgostit de New Orleans. Dar tot acolo, din același motiv, m-am antrenat să iubesc România. Țin să închei în felul ăsta și aici, cu riscul asumat al patetismului.

■

TEHNODROM

Constantin Vică

Quijote 2.0

Academia Regală Spaniolă te invită să citeşti un fragment din *Don Quijote* pe YouTube (http://www.youtube.com/elquijote). Te poţi înscrie, primeşti fragmentul pe e-mail, porneşti webcam-ul şi gata. Nu există limită de vîrstă, important este să citeşti aşa cum îţi place.

Astfel de proiecte apar zilnic în lumea largă. Patrimoniul cultural se transferă online în moduri creative: combinînd medii, chemînd mulţimile să reinterpreteze opere clasice, în paralel proiectele de digitizare profesioniste, finanţate de universităţi, fundaţii şi instituţii ale statului descoperă tot ceea ce a intrat în domeniul public.

Proiectul unui Don Quijote citit la webcam nu e spectaculos şi, mai ales, e foarte ieftin. Dar beneficiile sale sînt imense. În primul rînd, cititorii ies dintre cei patru pereţi ai camerei sau bibliotecii şi devin performeri. În al doilea rînd, romanul *Don Quijote* circulă liber şi personalizat, aşa cum nu a făcut-o niciodată. În ultimul rînd, identitatea culturală spaniolă devine un act colectiv, nu o ladă de zestre păzită de gardienii culturii. Gardienii culturii, adică Academia Regală Spaniolă, nu fac decît să ofere cadrul pentru această aventură intelectuală, fără a impune un stil de lectură sau o atitudine.

Să ne închipuim cum ar arăta un astfel de proiect dacă ar fi iniţiat de Academia Română. În primul rînd, s-ar cere o finanţare cam de două ori mai mare decît tot bugetul culturii pe un an. Apoi s-ar strînge toţi satrapii literaturii şi ar chibzui cine, cum, cît şi între ce ore să citească. Problema începe de-abia acum: pe cine să alegem în acest experiment popular, dar bine dirijat?

Eminescu nu, că el a fost îmbălsămat-digitizat deja pe bani mulţi şi periculos să-l laşi pe mîna poporului (mai ales că are cîteva poeme erotice despre care mai bine nu s-ar şti nimic). Poate Caragiale, dar riscul e să ne trezim cu toate serbările şcolare filmate şi puse pe YouTube. Slavici nu se califică din oficiu la aşa ceva, iar Creangă e deja citit foarte bine de Mitoş Micleuşanu, un audiobook apărut de curînd la Editura Humanitas. Putem trece la secolul XX, să vedem cine e liber. Şansele să iasă Minulescu sînt mari. Arghezi, Blaga sau Barbu nu pot participa, operele lor fiind încă blocate de dreptul de autor. Mai departe, unde într-adevăr literatura română devine interesantă, nu putem merge: nici cititori nu prea avem şi, oricum, nici un titlu nu e în domeniul public.

Poate paragraful de mai sus e o ironie ieftină, dar situaţia e tragică. Academia Română nu dă semn că ar fi pregătită să transfere patrimoniul cultural în era digitală, cIMeC – Institutul de Memorie Culturală – a fost dintotdeauna subfinanţat (şi, oricum, rolul său nu este unul de coordonator al unor proiecte populare care să implice anonimi online), iar Ministerul Culturii e vîrful de lance al privatizării culturii. Nu se punea problema unei strategii cîtă vreme nici măcar o viziune nu a fost formulată.

Academia Regală Spaniolă a înţeles că tot ceea ce se află în domeniul public este o sursă creativă pentru fiecare dintre vorbitorii de spaniolă. Poate că în Spania cultul pentru Cervantes capătă forme patologice, dar aici nu e vorba de a glorifica un autor, ci de a-l oferi înapoi cititorilor săi. Pentru că fără ei, el nu există. La noi secolele XVIII-XIX se tîrîie prin manuale şi se ascund în biblioteci întunecate, aşteptînd ziua în care vor fi dispărut defintiv.

PORTRETE INTERIOARE

Ion Vianu

„N-am încotro!“

În dialogul cu Gabriel Liiceanu de la Ateneul Român, Herta Müller a explicat de ce scrie; a lăsat și să cadă o rază asupra felului cum scrie. Spune scriitoarea: „Dacă scriu... o fac în primul rînd pentru mine însămi. Trebuie să-mi aranjez viața care a trecut, ca să o pot duce pe aceea pe care o am de dus acum... eu nu am altă cale decît să scriu. Dacă nu aș vrea să scriu despre asta, nu ar trebui să scriu. Nu *trebuie* să scrii, de ce să scrii? Dacă nu ar trebui să fac pentru mine toate astea – ca să mă pot ține în mînă – nu aș face-o. Eu nu vreau să fiu scriitor. N-am încotro. Și nu eu am ales... Scrisul nu e o plăcere, mie nu-mi place să scriu. Scriu numai cu refuz, și după multe șovăieli mă apuc să scriu, pentru că știu cum mă constrînge acest lucru, și totdeauna mă gîndesc că trebuie să fac față. Și uneori nu am chef să fac față: să stau cu foaia goală și să caut cuvintele. Mă consum, și ar fi bine să nu mai fie nevoie de asta.“

Herta Müller scrie sub imperiul indignării, al unei indignări mereu actuale, deși faptele pe care le evocă nu mai sînt. Totalitarismele, brutalitatea, insolența polițistă, spionajul generalizat, mizeria și umilirea populară – le-a trăit, le-a înregistrat cu implacabila ei memorie, le-a rezistat, cu tenacitate, desigur. Cu acea vehemență care îi este proprie – și care este motorul acțiunii ei în lume – le-a denunțat. O alta sau un altul ar fi fabricat manifeste sau o bombă. Sau ar fi cedat, s-ar fi supus; dînd dovadă de un curaj relativ sau de o relativă lașitate, ar fi tăcut sau ar fi alunecat pe calea unui blînd oportunism. Aici intervine ceva misterios, care este chiar temeiul *literaturii*: în loc să explodeze sau să cedeze sau să fugă uitînd, Herta Müller *scrie*. Nimeni nu poate spune de ce un om alege să scrie. Cu atît mai puțin sîntem capabili să înțelegem de ce devine scriitor.

În intervenția ei de la Ateneu, scriitoarea a explicat un mecansim psihologic, după părerea mea veridic și suficient pentru nașterea actului literar. Scriitorul vrea să afle și să înțeleagă trecutul; o forță oarbă și necunoscută îl împinge spre trecut, îl împiedică să se bucure pe deplin, epicureic, de prezent; scriitorul este asaltat de amintiri confuze, de sentimente aprinse, cîteodată insuportabil de fierbinți; evoluția unei scrieri prezintă o paralelă cu procesul psihanalitic. La început, scriitorul nu are decît o idee vagă asupra a ce vrea să spună; este o demonstrație din care nu apar decît cele dintîi elemente; pe măsură ce înaintează în scriere, autorul începe să înțeleagă conținutul demonstrației sale; sensurile se aliniază, capătă coerență: se naște o operă. Dar ea este lipsită de liniaritate, implică o sumă de ocolișuri, de asocieri noi, de ciudățenii. Această caligrafie nu este altceva decît stilul, pecetea individualității. Scurtului moment de satisfacție, purificării *(catharsis)* pe care o presupune desăvîrșirea unei opere, îi urmează reînvierea nemulțumirii, stupoarea pe care o sugerează împrejurările trecute. Scriitorul este pregătit să comită un nou act literar. Această reluare perpetuă, obsesională a căutării prin scriere este chiar esența actului literar. O operă este rezultatul unei nemulțumiri, pe veci de nesatisfăcut. Este, ca și dorința sexuală, un apetit de nestins, căutarea sensului în miezul absurdului, impenetrabil, opac. Scriitorul este un Don Juan ale cărui nenumărate femei sînt amintirile lui. Deja, pe la 1760 (în *Nepotul lui Rameau),* Diderot spunea: *mes pensées sont mes catins* – „gîndurile mele sînt tîrfele mele“.

© Guliver / Getty Images

FRAGMENTE

Samuel Beckett

Opere 1

INTEGRALA PROZEI SCURTE

Volumul constituie integrala prozei scurte scrise în limba franceză (traducere de Ileana Cantuniari) și a celei scrise în limba engleză (traducere de Veronica D. Niculescu) a lui Samuel Beckett, unul dintre scriitorii care au definit identitatea culturală a secolului al XX-lea, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1969.

Apariția editorială constituie o premieră pe piața de carte autohtonă, pînă acum fiind publicate doar selecții.

imaginație moartă imaginați-vă

traducere de Ileana Cantuniari

Nicăieri vreo urmă de viață, ziceți voi, eh, mare scofală, imaginație care nu e moartă, ba da, bine, imaginație moartă imaginați-vă. Insule, ape, azur, verdeață, fixați, pfui, nucșoară, o eternitate, tăceți. Pînă la foarte albă în albeață rotonda. Fără intrare, intrați, măsurați. Diametru 80 de centimetri, aceeași distanța de la sol la vîrful bolții. Două diametre în unghi drept AB CD împart în semicerc ACB BDA solul alb. Pe jos două corpuri albe, fiecare în semicercul lui. Albe sînt și bolta și zidul rotund înălțime 40 de centimetri pe care ea se sprijină. Ieșiți, o rotondă fără ornament, foarte albă în albeața ei, intrați iarăși, loviți, e plin peste tot, sună așa cum în imaginație sună osul. În lumina care face să fie atît de alb, nici un izvor aparent, totul strălucește cu o strălucire albă egală, sol, zid, boltă, corp, deloc umbră. Căldură puternică, suprafețe calde la atingere, fără a fi fierbinți, trupuri asudate. Ieșiți iarăși, dați-vă înapoi, ea dispare, albă toată în albeață, coborîți, reîntoarceți-vă. Vid, tăcere, căldură, albeață, așteptați. Lumina scade, totul se întunecă, împreună, sol, zid, boltă, trup, 20 de secunde aproximativ, toate griu-

rile, lumina se stinge, totul dispare. Scade totodată temperatura, pentru a atinge minimumul, zero aproximativ, în clipa în care se face întuneric, ceea ce poate părea straniu. Aşteptaţi, mai mult sau mai puţin timp, lumina şi căldura revin, sol, zid, boltă şi trup se albesc şi se încălzesc odată, 20 de secunde aproximativ, toate griurile ating palierul de dinainte, de unde pornise căderea. Mai mult sau mai puţin timp, căci pot să intervină, experienţa o arată, între sfîrşitul căderii şi începutul urcuşului durate foarte diverse, mergînd de la o fracţiune de secundă pînă la ceea ce ar fi putut, în alte vremi şi locuri, să pară o veşnicie. Aceeaşi remarcă pentru cealaltă pauză, între sfîrşitul urcuşului şi începutul căderii. De la extreme, atîta timp cît ele persistă, stabilitatea este perfectă, ceea ce coloană căldură poate părea straniu, în primele timpuri. Se mai întîmplă de asemenea, experienţa o arată, ca urcuş şi cădere să se întrerupă, şi asta la orice palier şi să marcheze un timp mai mult sau mai puţin lung de oprire, înainte de a reîncepe, sau de a se preschimba aceea în urcuş, aceasta în coborîre, putînd la rîndul lor fie să ajungă la capăt, fie să se întrerupă înainte, pentru a reîncepe mai apoi, sau a se răsturna iarăşi, după un timp mai mult sau mai puţin lung, şi tot aşa mai departe, înainte de a ajunge la una sau la cealaltă extremă. Prin astfel de suişuri şi coborîşuri, reurcuşuri şi recăderi, succedîndu-se în ritmuri fără număr, nu e ceva rar să se facă trecerea, de la alb la negru şi de la căldură la frig, şi invers. Doar extremele sînt stabile, după cum subliniază pulsaţia care se manifestă în timpul pauzelor la palierele intermediare, oricare ar fi durata şi înălţimea lor. Freamătă atunci solul, zidul, bolta şi trupul, gri alb sau fumuriu sau între amîndouă. Dar e mai degrabă ceva rar, exerienţa o arată, ca trecerea să se facă astfel. Iar cel mai adesea, cînd lumina începe să scadă, şi odată cu ea căldura, mişcarea se continuă fără probleme pînă la negru închis şi la gradul zero aproximativ, atinse simultan şi unul şi celălalt cam după 20 de secunde. La fel pentru mişcarea contrarie, spre căldură şi albeaţă. Urmează în ordinea frecvenţelor căderea sau urcuşul cu timpi de oprire

mai mult sau mai puțin lungi în acele griuri febrile, fără ca în nici un moment mișcarea să fie răsturnată. Totuși odată echilibrul rupt, cel de sus ca și cel de jos, trecerea la următoarea este variabilă la infinit. Dar oricare ar fi hazardurile, întoarcerea mai devreme sau mai tîrziu la calmul temporar pare asigurată, pe moment, în întuneric sau în marea albeață, cu temperatura aferentă, lume încă pusă la încercarea convulsiei neoprite. Regăsit printr-o minune după ce absență în pustiuri desăvîrșite el nu mai este chiar același, din acest punct de vedere, dar el nu este diferit. Exterior totul rămîne neschimbat iar micul edificiu al unui reperaj este mereu la fel de aleatoriu, albeața lui topindu-se în cea înconjurătoare. Intrați însă și este liniștea mai scurtă și niciodată de două ori același tumult. Lumina și căldura rămîn legate de parcă ar fi furnizate de o aceeași unică sursă din care nici o urmă niciodată. Mereu pe jos, pliat în trei, cu capul lipit de zid la A, cu genunchii lipiți de zid între B și C, cu picioarele lipite de zid între C și A, adică înscris într-un semicerc ACB, confundîndu-se cu solul de n-ar fi lunga coamă de păr de o albeață incertă, un trup alb finalmente de femeie. Conținut similar în celălalt semicerc, lipit de perete cu capul la A, cu fundul la B, cu genunchii între A și D, cu picioarele între D și B, alb la fel ca solul, partenerul. Pe flancul drept așadar amîndoi și unul cu capul la picioarele celuilalt spate în spate. Duceți o oglindă la buze, ea se aburește. Cu mîna stîngă fiecare își ține gamba stîngă puțin sub genunchi, cu dreapta brațul stîng puțin deasupra cotului. În această lumină agitată, în marea liniște devenită atît de rară și de scurtă, inspecția este anevoioasă. În pofida oglinzii ei ar trece drept neînsuflețiți fără ochii de pe partea stîngă care la intervale incalculabile brusc se holbează și se expun căscați peste puterile omenești. Albastru palid acut efectul este uimitor, în primele momente. Niciodată două priviri împreună în afară de vreo zece secunde, începutul unuia impietînd peste sfîrșitul celuilalt. Nici grași nici slabi, nici mari nici mici, trupurile par întregi și în stare destul de bună, judecînd după părțile oferite vederii. Nici chipurilor, cu condiția ca cei doi versanți să fie asemănători, nu pare să le lipsească nimic esențial. Între imobilitatea lor absolută și lumina dezlănțuită contrastul este frapant, în primele momente, pentru cine își mai amintește de a fi fost dimpotrivă sensibil. E totuși limpede, după mici semne care cer prea mult timp pentru a fi imaginate, că ei nu dorm. Faceți doar abia ah, în liniștea aceea, și în clipa următoare pentru ochiul de pradă infima tresărire pe dată reprimată. Lăsați-i acolo, asudați și înghețați, există ceva mai bun altundeva. Ba nu, viața se termină și nu, nu există nimic altundeva, și nu se pune problema de a regăsi acel punct alb pierdut în albeață, de a vedea dacă ei au stat liniștiți în toiul acelei furtuni, sau al unei furtuni încă și mai rele, sau în bezna închisă de-a binelea, sau marea albeață imuabilă, și altfel ei ce fac.

(1965)

bing

Totul știut totul alb trup gol alb un metru gambe lipite ca și cusute. Lumină căldură sol alb un metru pătrat nemaivăzut. Pereți albi un metru pe doi pătrat nemaivăzut. Trup gol alb fixează doar ochii abia. Urme dezordine gri palid aproape alb pe alb. Mîini atîrnate deschise scobitură față picioare albe călcîie alăturate unghi drept. Lumină căldură fețe albe strălucitoare. Trup gol alb fixează hop fix altundeva. Urme dezordine semne fără sens gri palid aproape alb. Trup gol alb fixează invizibil alb pe alb. Singuri ochii abia albastru palid aproape alb. Cap bilă foarte sus ochi albastru palid aproape alb față tăcere înăuntru. Scurte murmure abia aproape niciodată toate știute. Urme dezordine semne fără sens gri palid aproape alb pe alb. Gambe lipite ca și cusute călcîie alăturate unghi drept. Urme singure neterminate date negre gri palid aproape alb pe alb. Lumină căldură pereți albi strălucitori un metru pe doi. Trup gol alb fixează un metru hop fixează altundeva. Urme dezordine semne fără sens gri palid aproape alb. Picioare albe invizibile călcîie apropiate unghi drept. Ochi singuri neterminați dați albaștri albastru palid aproape alb. Murmur abia aproape niciodată o secundă poate nu singur. Dat roz abia trup gol alb fixează un metru alb pe

alb invizibil. Lumină căldură murmure abia aproape niciodată mereu aceleaşi toate ştiute. Mîini albe invizibile atîrnate deschise scobitură faţă. Trup gol alb fixează un metru hop fixează altundeva. Singuri ochii abia albastru palid aproape alb fixează faţă. Murmur abia aproape niciodată o secundă poate o ieşire. Cap bilă foarte sus ochi albastru palid aproape alb bing murmur bing tăcere. Gură ca şi cusută fir alb invizibil. Bing poate o natură o secundă aproape niciodată asta din memorie aproape niciodată. Pereţi albi fiecare urma sa dezordine semne fără sens gri palid aproape alb. Lumină căldură totul ştiut totul alb invizibile întîlniri feţe. Bing murmur abia aproape niciodată o secundă poate un sens asta din memorie aproape niciodată. Picioare albe invizibile călcîie alăturate unghi drept hop altundeva fără sunet. Mîini atîrnate deschise scobitură faţă gambe lipite ca şi cusute. Cap bilă foarte sus ochi albastru palid aproape alb fixează faţă tăcere înăuntru. Hop altundeva unde din totdeauna dacă nu ştiut că nu. Singuri ochii singuri neterminaţi daţi albaştri găuri albastru palid aproape alb singură culoarea fixează faţă. Totul ştiut totul alb feţe albe strălucitoare bing murmur abia aproape niciodată o secundă timp sideral asta din memorie aproape niciodată. Trup gol alb fixează un metru hop fixează altundeva alb pe alb invizibil inima suflu fără sunet. Singuri ochii daţi albaştri albastru palid aproape alb fixează faţă singură culoare singuri neterminaţi. Invizibile întîlniri ale feţelor una singură strălucitoare albă la nesfîrşit dacă nu ştiut că nu. Nas urechi găuri albe gură fir alb ca şi cusută invizibilă. Bing murmure abia aproape niciodată o secundă mereu aceleaşi toate ştiute. Dat roz abia trup gol alb fixează invizibil totul ştiut în afară înăuntru. Bing poate o natură o secundă cu imagine acelaşi timp un pic mai puţin albastru şi alb în vînt. Tavan alb strălucitor un metru pătrat nemaivăzut bing poate acolo o ieşire o secundă bing tăcere. Urme singure neterminate date negre dezordine gri semne fără sens gri palid aproape alb mereu aceleaşi. Bing poate nu singur o secundă cu imagine mereu aceeaşi acelaşi timp un pic mai puţin asta din memorie aproape niciodată bing tăcere. Căzuţi roz abia unghii albe terminate. Păr lung căzut alb invizibil terminat. Invizibile cicatrice acelaşi alb precum carnea rănită roz abia cîndva. Bing imagine abia aproape niciodată o secundă timp sideral albastru şi alb în vînt. Cap bilă foarte sus nas urechi găuri albe gură fir alb ca şi cusută invizibilă neterminată. Singuri ochii daţi albaştri fixează faţă albastru palid aproape alb singură culoare singuri neterminaţi. Lumină caldură feţe albe strălucitoare una singură strălucitoare albă la infinit dacă nu ştiut că nu. Bing o natură abia aproape niciodată o secundă cu imagine acelaşi timp un pic mai puţin mereu aceeaşi albastru şi alb în vînt. Urme dezordine gri palid ochi găuri albastru palid aproape alb fixează faţă bing poate un sens abia aproape niciodată bing tăcere. Alb gol un metru fixează altundeva fără sunet gambe lipite ca şi cusute călcîie alăturate unghi drept mîini atîrnate deschise scobitură faţă. Cap bilă foarte sus ochi găuri albastru palid aproape alb fixează faţă tăcere înăuntru hop altundeva unde din totdeauna dacă nu ştiut că nu. Bing poate nu sigur o secundă cu imagine acelaşi timp un pic mai puţin ochi negru şi alb pe jumătate închis gene lungi implorînd asta din memorie aproape niciodată. În depărtare timp fulger totul alb terminat tot cîndva hop fulger pereţi albi strălucitori fără urme ochi culoare ultimă hop albi terminaţi. Hop fixează ultim altundeva gambe lipite ca şi cusute călcîie alăturate unghi drept mîini atîrnate deschise scobitură faţă cap bilă foarte sus ochi albi invizibili fixează faţa terminaţi. Dat roz abia un metru invizibil gol alb totul ştiut în afară înăuntru terminat. Tavan alb nemaivăzut bing cîndva abia aproape niciodată o secundă sol alb nemaivăzut poate acolo. Bing cîndva abia poate un sens o natură o secundă aproape niciodată albastru şi alb în vînt asta din memorie niciodată. Feţe albe fără urme una singură strălucitoare la infinit dacă nu ştiut că nu. Lumină căldură totul ştiut totul alb inimă suflu fără sunet. Cap bilă foarte sus ochi albi fixează faţa bătrîn bing murmur ultim poate nu singur o secundă ochi mohorît negru şi alb pe jumătate închis gene lungi implorînd bing tăcere hop terminat.

(1966)

Billet doux-*ul Smeraldinei*

traducere de Veronica D. Niculescu

Bel Bel iubiria mea, *acum* și pentru tot *deauna* al meu!!

Scrisoarea ta e înmuiat în lacrimi moartea e sigurul lucru. Am plîns amarnic, lacrimi!, lacrimi!, lacrimi! și atîta, apoi scrisoarea ta mi-a adus alt lacrimi, după ce am citit iară și iară am văzut că aveam pete de cerneală pe față. Lacrimile mi se rostogolesc pe față. Este foarte devreme dimineața, soarele strălucește dincolo de copacii negri și curînd asta se va schimba, cerul va fi albastru și copacii un maro auriu, însă un lucru nu se schimb, durerea acest și lacrimile acești. Ah! Bel te iubesc îngrozitor, te doresc îngrozitor, doresc trupul tău trupul tău alb și fin *Nagelnackt*[1]*!* Trupul meu are îngrozitor nevoie de tine, mîinile și buzele și sînii și toate celelante ale mele, uneori îmi este foarte greu să îmi țin promisiunea dar am ținut pînă acum și așa voi face înainte pînă ne întîlnim iară și pot în sfîrșit să te am, în sfîrșit să fiu a ta *Geliebte*[2]. Cei mai greu: durerea de a fi departe unul de celălant, sau durerea de a fi unul cu celălant, plîngînd de frumusețea celuilant? Crecă ultima e mai greu, alfel am renunța la speranța să fim vreodată alfel decît nefericiți.

Am fost la un Film important aseară, în primul rînd nu era *nici un fel* de îmbrățișări și pupat obișnuit, crecă niciodat nu am fost așa încîntat și trist la un film ca la acela, *Sturm über Asien*[3]*,* dacă vine la Dublin trebuie să te duci să îl vezi, aceeași Regie ca *Der Lebende Leichnam*[4]*,* ceva foarte diferit de toate celelalt Filme, nici o legătură cu Iubire (așa cum înțelege toată lumea cuvîntul), nu fete făcînd mutre dulce, cam toți oameni bătrîni din Asia cu fețe minunat, lacuri negre și măreți *Landschaften*[5]. Rentorcînd acasă era lună nouă, părea așa uriaș peste copaci negri, că făcut să plîng. Am deschis brațele larg și încercat imaginez că stai întins la sînii mei și privești în sus la mine așa cum ai fă-

cut în nopțile acelea cu lună cînd ne-am plimbat împreună sub castani mari, cu stele sclipcind printre crengi.

Am întîlnit o fată nouă, foarte frumos, peri negru smoală și foarte palidă, vorbește numa egipteană. Ea mi-a povestit despre omul care îl iubește, în prezent el este în Amerika departe într-un loc izolat și nu se întoarcă în următorii trei ani și nu poate scrie ei findcă nu e poștă unde stă și ea primește numa o scrisoare tot la 4 luni, imaginează-ți dacă noi am primi unul de la celălant doar o scrisoare tot la 4 luni în fel de hal am fi noi acum, biata fată îmi pare tare rău de ea. Am mers la un ceai dansant la ora 5, a fost cam plictisicos dar destul de amusant să vezi oameni care nu se gîndesc la nimic decît la ce au pe ei și bărbați aranjînd la cravatele lor la fiecare 5 minuți. Pe drum spre casă am fost cuprins așa de o dată de o stare groaznic de tristețe și nu mai zis o vorbă, sigur că erau supărați cu mine, pe moment nu am păsat de loc, cînd am urcat în autobuz am scos o Carte mică și creion și scris de 100 de ori: Iubiria Iubiria Iubiria Bel Bel Bel, am simțit parcă niciodată nu mi-a fost așa dor în viața mea de omul care îl iubesc, să fiu cu el, cu el. Te vreau atît de mult, în toate senzurile cuvîntului, pe tine și numa pe tine. Cînd am ieșit din autobuz și mergeam pe stradă am țipat *wahnsinnig wahnsinnig! wahnsinnig*[6]*!* Frau Schlank a adus jos șoseata ta și asta m-a făcut să plîng mai mult ca ori cînd. Nu crecă o să ți-o trimit, o pun în un sertar cu scrisoarea ta dulce. Mai am o scrisoare de la un bărbat care m-a invitat să merg cu el la dans sîmbătă seara, crecă o să merg. Știu că iubiria mea nu se supără și asta face timpul să meargă mai iute, bărbatul e cam prostuț dar dansează destul de bine și e de înălțime potrivită cu mine. Un flirt e foarte amusant dar nu trebe să meargă mai departe.

Apoi am întîlnit bărbatul bătrîn cu pipă și el a zis că aveam o scrisoare albastră și apoi bărbatul gras cu cheile în hol și el a zis *Grüss Gott*[7] da nu am auzit.

Curînd o să număr orele pînă pot să mă duc la gară și să te găsesc printre peronul aglomerat dar crecă nu o să pot să port costumul meu gri dacă este prea rece și atunci o să trebuie să port haina de blană a Mami. O să fii cu mine pe 23 nu e așa Bel, Bel al meu cu buzele frumoase și mîini și ochi și față și tot ce e pe tine, și acum cu

biata ta față tristă nu o să mai conteze. Încă două săptămîni de suferință durere și tristețe! Încă 14 zile ah! Doamne și nopțile acele fără somn!!! Pînă cînd? Pînă cînd?

Am avut un vis foarte ciudat noaptea trecută despre tine și mine în o pădure întunecată, stăteam întins pe un potec împreună cînd de o dată te-ai schimbat în un copil și nu știai ce e dragostea și eu încercam să îți spun că te iubesc mai mult ca ori ce pe pămînt dar tu nu înțelegeai și nu vreai să ai a face cu mine dar nu era de cît un vis așa că nu contează. E inutil să încerc să îți spun cît te iubesc fiindcă nu voi reuși nici o dată, știu asta prețis. Este el bărbatul căutat din totdeauna? Da! dar atunci de ce nu poate el să dea aia ce eu aștept de 6 luni? Măntreb adesea ce e la tine de te iubesc așa de mare. Te iubesc *über alles in dieser Welt, mehr als alles auf Himmel, Erde und Hölle*[8]. Pentru un lucru îi mulțumesc lui Dumnezeu că iubiria noastră e așa largă. Măntreb adesea cine sînt eu ca să mulțumesc că te-ai născut și că ne-am întîlnit, prespun că mai bine să nu caut să aflu a cui vină e că tu te-ai născut. Ajunge la același lucru, și anume, că știu numa UN SINGUR LUCRU și acela e că TE IUBESC ŞI CĂ SÎNT A TA SMERALDINA PE VECI și numa asta contează cel mai mult în viața noastră MĂ IUBEŞTI ŞI SÎNTEŢI PE VECI BEL AL MEU.

Analiese maltratează pianul și nu e liniște așa că mă voi opri. Acum o să continui să citesc Cartea mea numită *Die Grosse Liebe*[9] și apoi poate o să încerc și lupt prin sonate de Beethoven, este sigurul lucru care mă poate face să uit de nefericirea mea, îmi place să cînt încet pentru mine seara mă liniștește mult.

Bel! Bel! Bel! tocmai a venit scrisoarea ta! Chiar dacă încetezi să fii mereu și tot al meu!!! Ah! Doamne cum ai putut spune așa ceva, pentru dumnezeu nu spune!!! pentru numele lui dumnezeu nu sugera măcar așa ceva iară! Îmi îngrop capul în mîini și ud scrisoarea ta cu lacrimi... Bel! Bel! cum te-ai putut îndoi de mine? *Meine Ruh ist hin mein Herz ist schwer ich finde Sie nimmer und nimmer mehr.* (Goethes *Faust)*[10] Doamne Doamne Doamne pentru numele lui dumnezeu spune dendată ce egzact am greșit. Ți-e totul indifrent? Klar că nu poți fi deranjat de o capră ca mine. Dacă nu mopresc din scris no să poți citi scrisoarea findcă o să fie toată plin de lacrimi. Bel! Bel! iubiria mea e așa largă că atunci cînd sînt prezentată unui bărbat și el începe să facă politețea eu tremur tot. *Știu* ce simțesc pentru tine, ultima ta scrisoare e mereu pe sînul meu cînd mă trezesc dimineața și văd soarele cum răs-sare. *Ich seh'Dich nicht mehr Tränen hindernmich!*[11] Dumnezeul meu! adevăratul meu zmeu! copilul meu!

Trebuie să iau o peniță nouă, tocul ăsta vechi s-a stricat, numai pot scri cu el, e cel luat de la Wollworth deci îți dai seama ce bun trebuie să fie.

Mami vrea să merg la plimbare dupămasa asta, însă urăsc să merg pe jos, obosesc tare să tot pun un picior delibertat în fața altuia. Îți amintești vara trecută (sigur că își amintește) și ce drăguț era să stăm întins și ascultăm albinele socotind și părăsile cîntînd și fluturele mare care trecut, părea splendid, era maro închis cu pete galbene și așa frumos părea în soare, și corpul meu era maro *peste tot* și eu numai simțeam de loc frigul. Acum zăpada e topită toată și pădurea e neagră ca întotdeauna și cerul este mereu gri mai puțin dimineața devreme și chiar și atunci se pot vedea niște peți de roșu între norii negri.

Perii mei sînt proaspeți spălați și am umpic mai multă energie ca de obicei dar tot mă simt foarte pasivă. Pentru numele lui Domnului nu te obosi și caută să nu te îmbeți iară, vreau să zic adică nu pînă ți se face rău.

Astă seară neam întors acas cu autobuzul, dar nu neam dus pe drumul acela peste dealuri cu toate aleile mici findcă drumul mare era reparat. Mami mereu întreabă după tine. Zice că timpul *zboară*, *nu* o să mai fie timp pînă la Crăciun și zice că speră că Frau Holle își face patu des. Am auzit-o zicînd lui Tati, mă întreb cum se face că Ivy și Bill mă enervează cînd merg împreună și Smerry și Bel niciodată. Vrea să zică cînd stăm noi unul pe genunchii celuilant și astea, crecă e fincă iubiria dintre Ivy și Bill nu e adevărată, mereu pare să fie ceva afecțiune cu ea.

Îmi bleastem toată ziua și corpul ăsta findcă nu știu ce naibii am la picior că abia pot să merg, nu știu ce e și cum sa-ntîmplat, dar am

ceva și plin de chestii la naiba cu el.

Azi e una din zilele cînd văd totul mai clar ca oricînd și sînt sigură că totul va *merge bine* la final.

Der Tag wird kommen und die stille NACHT!!![12]

Nu știu *genau*[13] cînd dar dacă nu gîndesc asta o să mă prăbușesc de suferința asta, aste groaznic nopți lungi și întunecat și numa imaginea ta mă consolează. Îmi place așa mult mica statuie albă și tînjesc după ziua în care tu și eu o să stăm așa și nu o să trebuie să gîndim că e cineva afară care pot veni în orice clipă.

Arschlochweh[14] e căsătorit și plecat cu nevasta lui la Elveția.

M-ai rugat să îți dau un sarcin. Cred că ți-am dădut un sarcin destul de mare. Tînjesc să îți văd „chestia“ de care mi-ai scris tu despre „frumusețea“ mea (cum îi zici *tu*) trebuie să zic (fără să vreau vreun complement) că eu nu văd mare lucru despre care să scriu cu excepția prostii obișnuite care bărbații scriu despre femei.

Dragă Bel trebuie să mă opresc. Patul meu e singur fără mine și fotograful tău așteaptă să fie sărutat așa că mai bine le dau pace la amîndoi. Curînd toate se vor sfîrși, tu o să fii cu mine și vei simți acea minunată durere iară pe care am făcut-o în munții întunecați și lacul mare și negru desubt și vom merge pe dealuri acoperite cu ciuboțica cucului și *Flieder*[15] și o să ne ținem iară în brațele tale

iubiria ta tristă
SMERALDINA

P.S. O zi mai aproape de Noaptea cea sfîntă!!![16]

■

1. Compus beckettian din *Nagel* (cui) și *nackt* (gol) (în germană în original).
2. Iubită (în germană în original).
3. *Furtună deasupra Asiei* (germană).
4. *Cadavrul viu* (germană).
5. Peisaje (germană).
6. Nebună (germană).
7. Bună ziua (în germană în original).
8. Mai mult decît orice pe lumea asta, mai mult decît toate din cer, pămînt și iad (în germană în original).
9. Marea iubire (în germană în original).
10. „Liniștea mea,/ Odihna toată –/ Nu le mai aflu/ Ah, niciodată. (*Faust* de Goethe)“ (în germană în original). Fragment dintr-un monolog al Margaretei (trad. de Lucian Blaga, Editura de Stat pentru literatură și artă, 1955).
11. Nu te mai văd, lacrimile mă împiedică (în germană în original).
12. Va veni ziua și liniștita noapte! (în germană în original).
13. Exact, precis (în germană în original).
14. Durere-n fund (în germană în original). Referire la profesorul de improvizație, personaj conturat în *Dream of Fair to Middling Women*.
15. Liliac (în germană în original).
16. Scrisoarea de dragoste a Smeraldinei către Belacqua, într-o engleză stricată, cu amuzante accente germane, se bazează pe scrisorile primite de Beckett de la verișoara lui, Peggy Sinclair, prima lui iubire. Peggy Sinclair a murit în 1933, iar această povestire este, conform *The Grove Companion to Samuel Beckett*, parte din flagelarea lui Belacqua, și nu o ridiculizare a autoarei scrisorii. Beckett a regretat durerea pricinuită părinților lui Peggy.

adevărul shop
www.adevarulshop.ro

Comandă online

cărțile,
muzica
și filmele preferate

DILEMA VECHE

prezintă:

CAPODOPERELE teatrului românesc

Preț 10,99 lei

8 dvd-uri de colecție

- **DVD 1 - „O scrisoare pierdută"** (23 septembrie)
- **DVD 2 - „Gaițele"** (30 septembrie)
- **DVD 3 - „Conu Leonida față cu reacțiunea"** (7 octombrie)
- **DVD 4 - „Titanic Vals"** (14 octombrie)
- **DVD 5 - „Take, Ianke și Cadîr"** (21 octombrie)
- **DVD 6 - „O noapte furtunoasă"** (28 octombrie)
- **DVD 7 - „Visul unei nopți de iarnă"** (4 noiembrie)
- **DVD 8 - „Doctor fără voie"** (11 noiembrie)

De joi 23 septembrie numai cu

www.dilemaveche.ro

Proiect susținut de:

DACIA PLANT
Forța vindecătoare a plantelor

Pentru abonamente și informații sunați la **0800.800.111,** număr cu apel gratuit în orice rețea, între orele 8.00-22.00 (luni-vineri), 10.00-18.00 (sâmbătă-duminică). Abonamente non-stop la **0318.200.200**, număr cu tarif normal.